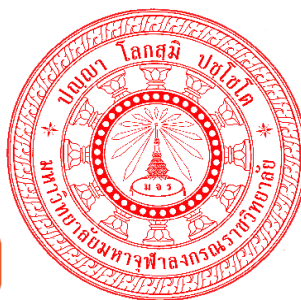

รายงานการวิจัย

เรื่อง

คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
New Generation Back to Hometown: Creating a Network of Local
Innovators for Local Hometown Community Development

โดย

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.

ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล

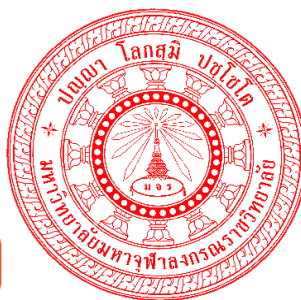
ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767014

รายงานการวิจัย

เรื่อง

คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
New Generation Back to Hometown: Creating a Network of Local
Innovators for Local Hometown Community Development

โดย

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.

ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล

ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร

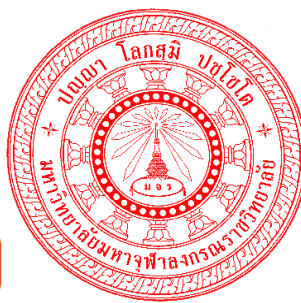
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766000

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

New Generation Back to Hometown: Creating a Network of Local Innovators for Local Hometown Community Development

by

Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo, Dr.

Dr. Porntip Gadetragoon

Dr. Nadnapang Phophichit

Buddhist Research Institute

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2567

Research Project Funded by Science Research and Innovation Promotion Fund

MCU RS 800767000

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
ผู้วิจัย:	พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร., ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล, ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร
ส่วนงาน:	สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๗/๒๐๒๔
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

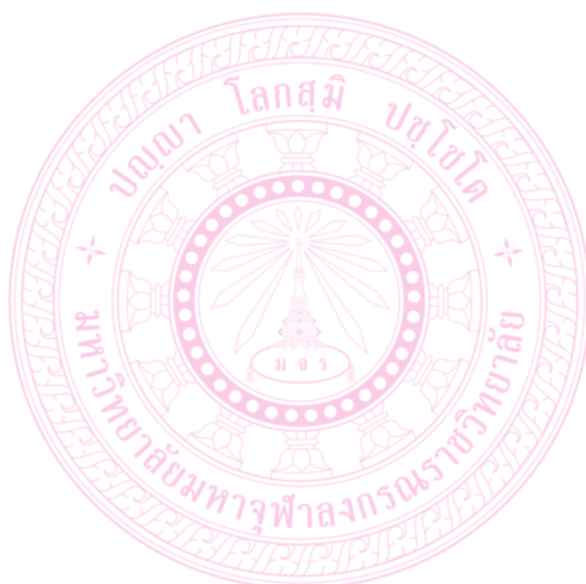
บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ๕ ระยะ ระยะที่ ๑ เป็นการศึกษาเอกสาร โดยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ระยะที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ระยะที่ ๓ การสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ระยะที่ ๔ การจัดกิจกรรมกับคนรุ่นใหม่ในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองและชุมชนมี ช่วยให้คนรุ่นใหม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างนวัตกรรมให้กับชุมชนบ้านเกิด ระยะที่ ๕ การจัดเสวนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยการลงพื้นที่ชุมชนที่กำลังพัฒนานวัตกรรม จัดเสวนาร่วมกับเครือข่ายชุมชนและกลุ่มนวัตกรชุมชน

๑. ผลการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ พบว่า ๑) ปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ๑. มีความกตัญญูกตเวที ๒. มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน ๓. มีความคิดเชิงบวก ๔. มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ ๕. มีความคิดสร้างสรรค์ ๒) ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ๑. การสนับสนุนจากครอบครัว ๒. การมีกัลยาณมิตร ๓. การมีเครือข่ายความรู้ ๔. ความร่วมมือของชุมชน ๕. ทุนทางสังคมในชุมชนพื้นที่

๒. ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญ ประกอบด้วย ๑) แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑. การเข้าใจจุดแข็งของตนเองและพื้นที่ ๒. การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ ๓. การลงมือทำให้เกิดผล ๔. การขยายเครือข่ายจากสังคมเล็ก ๆ ๒) กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้แก่ ๑. การสร้างคุณค่าให้ชุมชน ๒. การสร้างแรงบันดาลใจ ๓. การระดมความคิด

๓. แนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้แก่ ๑. การเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๒. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ๓. การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ๔. การสร้างรายได้เพื่อชุมชน

Research Title: New Generation Back to Hometown: Creating a Network of Local Innovators for Local Hometown Community Development

Researchers: Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo, Dr., Dr. Porntip Gadetragoon, Dr. Nadnapang Phophichit

Department: Buddhist Research Institute

Fiscal Year: 2567/2024

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research aims to 1) Study the factors that facilitate the creation of a network of local innovators for community development. 2) Develop a model for creating a network of local innovators for community development. 3). To present guidelines for expanding the network of local innovators in spatial community development. This is a mixed-methods research study conducted in five phases: 1. Literature Review to examining concepts, theories, and Buddhist principles related to creating a network of local innovators for community development. 2. In-depth Interviews by conducting purposive sampling of key informants. 3. Focus Group Discussions to developing a model for creating a network of local innovators for community development. 4. Organizing activities for young people in the community to inspire them to appreciate their community and its resources, and to set clear goals for creating innovations for their hometown. 5. Focus group to validating the model for creating a network of local innovators for community development through on-site visits to communities that are developing innovations, and organizing discussions with community networks and local innovators.

1. Results of the study on factors that facilitate the creation of a network of local innovators for community development. It was found that Internal factors that facilitate the creation of a network of local innovators for community development include 1. Gratitude 2. Clear life goals 3. Positive thinking 4. Perseverance 5. Creativity External factors that facilitate the creation of a network of local innovators for community development include 1. Family support 2. Mentors 3. Knowledge networks Community cooperation 4. Social capital within the community.

2. Results of developing a model for creating a network of local innovators for community development: The key components of this model include 1. Approaches to creating a network of local innovators for community development 2. Understanding one's own strengths and the strengths of the community. 3. Seeking opportunities creatively. 4. Taking action to achieve results. 5. Expanding the network from small social groups.

3. Processes for fostering cooperation to promote the creation of a network of local innovators for community development are 1. Creating value for the community. 2. Inspiring others. 3. Brainstorming ideas. Approaches for developing sustainable community innovation management are 1. Continuous learning and development. 2. Flexibility and adaptability. 3. Support from partner networks. 4. Generating income for the community.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงไปด้วยดี ต้องขออนุโมทนา ขอขอบคุณบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณ คุณ ธันย์พัฒน์ เสวตภัทรวาทิน ประธานวิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ผู้ก่อตั้งบริษัท คาเคาโอ้-โกโก้ จำกัด คุณ พรชิต ศรีบุญจิต ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโกโก้กรีน ฟาร์ม บางนอน, นายกสมาคมเครือข่ายพัฒนาสังคม, อนุกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดระนอง, รองประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดระนอง คุณ นิพนธ์ มีชัย หัวหน้าหน่วยจัดการสร้างเสริมสุขภาวะเด็กและเยาวชน จังหวัดระนอง-ชุมพร คุณ สุรีย์พร สรรพกุล นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการประธานกลุ่มการท่องเที่ยว

โดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น และ ดร. นรินทร์ชิตา ศีลประชาวงศ์ กรรมการบริหาร บริษัททรงพรเจริญ
ฮิโน อันดามัน ระนอง

ขออนุโมทนาขอบคุณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงนัวยางไล่
ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ บริษัททรงพรเจริญ ฮิโน อันดามัน ระนอง ผู้สนับสนุนของรางวัลและน้ำดื่มในการ
จัดกิจกรรม ขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญจาก ภาครัฐ และภาคเอกชน ที่ให้ข้อมูลอันเป็น
ประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก ขอขอบคุณ สกสว. ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัย และขอขอบคุณ
กลุ่มคนรุ่นใหม่จังหวัดระนอง ที่เข้าร่วมกิจกรรม และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอัน
เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร., ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล , ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร

๙ กันยายน ๒๕๖๗

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๗
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๗
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมท้องถิ่น.....	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่.....	๒๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย.....	๓๔
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนวัตกรรมท้องถิ่นแบบยั่งยืน.....	๔๑
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง.....	๔๖
๒.๖ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง	๕๑
๒.๗ บริบทพื้นที่ที่ศึกษา.....	๖๑
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๓
๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๗
๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร.....	๖๙

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๖๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๑
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๗๓
๔.๑ ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่	๗๓
๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่.....	๘๒
๔.๓ ผลการพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่.....	๘๙
๔.๔ แนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่สู่ความยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน	๙๖
๔.๖ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย	๙๙
บทที่ ๕ สรุป และอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๐๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๕
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๐๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๖
บรรณานุกรม	๑๑๗
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ภาพกิจกรรมการวิจัย	๑๑๘
ภาคผนวก ข เครื่องมือในการวิจัย.....	๑๓๑
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๕๘
ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรม.....	๑๖๒
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๖๔

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๔.๑ ชุดกิจกรรม คนรุ่นใหม่ รักบ้านเกิด (นวัตกรรม ฉันทาได้)	๘๙
ตารางที่ ๔.๒ แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไป.....	๙๒
ตารางที่ ๔.๓ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยรวมและรายด้านระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง	๙๒
ตารางที่ ๔.๔ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดสร้างสรรค์ ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง.....	๙๓
ตารางที่ ๔.๕ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง	๙๔
ตารางที่ ๔.๖ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านมีความเพียรพยายาม ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง.....	๙๕
ตารางที่ ๔.๗ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการมีเป้าหมาย ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง.....	๙๕
ตารางที่ ๔.๘ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการเสริมสร้างเครือข่าย ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง	๙๖

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๒.๑ การเรียนรู้ ๖ ระดับของ บลูม.....	๕๒
ภาพที่ ๒.๒ ปริมาณการเรียนรู้	๕๔
ภาพที่ ๓.๑ แสดงขั้นตอนการวิจัย	๖๘
ภาพที่ ๔.๑ แสดงปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนา ชุมชนเชิงพื้นที่	๗๗
ภาพที่ ๔.๒ แสดงปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนา ชุมชนเชิงพื้นที่	๘๑
ภาพที่ ๔.๓ แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่.....	๘๕
ภาพที่ ๔.๔ กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นใน การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่	๘๗
ภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย HOMETOWN Model.....	๑๐๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
คำย่อ				
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค		(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปปริปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏิสัมภิตามวรรค	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นวัตกรรม (Innovation) ถูกให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนารวมถึงแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประเทศ ดังที่ปรากฏในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยประกาศแนวคิด ประเทศไทย ๔.๐ (Thailand 4.0) เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศ เน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ^๑ ในปีเดียวกันมีการปรับเปลี่ยนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีพันธกิจสำคัญข้อหนึ่งคือ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน^๒ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ากับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จัดตั้งเป็นกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศในทุกสาขาวิชา^๓ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ มีบทบาทในการเสริมสร้างระบบนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ รวมถึงสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งก็มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์และบริหารจัดการนวัตกรรมในสาขาวิชาต่าง ๆ หลายหลักสูตร อาทิ ๑) วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒) วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๓) วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยรังสิต ๔) วิทยาลัยนวัตกรรมการผลิตขั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีพระ

^๑ ชินนทรเพ็ญสุตร. ประเทศไทย 4.0: บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๐) : ๖๗-๙๙.

^๒ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, **พันธกิจ**, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://www.mdes.go.th/about> [๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

^๓ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, **ความเป็นมากระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม**, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://www.mhesi.go.th/index.php/aboutus/history.html> [๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้น อีกทั้งยังมีหลักสูตรเกี่ยวกับการสร้างสรรค์และบริหารจัดการนวัตกรรมเกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาส่วนภูมิภาค เช่น ๑) หลักสูตรผู้ประกอบการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒) หลักสูตรนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ๓) วิทยาลัยนานาชาตินวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๔) หลักสูตรการจัดการนวัตกรรมและพัฒนาธุรกิจ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดโครงการต่าง ๆ เช่น รางวัลเกษตรกรสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งร่วมจัดโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมูลนิธิร่วมด้วยช่วยกันสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อมอบรางวัลให้กับเกษตรกรที่สร้างนวัตกรรมเพื่อชุมชนของตนเอง แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันสังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมต่อการขับเคลื่อนประเทศ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการผลิต “นวัตกรรม (Innovator)” ซึ่งเป็นผลผลิตจากสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนจากการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ดังที่กล่าวไปข้างต้น กระจายตัวไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ

การให้ความสำคัญกับนวัตกรรมไม่เพียงแต่การบ่มเพาะนวัตกรรมรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ เท่านั้น กระแสดังกล่าวยังสอดคล้องกับกระแสการ “คืนถิ่น” หรือ “กลับบ้าน” ของคนรุ่นใหม่อีกด้วย โดยกระแสการคืนถิ่นนี้ เกิดขึ้นจากปัญหาการกระจุกตัวของเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางในทุก ๆ ด้านของประเทศ ทำให้ประชาชนจากท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องเข้ามาับการศึกษาและหารายได้จากเมืองใหญ่ แต่การเผชิญกับค่าครองชีพที่สูง ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่ยากลำบากตามไปด้วย ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นก็ขาดแคลนบุคลากรที่จะขับเคลื่อนชุมชน เพราะมีเพียงผู้สูงอายุและเด็กเท่านั้น นำไปสู่โครงการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เดินทางกลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง แทนการใช้ชีวิตในเมือง เช่น โครงการคนกล้าคืนถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้กลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น^๔ เช่นเดียวกับโครงการต้นกล้าชุมชน โดยมูลนิธิเอสซีจี ที่ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ไม่ต้องออกจากชุมชนเพื่อเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่^๕ เกิดเป็นกระแสการบ่มเพาะนวัตกรรมและกระแสการคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่

นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่หมายถึงคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นที่เป็นผู้สร้างนวัตกรรมสำหรับแก้ปัญหาให้กับชุมชนของตนเอง และเพื่อนำเสนอแนวทางในการเผยแพร่นวัตกรรมสู่ชุมชน โดยวิเคราะห์จากกรณีศึกษานวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ที่ประสบความสำเร็จ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์

^๔ Donnaya Suvetwethin, “คนกล้าคืนถิ่น” พัฒนาบ้านเกิด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.thaihealth.or.th/Content/34410-27%E0%B8%84%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0> [๔ ตุลาคม ๒๕๖๖].

^๕ มูลนิธิเอสซีจี, ต้นกล้าชุมชน โดย มูลนิธิเอสซีจี มุ่งสร้างนักพัฒนารุ่นใหม่ หัวใจรักบ้านเกิด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.scgfoundation.org/news/ต้นกล้าชุมชน-โดย-มูลนิธิ/> [๔ ตุลาคม ๒๕๖๖].

ลักษณะความเป็น “คนใน” หรือ “insider” ที่เกิดและเติบโตในชุมชนของนวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ ๒ ด้านคือ ด้านที่หนึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจปัญหาของชุมชน คือ ๑) ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน ๒) การเข้าใจวัฒนธรรม ๓) การมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ซึ่งจะทำให้นวัตกรรมท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลและเข้าใจปัญหาได้อย่างลึกซึ้งเมื่อเปรียบเทียบกับคนภายนอกชุมชน ด้านที่สองเป็นปัจจัยซึ่งเป็นอุปสรรคในการแพร่กระจายนวัตกรรมไปสู่ชุมชน ๒ ประการคือ ๑) ขาดความน่าเชื่อถือ เพราะไม่มีโอกาสแสดงความชำนาญให้คนในชุมชนยอมรับ เนื่องจากมีส่วนร่วมในชุมชนน้อย และ ๒) ไม่มีสถานภาพที่สูงกว่าและมีวิสัยทัศน์ที่น้อยกว่าสมาชิกในชุมชน อย่างไรก็ตามนวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ สามารถส่งเสริมการแพร่กระจายนวัตกรรมสู่ชุมชนผ่านเครือข่าย (network) และการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวที่มีจุดมุ่งหมายเชิงสังคม (social Movement) สอดคล้องหรือใกล้เคียงกัน เนื่องจากสมาชิกในเครือข่ายและขบวนการเคลื่อนไหวมักจะเป็นคนในกลุ่มที่เป็นนวัตกรรมผู้ริเริ่ม (Innovator) หรือกลุ่มผู้รับสิ่งใหม่ๆ ได้เร็วเป็นอันดับแรก (early adopter) จึงมีความคล้ายคลึงกัน (similarity) กับนวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมได้ง่าย จากนั้นใช้ความร่วมมือที่เกิดขึ้นสื่อสารถึงประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (relative advantage) และแสดงผลของการใช้นวัตกรรมให้สังเกตได้ (observability) กลับมายังชุมชนเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเกิดการแพร่กระจายนวัตกรรมในชุมชนมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมไทยให้สามารถก้าวสู่สังคมความรู้ (Knowledge-Based Society) ได้อย่างรู้เท่าทัน ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมโลก เนื่องจากประเทศไทยมีทุนทางสังคมที่ดีอยู่มากมาย สามารถนำมาเกื้อกูลให้คนไทยมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองของประเทศไทย โดยเฉพาะการนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งมีอยู่มากมายทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมที่สั่งสมมาเป็นกลไกในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยและการสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับคนไทยอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความสุขทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต

การศึกษาทุนทางสังคม เป็นการศึกษาคุณค่าที่มาร่วมกับค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าจากผู้ทรงภูมิรู้ ซึ่ง ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ ได้กล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมว่า เป็นคุณค่าที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่อย่างสมดุลพึ่งพาอาศัยกัน สร้างสินค้าสาธารณะเพื่อใช้ร่วมกันแทนที่จะเป็นสังคมแห่งการแย่งชิง ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น ศิลปหัตถกรรม งานฝีมือ การแสดง ฯลฯ หรือมีประโยชน์ทางอ้อม เช่น

สนับสนุนการท่องเที่ยว^๖ กรถ่ายทอดความรู้ในลักษณะ Tacit knowledge ผ่านทักษะและความชำนาญที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง รวมทั้งช่วยในการจัดระเบียบทางสังคม ทูทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคม ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องด้วยประเทศไทยมีความโดดเด่นและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาไทยมากมายกระจายอยู่ทุกพื้นที่ ซึ่งหากสามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนดังกล่าวได้อย่างเต็มที่แล้ว ก็จะสามารถนำมาซึ่งการสร้างสรรคคุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย ดังนั้น การศึกษาทุนทางวัฒนธรรม จึงเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เกิดแนวความคิดในการที่จะนำเอาวัฒนธรรมที่ต้งามมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงามในที่สุด

นวัตกรรมแบบยั่งยืน หมายถึง นวัตกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนอย่างสมดุล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาวในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๓ ต่อปี ด้วยอัตราการเติบโตดังกล่าวไม่เพียงพอในการนำพาประเทศไทยให้ก้าวข้าม “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” และลดความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูง ที่ยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ นำเทคโนโลยี นวัตกรรมดิจิทัลสมัยใหม่ที่จะช่วยคลายข้อจำกัด ให้เกิดการก้าวกระโดดของการพัฒนาต่อยอด และสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งแบบทั่วถึง (Inclusive Growth) ด้วยการใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG Model”

BCG หรือ Bio-Circular-Green Economy (เศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว) เป็นโมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมของประเทศที่นำหลักการและลำดับความสำคัญจากยุทธศาสตร์ชาติและวิสัยทัศน์ “Thailand 4.0” เป็นตัวตั้ง ผสมผสานกับ “หลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy Philosophy, SEP) และ “เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals, SDGs) พัฒนา ๓ เศรษฐกิจคือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทย

^๖ ChanNas Thitayan.Blog , ทุนทางวัฒนธรรม, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://channarongs22.wordpress.com/2012/01/27/ทุนทางวัฒนธรรม/> [๔ ตุลาคม ๒๕๖๖].

อย่างเป็นรูปธรรม โดยการผนึกพลัง ภาครัฐ-เอกชน/ชุมชน/สังคม-มหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย-เครือข่ายต่างประเทศในลักษณะ “จตุรภาคี” (Quadruple Helix) เพื่อ “เปลี่ยนข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ที่ไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science, Technology & Innovation, STI) เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตแข่งขันได้ในระดับโลก พร้อม ๆ กับการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” BCG Model เป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรูปแบบใหม่ ที่มุ่งเน้น “การเติบโตเชิงคุณภาพ” สร้างความสมดุลของเศรษฐกิจ ที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value-based Economy) การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (Circular Society)

เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน การสร้างเครือข่ายทางสังคม หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดกลุ่ม เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยการมุ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การสร้างเครือข่ายทางสังคมให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม มีการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกเครือข่าย มีการบริหารจัดการ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างเครือข่ายทางสังคมให้ประสบความสำเร็จนั้น จะช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาตนเองและสังคม

การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ดี มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาชุมชน ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายทางสังคมช่วยให้ประชาชนในชุมชนสามารถเชื่อมโยงกันได้ง่ายขึ้น สิ่งนี้จะช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้มากขึ้น เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมิน เป็นต้น เครือข่ายทางสังคมช่วยแก้ปัญหาแบบบูรณาการ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นระหว่างกัน สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในชุมชนสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการได้ เครือข่ายทางสังคมช่วยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนการแก้ไขปัญหาและจัดการตนเองได้ สิ่งนี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

^๗ สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, โมเดลเศรษฐกิจ บีซีจี, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/> [๔ ตุลาคม ๒๕๖๖].

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาพื้นที่ต้นแบบที่มีนวัตกรรม การพัฒนาชุมชนพื้นที่โดยคนรุ่นใหม่ และมีการเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องในพื้นที่นั้น ๆ ให้เป็นที่ ประจักษ์จนเกิดความรู้ ความเข้าใจให้กับคนในชุมชน ต่อยอดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถแพร่กระจาย และพัฒนาชุมชนด้วยการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ดี นำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ทั้งด้าน วัฒนธรรม สังคม เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชน เชิงพื้นที่ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดย กำหนดพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดระนอง และ จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีบริบทของนวัตกรรมที่ได้สร้าง เครือข่ายนวัตกรรมท้องถิ่นให้แก่ชุมชนพื้นที่

๑.๒ คำถามวิจัย

- ๑.๒.๑ ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มี อะไรบ้าง
- ๑.๒.๒ รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เป็น อย่างไร
- ๑.๒.๓ แนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิง พื้นที่
- ๑.๓.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
- ๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิง พื้นที่

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชน นวัตกรรมบ้านเกิด นักวิชาการ ระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และ สมาชิกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมในชุมชนพื้นที่ จำนวน ๑๘ คน

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อ.กะเปอร์ จังหวัดระนอง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอ.กะเปอร์ จังหวัดระนอง ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม การเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาชุมชนพื้นที่ อ. กะเปอร์ ระนอง จำนวน ๒๐ คน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการสร้างนวัตกรรม ชุมชนอำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง และชุมชนบ้านกุดจิก จังหวัดสกลนคร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือน ตุลาคม ๒๕๖๗ - ตุลาคม ๒๕๖๘

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ นวัตกรรมรักษถิ่น หรือ คนรุ่นใหม่ รักบ้านเกิด หมายถึง บุคคลที่มีความตระหนักและใส่ใจในท้องถิ่นหรือชุมชนที่ตนเองเติบโตมา มีความผูกพันและรู้สึกเป็นเจ้าของต่อบ้านเกิด เป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์การทำงาน หรือไปดำเนินชีวิตนอกชุมชนบ้านเกิดเป็นระยะเวลาหนึ่ง และได้นำความรู้ ความสามารถ และทักษะที่มีอยู่มาพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับชุมชนของตนเอง เพื่อให้บ้านเกิดมีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน ที่เป็นผู้สร้างนวัตกรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเอง ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง ทั้งระดับบุคคลและครอบครัว มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนเกิดแนวทางในการเผยแพร่วัฒนธรรมสู่ชุมชน ให้เป็นชุมชนที่มีคุณภาพและเติบโตอย่างยั่งยืน

๑.๕.๒ การสร้างเครือข่าย หมายถึง กระบวนการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ทรัพยากร และความร่วมมือกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความร่วมมือ และขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน มีการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดี มีการบริหารจัดการ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน

๑.๕.๓ การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้าน คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เอง เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ช่วยให้ชุมชนมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและจัดการตนเองได้ สิ่งนี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ด้านวิชาการ ได้องค์ความรู้ด้าน ปัจจัยส่งเสริมการเกิดนวัตกรรม เครือข่ายทางสังคม การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ แนวทางการจัดการเพื่อขยายเครือข่ายนวัตกรรมสู่ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ ผู้เชี่ยวชาญ วิทยากรกระบวนการ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

๑.๖.๒ ด้านนโยบาย การนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบาย อาจเป็นในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด และท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ด้านสาธารณะ อาจรวมด้านการนำองค์ความรู้ไปสังเคราะห์เป็นนโยบายหรือทางเลือกเชิงนโยบาย แล้วนำนโยบายนั้นไปสู่ผู้ใช้ประโยชน์ในวงกว้างเพื่อประโยชน์ของประชาชน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาชุมชนและสังคม ให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

๑.๖.๓ ด้านสังคมและชุมชน คนรุ่นใหม่ ที่มีความสนใจในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชน สามารถใช้รูปแบบและองค์ความรู้จากงานวิจัย เป็นแนวทางเพื่อวิเคราะห์สิ่งที่ตนเองมี และเติมเต็มในส่วนที่เป็นโอกาส การนำรูปแบบ กระบวนการ วิธีการ องค์ความรู้ ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ไปปรับใช้ในวงกว้าง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อการแพร่กระจายขยายผลต่อชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสังคมอื่น ๆ ให้เป็นเครือข่ายชุมชน ที่เข้มแข็ง เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนา

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : เครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมท้องถิ่น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางสังคม

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนวัตกรรมท้องถิ่นแบบยั่งยืน

๒.๕ แนวคิดทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ บริบทพื้นที่ที่ศึกษา

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมท้องถิ่น

ความหมายและความสำคัญของนวัตกรรม

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้การส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมของประเทศ ได้กำหนดความหมายของนวัตกรรม (Innovation) ไว้ว่า นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิด สร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม^๑ นวัตกรรมนั้นมี

^๑ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, สุตยอนนวัตกรรมไทย เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

ความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ^๒ คำว่า นวัตกรรม มีผู้ให้คำนิยาม ไว้หลายแง่มุม ดังนี้

- ๑) นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ เช่น แนวคิดผลิตภัณฑ์ หรือโครงการที่มีผู้เห็นว่าใหม่สำหรับตน
- ๒) นวัตกรรม คือ กระบวนการรับสิ่งใหม่ๆ เพื่อมาปรับปรุงให้เกิดแก่น (บุคคล องค์กร หรือสังคม) ทั้งในรูปแบบ เทคนิควิธีการหรือสิ่งที่จับต้องได้ จนทำให้เกิดนวัตกรรม
- ๓) นวัตกรรม คือ การคิดค้นและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญที่มีอยู่ในตน (บุคคล องค์กรหรือสังคม) และอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ จนทำให้เกิดนวัตกรรม
- ๔) นวัตกรรม คือ คุณลักษณะของบุคคล องค์กรหรือสังคมที่มุ่งแสวงหาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่จนทำให้เกิดนวัตกรรม
- ๕) นวัตกรรม คือ การเรียนรู้ การผลิต และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ เพื่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการกำเนิดผลิตภัณฑ์ การบริการ กระบวนการผลิตใหม่ การปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์และเกิดผลพวงทางเศรษฐกิจและสังคม^๓

โดยสรุป นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ที่ถูกคิดค้น พัฒนาขึ้น ด้วยการใช้ความรู้และความคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ บริการหรือกระบวนการ อาจเกิดขึ้นจากการปรับปรุงจากของเดิม หรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ เป็นสิ่งที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างมูลค่าเพิ่มได้ ประโยชน์ที่ได้ อาจสามารถวัดได้เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้

นวัตกรรมถูกให้ความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนา รวมถึงการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประเทศ ดังที่ปรากฏในปี พ.ศ.๒๕๕๙ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยประกาศแนวคิดประเทศไทย ๔.๐ (Thailand 4.0) เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศ เน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ^๔

ในปีเดียวกันมีการปรับเปลี่ยนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีพันธกิจสำคัญข้อหนึ่งคือ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและ

^๒ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช), นวัตกรรมกุญแจสู่ความสำเร็จของประเทศไทยในศตวรรษที่ ๒๑. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๖ .

^๓ กองทุนพัฒนานวัตกรรม, “เพาะปลูกความคิด ให้ออกผลทางเศรษฐกิจ”, วารสาร MBA, ปีที่ ๔ เล่มที่ ๓๘ (๒๕๕๕) : ๗๙.

^๔ ชนิทร เพ็ญสุตร, ประเทศไทย ๔.๐ บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ ๘ เล่มที่ ๑ (๒๕๖๐): ๖๘.

ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน^๕ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ากับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ จัดตั้งเป็นกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศในทุกสาขาวิชา นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ มีบทบาทในการเสริมสร้างระบบนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ รวมถึงสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งก็มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์และบริหารจัดการนวัตกรรมในสาขาวิชาต่าง ๆ หลายหลักสูตร อาทิ ๑) วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒) วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๓) วิทยาลัยนวัตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยรังสิต ๔) วิทยาลัยนวัตกรรมการผลิตขั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้น อีกทั้งยังมีหลักสูตรเกี่ยวกับการสร้างสรรค์และบริหารจัดการนวัตกรรมเกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาส่วนภูมิภาค เช่น ๑) หลักสูตรผู้ประกอบการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒) หลักสูตรนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ๓) วิทยาลัยนานาชาตินวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๔) หลักสูตรการจัดการนวัตกรรมและพัฒนาธุรกิจ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นต้น

ความหมายของนวัตกรรมท้องถิ่น

นวัตกรรมท้องถิ่น หมายถึง การริเริ่ม คิดค้น สร้างสรรค์ พัฒนา การแก้ไข หรือจัดการ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นที่เห็นชัดเป็นรูปธรรม และสามารถถ่ายทอดหรือขยายผลให้แก่ องค์กรอื่นๆ ได้ นวัตกรรมท้องถิ่นสามารถจำแนกได้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑. นวัตกรรมด้านการบริหาร หมายถึง การคิดค้น พัฒนา หรือปรับปรุงกระบวนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น เช่น การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ การปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เป็นต้น

๒. นวัตกรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์ หมายถึง การนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชผักพื้นบ้าน บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

^๕ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, **พันธกิจ**, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://www.mdes.go.th/about/12> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

๓. นวัตกรรมด้านบริการ หมายถึง การคิดค้น พัฒนา หรือปรับปรุงรูปแบบการให้บริการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างตรงจุดและมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การให้บริการประชาชนแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว การให้บริการออนไลน์ เป็นต้น

นวัตกรรมท้องถิ่นมีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น ช่วยแก้ไขปัญหาของ ชุมชนได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น ปัญหาขยะชุมชน ปัญหาน้ำท่วม เป็นต้น ช่วย พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ให้เติบโตและยั่งยืนยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

ปัจจุบัน รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น โดยมีการ ออกนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น เช่น การให้ทุนสนับสนุน การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น การจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับนวัตกรรมท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการจัดโครงการต่าง ๆ เช่น รางวัลเกษตรกรรสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งร่วมจัดโดยกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และมูลนิธิร่วมด้วยช่วยกันสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อมอบรางวัลให้กับเกษตรกรที่สร้าง นวัตกรรมเพื่อชุมชนของตนเอง แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันสังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของ นวัตกรรมต่อการขับเคลื่อนประเทศ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการผลิต “นวัตกรรม (Innovator)” ซึ่งเป็นผลผลิตจากสถาบันอุดมศึกษาตลอดจนจากการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ดังที่กล่าวไปข้างต้น กระจายตัวไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามไม่เพียงแต่การบ่มเพาะนวัตกรรมรุ่นใหม่ให้ เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ เท่านั้น กระแสดังกล่าวยังสอดคล้องกับกระแสการ “คืนถิ่น” หรือ “กลับ บ้าน” ของคนรุ่นใหม่อีกด้วย โดยกระแสการคืนถิ่นนี้ เกิดขึ้นจากปัญหาการกระจุกตัวของเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางในทุก ๆ ด้านของประเทศ ทำให้ประชาชนจากท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องเข้ามารับการศึกษาและหารายได้จากเมืองใหญ่ กอรปกับค่าครองชีพที่สูงส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ที่ยากลำบากตามไปด้วย ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นก็ขาดแคลนบุคลากรที่จะขับเคลื่อนชุมชนเพราะมี เพียงผู้สูงอายุและเด็กเท่านั้น นำไปสู่การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เดินทางกลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของ ตนเองแทนการใช้ชีวิตในเมือง เช่น โครงการคนกล้าคืนถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคสังคม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้กลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น^๖ เช่นเดียวกับโครงการต้น กล้าชุมชน โดยมูลนิธิเอสซีจี เพื่อส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ไม่ต้องออกจากชุมชนเพื่อเข้าไปทำงานในเมือง ใหญ่ (มูลนิธิเอสซีจี, ม.ป.ป.) ดังนั้น จากกระแสการบ่มเพาะนวัตกรรมและกระแสการคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่

นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ (คนรุ่นใหม่ รักบ้านเกิด)

^๖ Donnaya Suwetwethin. “คนกล้าคืนถิ่น” พัฒนบ้านเกิด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.thaihealth.or.th /Content/34410> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

นวัตกรรมท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ ริเริ่มคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยนวัตกรรมที่นวัตกรรมท้องถิ่นสร้างขึ้นนั้นอาจเกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การศึกษา สาธารณสุข เป็นต้น ตามคำจำกัดความของจามรี พระสุนิล นวัตกรรมท้องถิ่น หมายถึง ผู้นำชุมชน หรือแกนนำชุมชนในการพัฒนาและริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อใช้กระบวนการหรือวิธีการส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง ทั้งระดับบุคคลและครอบครัว เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี^๗

นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ จึงหมายถึงคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นที่ เป็นผู้สร้างนวัตกรรมสำหรับแก้ปัญหาให้กับชุมชนของตนเอง และเพื่อนำเสนอแนวทางในการแพร่กระจายนวัตกรรมสู่ชุมชน โดยวิเคราะห์จากกรณีศึกษาของนวัตกรรมท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ พบว่าลักษณะความเป็น “คนใน” หรือ “insider” ที่เกิดและเติบโตในชุมชนของนวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ เป็นปัจจัยที่เป็นประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจปัญหาและพัฒนาชุมชน คือ ๑) ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน ๒) การเข้าใจวัฒนธรรม ของชุมชน ๓) การมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ซึ่งจะทำให้นวัตกรรมท้องถิ่นเข้าถึงข้อมูลและ เข้าใจปัญหาได้อย่างลึกซึ้งเมื่อเปรียบเทียบกับคนภายนอกชุมชน โอกาสที่ต้องพิจารณาในการเผยแพร่ กระจายนวัตกรรมไปสู่ชุมชน มี ๒ ประการคือ ๑) ขาดความน่าเชื่อถือ เพราะไม่มีโอกาสแสดงความ ชำนาญให้คนในชุมชนยอมรับ เนื่องจากมีส่วนร่วมในชุมชนน้อย และ ๒) ไม่มีสถานภาพที่สูงกว่าหรือมี วิทยุที่น้อยกว่าสมาชิกในชุมชน

อย่างไรก็ตามแนวทางในการส่งเสริมการแพร่กระจายนวัตกรรมสู่ชุมชน นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ สามารถนำนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นไปเผยแพร่สู่เครือข่าย (network) และเข้าร่วมเป็น ขบวนการเคลื่อนไหวที่มีจุดมุ่งหมายเชิงสังคม (social Movement) สอดคล้องหรือใกล้เคียงกัน เนื่องจากสมาชิกในเครือข่ายและขบวนการเคลื่อนไหวมักจะเป็นคนในกลุ่มที่เป็นนวัตกรรมผู้ริเริ่ม (Innovator) หรือกลุ่มผู้รับเร็วส่วนแรก (early adopter) ที่มีความคล้ายคลึงกัน (similarity) กับนวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมได้ง่าย จากนั้นใช้ความร่วมมือที่เกิดขึ้น สื่อสาร ถึงประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (relative advantage) และแสดงผลของการใช้นวัตกรรมให้สังเกตได้ (observability) กลับมายังชุมชนเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเกิดการแพร่กระจายนวัตกรรมใน ชุมชนมากขึ้น การส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่ จึงเป็นการพัฒนาทุนทางสังคมให้สามารถก้าว สู่สังคมความรู้ (Knowledge-Based Society) ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ท่ามกลาง สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมโลก ประเทศไทยมีทุนทางสังคมที่ดีอยู่มากมาย ที่ สามารถนำมาเกื้อกูลให้คนไทยมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองของประเทศไทย โดยเฉพาะการนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ซึ่งสังคมมีอยู่ทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย ทั้งที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และ วัฒนธรรมที่สั่งสมมาเป็นกลไกในการพัฒนาสังคม ทั้งนี้เพื่อการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยและการสร้าง

^๗ วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล, นวัตกรรมท้องถิ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://library.parliament.go.th/index.php/th/radioscript /rr2565-sep4> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

ความอยู่ดีมีสุขให้กับคนไทยอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของความสมดุลทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การสร้างนวัตกรรมท้องถิ่นโดยคนรุ่นใหม่ นับว่าเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน จากการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะช่วยให้พวกเขามีความรู้สึกรับเป็นเจ้าของชุมชนและเกิดความรัก ความผูกพันกับชุมชนมากขึ้น นวัตกรรมท้องถิ่นสามารถช่วยแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้ เช่น นวัตกรรมด้านการเกษตรที่ช่วยเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต นวัตกรรมด้านพลังงานสะอาดที่ช่วยประหยัดพลังงาน นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นต้น นับว่าเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก นวัตกรรมท้องถิ่นสามารถช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ สิ่งนี้จะช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหายไป

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

การพัฒนาชุมชน

การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^๔ ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี^๕ การพัฒนา จึงหมายถึง การทำให้ดีขึ้น เจริญขึ้น มีความก้าวหน้า เช่น การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม การตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง การพัฒนา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า สภาพเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหาในตัวมันเอง เพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือปัญหาน้อย การตีความหมายของการพัฒนา จะสามารถตีความหมายได้ ๒ นัย คือ ๑. การพัฒนา ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึงการทำให้เจริญ

^๔ ปกรณ์ ปรียากร, **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา** อ่างใน การบริหารการพัฒนา, อุทัยเลาหิเชียร, (กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘ – ๑๕.

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕** (พิมพ์ครั้งที่ ๕), (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓๘.

ในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดั้งนี้ชีวิตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ๒. การพัฒนา ในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด มีความกลมกลืน และเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม

การกำหนดความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชนนั้นมี ๒ แนวทาง คือแนวทางแรกเป็นการนำคำว่า "การพัฒนา" กับคำว่า "ชุมชน" มารวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ แนวทางที่สองถือว่า การพัฒนาชุมชนเป็นคำเดียวกัน มีความหมายเฉพาะตัวเอง (ซึ่งมีความหมายไม่แตกต่างกัน) เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนนี้ มีผู้คนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "การพัฒนา" และนำมาใช้แทนกันอยู่เสมอซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง เพราะการพัฒนาชุมชน เป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในตัวเองและมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชน ด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน เป็นสำคัญ ส่วนคำว่า "การพัฒนา" เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้กันทั่วไปและใช้ประกอบกับคำอื่น โดยไม่มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนา ชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจ การ พัฒนาคมนาคมสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนแตกต่างกับการพัฒนาเหล่านี้อย่างชัดเจน การ พัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นได้^๑

การพัฒนาชุมชนได้มีกำเนิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันมาเป็นเวลานาน คำว่า "การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น" มาจากแนวความคิด "การศึกษามวลชน" (Mass Education) ในประเทศแถบทวีปแอฟริกาที่เป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีหลักการว่า การสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีนั้นสามารถเริ่มจากหน่วยเล็ก ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น จะต้องมุ่งไปที่ชุมชนโดยรวม เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษา เรียนรู้ ตระหนัก และได้เข้ามามีส่วนร่วมถึงขั้นสูงสุด คือการเข้าไปควบคุมการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดขึ้นรอบตัวของเขาเอง การศึกษามวลชนเป็นการศึกษานอกระบบ มากกว่าการศึกษาในระบบ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวและรับผิดชอบตนเองต่อไป จากการที่การพัฒนาชุมชนได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย จึงได้มีองค์การ หน่วยงานและนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

นักพัฒนาได้ให้ความหมาย ของการพัฒนาชุมชน ไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ ความสามารถของตนเอง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเอง ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น

^๑ สนธยา พลศิริ , **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ ๕), (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗) หน้า ๓๖.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน เป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Mean) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมที่ดีขึ้น^๑ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้ให้ความหมาย ของ การพัฒนาไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์ และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกันดำเนินงาน และได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน^๒

องค์การสหประชาชาติ (UN) ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น เป็น กระบวนการร่วมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชน สามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่^๓

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือการพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มี มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการ ของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น^๔

พัฒน์ บุญรัตน์พันธุ์ ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า เป็น ขบวนการอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน และส่งเสริมประชาชน ใน ชนบทให้เกิดความคิดริเริ่ม และเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดูแลตนเองตามระบอบการพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทาง นโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุข สมบูรณ์^๕

จากความหมายดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการ เปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชน หน่วยงานของรัฐ และ องค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้าน

^๑ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, **สังคมไทย : แนวทางการวิจัยและพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๙) หน้า ๒๘.

^๒ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, **การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน จำกัดบางกอกบลิ๊ก, ๒๕๓๔) หน้า ๗.

^๓ United Nations, **Social development** [Online], source: <https://www.un.org/development/desa/en/key-issues/social.html> [7 October 2023].

^๔ กรมการพัฒนาชุมชน, **การพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๗), หน้า ๓๒.

^๕ พัฒน์ บุญรัตน์พันธุ์, **การสร้างพลังชุมชน โดยขบวนการพัฒนาชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ ๑), (กรุงเทพมหานคร : เลิฟและลิฟเฟิลส์, ๒๕๑๗), หน้า ๙.

คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาชุมชน เป็นการบริหารจัดการชุมชนที่มีกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งองคาพยพ อันมีองค์ประกอบ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยมีชุมชนหรือท้องถิ่น เป็นองค์กรหลัก และประชาสังคมเป็นผู้รับประโยชน์ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน จึงเป็นภาระหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกัน

การพัฒนาเชิงพื้นที่

ในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ทิ้งช่องว่างของการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก ทั้งปัญหาช่องว่างทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสังคม อีกทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้ทำให้ประเทศก้าวไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างที่ตั้งใจไว้ การพัฒนาที่จะเติบโตไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนนั้น มีบทพิสูจน์ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ นั่นคือการพัฒนาที่ก้าวไปพร้อมกับข้อมูลและความรู้ ที่จะสร้างการเจริญเติบโตจากนวัตกรรมที่มุ่งเน้นคุณค่าจากปัญญา (Knowledge base) มากกว่ามูลค่าจากผลผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติทั่วไป (Resource base)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้พัฒนารูปแบบของการวิจัยเพื่อใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาคนและพัฒนาสังคมและประเทศไทยมากกว่า ๒๕ ปี โดยมีทั้งรูปแบบการวิจัยที่ให้ชาวบ้านเป็นนักวิจัยด้วยตนเอง ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการเสริมพลังเพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน โดยใช้ชื่อว่า งานวิจัยท้องถิ่น (Community based research: CBR) ที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑^๑ ขณะเดียวกันก็มีการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อสร้างทางเลือกและทางออกให้กับปัญหาต่างๆ ของประเทศ ในด้านการเกษตร ด้านชุมชนและสังคม ด้านอุตสาหกรรม ด้านนโยบายสาธารณะ รวมกันเป็น รูปแบบงานวิจัยและพัฒนาของ สกว. ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๕ สกว. ได้นำร่องพัฒนารูปแบบงานวิจัยใหม่ที่เรียกว่า งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based collaborative research for development: ABC research) เพื่อขยายงานจากฐานที่เข้มแข็งระดับชุมชนและนำประเด็นวิจัยที่สำคัญ ลงไปสร้างตัวแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่จริง เป็นเวลานานกว่าสิบปี พบว่าความสำเร็จของงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ เป็นคำตอบและทางออกของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังข้อค้นพบและหลักคิดที่พัฒนาขึ้น^๒ ดังนี้ ^๓

๑) พื้นที่ (Area) ที่สำคัญของการพัฒนาประเทศคือ พื้นที่ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการพัฒนารองรับการเจริญเติบโตอย่างแท้จริง ได้แก่ โครงสร้างการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้น

^๑ ปิยะวัติ บุญหลง และคณะ, วิจัยสำนักงานภาคท้องถิ่น : การปฏิรูประบบ, การวิจัยเพื่อสนับสนุนการทำงานของ สกว, ๒๕๔๔.

^๒ สีสภรณ์ บัวสาย, งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area Based Collaborative Research) กับการสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่, วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓) : ๑๒๓-๑๒๘.

พื้นฐาน โครงการการผลิตกำลังคนและความรู้ โครงสร้างงบประมาณที่จัดสรรในพื้นที่ และโครงสร้าง การปกครอง การพัฒนาเชิงพื้นที่ จึงเป็นทางออกที่จะสร้างการเจริญเติบโตที่สมดุลและยั่งยืน

๒) การเจริญเติบโตของประเทศที่ทำให้ความเจริญกระจุกตัว เป็นการพัฒนาที่ไม่ใช้ พื้นฐานของความรู้และข้อมูลในการพัฒนา ทำให้การลงทุนในการพัฒนาประเทศไม่ตอบโจทย์การ ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ เกิดมาจากการขบถถึงปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ ที่ไม่ ส่งต่อไปสู่การตั้งแผนการและโครงการรองรับที่ตรงจุดและตรงเป้า ดังนั้นโจทย์วิจัยของงานวิจัยเพื่อ พัฒนาเชิงพื้นที่ คือโจทย์วิจัยสำคัญระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีผลกระทบต่อกันจำนวนมาก

การพัฒนาเชิงพื้นที่จึงเป็นงานที่เน้นกระบวนการ (Innovation process) เพื่อสร้างกลไก ความร่วมมือ (Mechanism) ที่เป็นพื้นที่การทำงานร่วมกันของทุกภาคการพัฒนา ทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และที่สำคัญที่สุดคือภาคประชาสังคม โดยการสร้างทั้งพื้นที่ ดุลอำนาจ แจก บบาท และสร้างประโยชน์ร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ ที่สามารถบูรณาการงาน ของแต่ละหน่วยงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด การพัฒนาเชิงพื้นที่จึงมีผลลัพธ์หนึ่งที่สำคัญคือ กลไกการ พัฒนาเชิงพื้นที่ นั่นเอง การพัฒนาเชิงพื้นที่เน้นการสร้างกระบวนการการทำงานร่วมกันจนเกิด องค์ประกอบที่เรียกว่า กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของ พื้นที่นั้นเอง กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ เป็นทางออกของการพัฒนาประเทศที่ต้องกระจายอำนาจและ บบาทให้กับพื้นที่ หากกลไกที่เกิดขึ้นได้ร่วมมือกันสร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ ก็จะทำให้เกิด นวัตกรรมจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่ เมื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแบ่งและ ดุลอำนาจอย่างเหมาะสม ก็จะเกิดคลื่นที่เป็นพลังในความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหาอื่นที่ใหญ่ขึ้น และ ร่วมมือกันจัดการกับทั้งโอกาสใหม่และปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเกิดการเจริญเติบโตของ พื้นที่ในทั่วทุกจังหวัดและเกิดการพัฒนายั่งยืนอย่างแท้จริง^๘

การพัฒนาเชิงพื้นที่จากทุนท้องถิ่น

ทุนท้องถิ่น (Local Capital) หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำมาใช้ ประโยชน์ในการพัฒนา เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรวัฒนธรรม และ ทรัพยากรทางสังคม^๙ การพัฒนาเชิงพื้นที่จากทุนท้องถิ่น (Locally-Driven Area Development) เป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทุนท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาและ ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนในพื้นที่ ตัวอย่างของทุนท้องถิ่น เช่น ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม เป็นต้น

แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม

^๘ กิตติ สัจจาวัฒนา, งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ รูปแบบงานวิจัยใหม่ที่ท้าทายกระบวนการวิจัย ของประเทศไทย, วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, ปีที่ ๙ เล่มที่ ๑ (๒๕๖๐) : ๓-๗.

^๙ สมชาย ศรีวิรัตน์, การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : แนวคิด หลักการพัฒนา และการดำเนินงาน พัฒนาชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/549133> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

ความหมายของทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา เช่น ภูมิปัญญา ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ ดนตรี วรรณกรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น มีผู้ให้ความหมายของทุนทางวัฒนธรรมไว้ ดังเช่น

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ กล่าวถึงความหมายของทุนทางวัฒนธรรมว่า ทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับคุณค่า ความรู้ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการค้นคว้าและค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคม ทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคมหรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง^๒

สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต กล่าวว่า ทุนทางวัฒนธรรม คือ สิ่งที่ดีงามที่คนในอดีตคิด ทำขึ้น แสดงออกและสืบทอดด้วยการปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้

สุนิสา ฉันทรัตนโยธิน กล่าวว่า ทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่มีนัยทางวัฒนธรรม เรียกว่า ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ในขณะที่ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ให้ความหมายของทุนวัฒนธรรมไว้ว่า ทุนวัฒนธรรม หมายถึง ทุนที่ใช้ไปในการผลิตสินค้าและบริการที่มีนัยทางวัฒนธรรม สินค้าบริการใดที่มีวัฒนธรรมฝังตัวอยู่สินค้าและบริการเหล่านั้นคือสินค้าวัฒนธรรม (Cultural Products)^๓

กล่าวโดยสรุป ทุนทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีมูลค่า ที่สั่งสมมาในอดีตและถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น ทั้งเป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยนำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านั้นมาแปลงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีมูลค่าที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและสังคมในที่สุด

องค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่คนในอดีตคิด ทำขึ้น แสดงออกและสืบทอดด้วยการปฏิบัติ ซึ่งมีสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ จำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ประกอบด้วย

๑. เป็นมรดกตกทอด เกิดจากภูมิปัญญาของมนุษย์ ประกอบด้วยสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ อาทิ โบราณสถานขนาดใหญ่ กับสิ่งที่สามารถเคลื่อนที่ได้จำพวกวัตถุ บันทึกเล่าเรื่อง เป็นเอกสาร ตำนาน บันทึก เช่น ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาของชาวดัตช์ บันทึกในศิลาจารึกฯ

^๒ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ, การสำรวจสถานะองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, รายงานความก้าวหน้าการวิจัย ครั้งที่ ๑, พิษณุโลก: คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (จัดสำเนา)

^๓ ChanNas Thitayan.Blog, ทุนทางวัฒนธรรม, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://channarongs22.wordpress.com/2012/01/27/ทุนทางวัฒนธรรม/> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

๒. เป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์พิเศษหรือเนื้อในของวัฒนธรรม เป็นการกระทำของมนุษย์ ประกอบด้วยเอกลักษณ์พิเศษในการทำมาหากิน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ภาษา กิริยา สำเนียงพูด ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และพิธีกรรม สุนทรียศาสตร์-สุนทรียภาพ ซึ่งเป็นความสวยงามตามอารยธรรม ซึ่งควรมีการสืบสานทำนุบำรุงให้คงอยู่ ระบบเครือญาติและระบบสังคม

ทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

๑. ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

๒. ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ทรัพยากรทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญา ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ ดนตรี วรรณกรรม เป็นต้น

การประเมินสถานการณ์ทุนทางวัฒนธรรม

การประเมินสถานการณ์ทุนทางวัฒนธรรมของประเทศไทย พบว่า วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากมีความหลากหลาย มีคุณค่า มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะท้องถิ่นซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้มากมาย หากแต่ยังขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาต่อ ยอดอย่างเป็นระบบอย่างจริงจัง อีกทั้งยังขาดการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย ดังนี้

๑. ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีต ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า สังคมไทยมีทุนทางวัฒนธรรมที่ดีมากมาย แต่หลายอย่างในปัจจุบันเสื่อมถอยและสูญหายไปตามกาลเวลา สาเหตุสำคัญ คือ การขาดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ถิ่นทอด พัฒนาและต่อยอดอย่างเป็นระบบอย่างจริงจัง ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มีดังนี้

๑.๑ ระบบคุณค่า ค่านิยมและความเชื่อที่ดั้งเดิม ซึ่งเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสมดุล พบว่า มีทั้งด้านบวก และ ด้านลบ

ด้านบวก

- สังคมไทยยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติศาสนา คนไทยส่วนใหญ่มีนิสัยเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่แบ่งแยก มีความเมตตากรุณา ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

- ประเทศไทยยังมีผู้พร้อมเสียสละเป็นอาสาสมัครทำงานเพื่อสังคมจำนวนมาก เห็นได้จากกรณีการเกิดภัยพิบัติที่เกิดขึ้นหลายครั้ง จะมีการรณรงค์ให้ความช่วยเหลืออย่างไม่ขาดสาย

ด้านลบ

- ปัจจุบันคนไทยและสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบคุณค่า ค่านิยมและความเชื่อที่ดีงามลดลง เช่น ความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด ความเอื้ออาทร การเคารพผู้ใหญ่ การให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ การยึดมั่นในหลักศีลธรรมและความรู้ผิดชอบชั่วดี ฯลฯ^๒

- ระบบสถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาและปลูกฝังระบบคุณค่า ค่านิยม และความเชื่อที่ดีงามมีแนวโน้มอ่อนแอและมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพคนไทยลดลง โดย

(๑) สถาบันครอบครัว ที่มีความเป็นระบบเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำหน้าที่ให้การอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมให้แก่เด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีความเปราะบางมากขึ้น พิจารณาได้จากสถิติการหย่าร้างของคู่สมรสที่มีแนวโน้มสูงขึ้น รูปแบบครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ มีเวลาในการอยู่พร้อมหน้าและทำกิจกรรมร่วมกันน้อยลง

(๒) สถาบันการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้ ความคิดและการอบรมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เพื่อการดำเนินชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับระบบการเรียนการสอนที่วัดความสำเร็จจากใบรับรองผลการศึกษา ใบประกาศนียบัตร หรือใบปริญญาบัตรมากกว่าสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ รวมถึงคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียน

(๓) สถาบันทางศาสนา เป็นผู้มียุทธศาสตร์ในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่างๆ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้ผู้คนในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมและเอื้อต่อการพัฒนาระบบคุณค่าของสังคมไทย ยังไม่สามารถทำหน้าที่ในการชักจูงหรือเป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใจด้านคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเพียงพอ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอย่างแท้จริง บุคลากรทางศาสนาบางส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และให้ความสำคัญกับพุทธพาณิชย์มากกว่าหลักธรรมคำสอน

(๔) สถาบันการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นผู้มียุทธศาสตร์ในการกำหนดนโยบายและการบริหารประเทศยังมีการบริหารแบบรวมศูนย์ ภาครัฐยังมีบทบาทนำในการพัฒนา (๕) สถาบันสื่อ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะระบบคุณค่า ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมมีการนำเสนอภาพและสาระที่สร้างสรรค์และจรรโลงสังคมน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณสื่อที่นำเสนอทั้งหมด

๑.๒ วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย ภาษาถิ่น และขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีต่างๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นชาติไทยและคนไทย โดยเฉพาะภาษาพูด นั้นถือเป็นตัวแทนของลักษณะวัฒนธรรม ในด้านประวัติศาสตร์ย่อมถือได้ว่าภาษาเป็นมรดกอันล้ำค่าทั้งตัวอักษรไทยและวรรณกรรมไทย ซึ่งรวบรวมและรองรับศิลปวัฒนธรรมไทยทุกด้านไว้ให้เราได้ศึกษาค้นคว้าและเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

^๒ ChanNas Thitayan.Blog, **ทุนทางวัฒนธรรม**, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://channarongs22.wordpress.com/2012/01/27/ทุนทางวัฒนธรรม/> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

๑.๓ ภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่างๆ ที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งในการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติอย่างเกื้อกูล พบว่า

- ประเทศไทยมีผู้รู้ภูมิปัญญาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ มากมาย แต่ขาดการนำมาใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง

- ความรู้ภูมิปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายเรื่องได้สูญหายไปจากสังคมหลายเรื่องยังไม่ได้รับการพัฒนาต่อยอดอย่างเป็นระบบอย่างจริงจัง

- การพัฒนาความรู้และวัฒนธรรมจากภูมิปัญญา เพื่อใช้ในการพาณิชย์ยังอยู่ในระดับต่ำ และไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บางส่วนต่ออยู่ในมือคนต่างชาติ

- การผลิตสินค้าและบริการจากความรู้ภูมิปัญญาไทย ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อพัฒนารายได้มากกว่าการรักษาคุณค่าและรากฐานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

- ประเทศไทยยังขาดการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของสินค้าไว้อย่างชัดเจน ขาดการบูรณาการระหว่างนโยบายและแผนงานต่าง ๆ

- ภาครัฐยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยค่อนข้างน้อย

๒. ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วย โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมต่างๆ ที่ติดมากับอาคารโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงอุทยานประวัติศาสตร์ วัดในพระพุทธศาสนา และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดและนับเป็นทุนหรือมรดกของชาติที่สำคัญ พบว่า

- ๑) ประเทศไทยมีโบราณสถานสำคัญๆ มากมายกระจายอยู่ทุกพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องหมายที่แสดงออกซึ่งความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีในสมัยต่าง ๆ

- ๒) แหล่งวัฒนธรรมทางด้านศิลปกรรม โบราณคดี และประวัติศาสตร์จำนวนมากถูกทำลายทั้งจากภัยธรรมชาติและฝีมือมนุษย์

- ๓) การใช้ประโยชน์และการดูแลรักษาแหล่งโบราณสถาน โบราณคดีและแหล่งประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังขาดประสิทธิภาพ ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่น ชุมชนและประชาชนทั้งในด้านการบริหารจัดการและดูแลรักษา

แนวทางพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม

เพื่อให้มีการนำทุนทางวัฒนธรรมไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคม จึงกำหนดแนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ดังนี้

๑.การฟื้นฟู ถอดคุณค่า พัฒนา และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ โดยวิธีการดังนี้

๑.๑) ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่อยู่ในวิถีชุมชนให้ออกมาอย่างเป็นระบบ

๑.๒) พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญากับนโยบายหรือโครงการสำคัญของประเทศ

๑.๓) ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมต่อภูมิปัญญา

๑.๔) สนับสนุนกระบวนการขยายผลนำภูมิปัญญาไปใช้ในทางปฏิบัติและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๑.๕) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เกิดจากใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาไปสู่เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

๑.๖) ส่งเสริมคุณภาพ มาตรฐาน และสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและความต้องการของตลาด

๑.๗) ให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ วิธีการ ขั้นตอนการจดทะเบียน ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรทางปัญญาแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง

ตัวอย่างการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม เช่น

๑. การอนุรักษ์โบราณสถาน เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูโบราณสถานต่างๆ ไม่ให้สูญหายหรือถูกทำลาย เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

๒. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมเป็นจุดขาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต เป็นต้น

๓. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ เป็นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการศึกษา เป็นต้น

๔. การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม

ความหมายและองค์ประกอบของทุนทางสังคม

ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายของทุนทางสังคม คือ การที่คนมารวมกัน เอาความดีมารวมกัน เอาความรู้มารวมกัน เรียกว่าเกิดทุนทางสังคม ซึ่งนำไปสู่พลังทางสังคมที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ทุกอย่าง^๒

อานันท์ กาญจนพันธุ์ มองทุนทางสังคมว่า มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน ทั้งในด้านการสงเคราะห์ การเพิ่มโอกาส การพิทักษ์สิทธิ ซึ่งจะไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การระดมทุนทางสังคมจะต้องมองประเด็นพื้นฐานหลัก ๓ ประการ คือ ๑) พื้นฐานทางความคิดและอุดมการณ์ของสวัสดิการไทย ๒) พื้นฐานทางความคิดขององค์กรเอกชนอิสระในสังคมไทย และ ๓) สนับสนุนองค์กรเอกชนอิสระในการปรับเปลี่ยนบทบาทความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสมัยใหม่ กฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ทางสังคมในการตอบแทนกัน การใช้ประโยชน์ร่วมกัน ต่างก็เป็นรูปแบบของทุนทางสังคมซึ่งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้เข้าถึงทรัพยากรตามสิทธิของตนอย่างเท่าเทียม

ขณะเดียวกัน บัณฑิต พรหมพักพิง เห็นว่าในการวิเคราะห์ทุนทางสังคมจำเป็นต้องวิเคราะห์ควบคู่กับทุนวัฒนธรรม โดยสรุปคร่าว ๆ ว่า ทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบและแนวตั้งระหว่างบุคคล สถาบันและองค์กร ทั้งรูปปัจเจก กลุ่ม และรูปเครือข่าย ทั้งนี้รวมค่านิยม บรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตและวิธีการผลิตในครอบครัว ชุมชน^๓

เช่นเดียวกับ อัมมาร สยามวาลา ได้มองเรื่องทุนสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความไว้วางใจและกลไกที่เป็นบรรทัดฐานการอยู่ร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นระยะเวลานาน ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่เพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชน ซึ่งเพิ่มหรือลดได้

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปองค์ประกอบหลัก ๔ ด้าน ที่มีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคม ดังนี้

๑. คน มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติทั้ง ด้านสุขภาพ ฟื้นฟูให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจ ให้เป็นคนที่มีจิตใจดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม แล้วรักชาติ ด้านสติปัญญา ให้มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

๒. สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชน สังคม และการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดย สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานในสังคมที่หล่อหลอมคน

^๒ ประเวศ วะสี, ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑). หน้า ๕.

^๓ บัณฑิต พรหมพักพิง, การก่อเกิด การผลิตซ้ำ และการขยายตัวทุนทางสังคมในชนบทอีสาน, วิทยานิพนธ์ ภาควิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖.

ให้รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กล่อมเกล้าจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี สถาบันการเมืองการปกครอง ทำหน้าที่กำกับดูแลให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผน และให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกัน สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม แก่คนในสังคม ภาคธุรกิจเอกชน ใช้หลักบรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมซึ่งเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และสื่อเป็นสถาบันที่สามารถชี้แนะและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรม ค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง

๓. วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น ๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยอยู่ในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ฝังาม ค่านิยมความเป็นไทย นอกจากนี้ยังมีในรูปแบบของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ วัฒนธรรม เป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตน เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษาอนุรักษ์ ฟื้นฟูพัฒนาและต่อยอด เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

๔. องค์ความรู้ ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนาน ทำให้เกิดความหลากหลายของความรู้ที่ นำมาใช้ประโยชน์ได้และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคน และธรรมชาติ ส่วนความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลายปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

อเนก นาคะบุตร การกล่าวถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมไทยอยู่ ๕ รูปแบบ ที่เป็นมรดกตกทอดในสังคมไทย และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปสังคมไทย และระบบโครงข่ายความ ค้ำครองทางสังคม (Social Safety Net) ให้กับชุมชนรากฐานในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ คือ

๑. จิตวิญญาณระบบคุณค่า สำนักท้องถิ่น ความภาคภูมิใจที่มีต่อบ้านเกิด (Spirit Capital)

๒. ทุนทางภูมิปัญญา

๓. ทุนทรัพยากรมนุษย์

๔. ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ

๕. การจัดการกองทุนสาธารณะชุมชน ที่เรียกว่า Social Fund ดังจะเห็นจากการจัดการกองทุนทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ธนาคารข้าว สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น^๒ ๕

อาจารย์ จันทรสมวงศ์ ได้แบ่งประเภททุนทางสังคมในลักษณะ ดังนี้

^๒ อเนก นาคะบุตร, ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

๑. ทูทางสังคมที่เกิดจากการมีสิ่งยึดเหนี่ยวเดียวกัน เช่น ความเป็นชาติเดียวกัน การนับถือศาสนาเดียวกัน

๒. ทูทางสังคมที่มาจากความสัมพันธ์ของมนุษย์ ก็คือคนที่สนิทกันมากก็จะเอื้อประโยชน์ต่อกันมากกว่าคนที่ไม่ค่อยใกล้ชิดกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล แต่ทูทางสังคมยังมีความสัมพันธ์ในระดับกลุ่มโดยผ่านความสัมพันธ์แบบเครือข่าย

๓. ทูทางสังคมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นของส่วนรวมถือว่าเป็นทูทางสังคม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น^๒

อากุทธ เนติชนกุล และโยธิน แสงดี ได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของทูทางสังคม มีดังนี้

๑. การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร เช่นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น

๒. บรรทัดฐานการเอื้อประโยชน์แก่กันและกัน หรือการช่วยเหลือกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับเครือข่ายทางสังคม มีอยู่ ๒ ลักษณะ ดังนี้

๒.๑ เครือข่ายทางสังคมที่เป็นความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มภายในชุมชน ที่ให้ความรู้สึกของความเป็นเอกลักษณ์และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น ในครอบครัวและภายในชุมชน

๒.๒ เครือข่ายความสัมพันธ์นอกชุมชน เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับชุมชน

๓. การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายได้

๔. ความไว้วางใจจะก่อให้เกิดการตกลงใจในการที่จะเข้ารับความเสี่ยง ในภาวะการณ์แวดล้อมของสังคมบนพื้นฐานของความรู้สึกที่เชื่อมั่น ในการที่ผู้อื่นจะตอบสนองตามที่คาดหวัง และจะกระทำการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีเจตนาที่เป็นภัยต่อบุคคลนั้น

โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยมองว่า ทูทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่เกิดจากความร่วมมือ โดยแสดงออกในรูปแบบของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเครือข่ายทางสังคม

การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่เป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยสามารถช่วยแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่หรือบางจังหวัดของประเทศ ยังขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาควิชาการ และภาครัฐ โดยกลไกหลักในการผลักดัน การประสานการมีส่วนร่วม คือ ภาคประชาชน

^๒ อารมณ์ จันทรสมวงศ์, พลวัตชุมชนไทยในสมัยโลกาภิวัตน์ : รวมแนวคิดมุมมองอันหลากหลายเพื่อความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี เรื่องชุมชนเข้มแข็ง หัวข้อ “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง” โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันที่ ๓๐-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

เครือข่ายศิลปิน และสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพันธกิจในการให้บริหารวิชาการสังคมทฤษฎี บำรุง ศิลปะวัฒนธรรม การวิจัยและค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎก โดยวิธีสหวิทยาการแล้วนำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ศีลธรรม และจริยธรรมของสังคม ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุน สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน ตลอดจนเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทฤษฎี บำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษาโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นกลไกเพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของประชาชนเอง เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ช่วยให้ชุมชนมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและจัดการตนเองได้ สิ่งนี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ความหมายของเครือข่าย

สนธยา พลศรี ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่ายกลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไป แต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกัน คือวัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน^๒

เสรี พงศ์พิศ ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน^๓

^๒ สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

^๓ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน

นฤมล นิราทร ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคม เป็น ๔ มิติ ได้แก่

๑) จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดภาค และประเทศ

๒) จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม

๓) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสาวตรีนักเรียน

๔) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน ๒ ลักษณะ คือ

๔.๑) เครือข่ายตามแนวตั้ง คือ เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน

๔.๒) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน^๒

ลักษณะของเครือข่ายทางสังคม

สนธยา พลศรี ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของเครือข่าย ไว้ดังนี้

๑) มีแกนนำและสมาชิกที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินงาน และขยายกิจการของเครือข่ายได้ และมีประสิทธิภาพ

๒) มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของเครือข่าย ที่อาจจะเกิดจากสมาชิก หรือชุมชนท้องถิ่นที่สมาชิกอยู่อาศัย หรือจากภายนอกชุมชน หรือจากการบูรณาการภูมิปัญญาทั้งสองได้อย่างเหมาะสมกับเครือข่าย

๓) มีสัมพันธภาพที่ดี เครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก และภายนอกทำให้การดำเนินงานของเครือข่ายราบรื่น เป็นที่ยอมรับ และประสบความสำเร็จ

๔) มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิก เครือข่ายมีช่องทางให้สมาชิกได้มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก ทำให้สมาชิกได้รับความรู้ และประสบการณ์ตลอดเวลา

๕) มีการทำกิจกรรมและความต่อเนื่อง เครือข่ายสามารถคิด และดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเองสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน ไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอก

^๒ นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ . (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

๖) มีทรัพยากรและการแบ่งปัน เครือข่ายมีทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ อาจจะโดยการจัดหาของเครือข่ายเอง หรือการแบ่งปันกับองค์กร และเครือข่ายอื่นๆ ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมได้ และมีประสิทธิภาพ

๗) มีการเรียนรู้และนวัตกรรม สมาชิกของเครือข่ายมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ สามารถสร้างนวัตกรรม ทั้งที่เป็นความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ได้

๘) มีการสื่อสาร เครือข่ายสามารถสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับสมาชิกได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว ทำให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และเป็นประโยชน์

๙) มีการบริหารจัดการที่ดี เครือข่ายมีการบริหารจัดการที่ดี เหมาะสมกับการดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

๑๐) มีระบบการติดตามและประเมินงาน เครือข่ายมีระบบการติดตาม และประเมินงานที่มีประสิทธิภาพ มีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอย่างเพียงพอ สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกได้ทันเวลา และเหมาะสม^๓

เสรี พงศ์พิศ สรุปลักษณะของเครือข่าย ไว้ดังนี้

๑) เป็นกลุ่มองค์กรและ/หรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน

๒) เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคมโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๓) ดำรงอยู่ได้ยาวนาน (ไม่ใช่เฉพาะกิจ) ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งที่ต่อเนื่อง

๔) มีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบ

๕) มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกัน และความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือ หรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน^๓

การก่อตัวและความสำเร็จของเครือข่าย

พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอุ่น) กล่าวถึงการก่อตัวของเครือข่ายว่า ในการก่อตัวหรือการเกิดขึ้นของเครือข่ายนั้นมีการก่อตัวที่หลากหลายทั้งเกิดขึ้นด้วยการจัดตั้งของภาคส่วนต่างๆ เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์ก่อให้เกิดขบวนการเครือข่าย ในที่นี้จะกล่าวถึงการก่อตัวของเครือข่ายดังกล่าว ในสังคมไทยโดยจำแนกออกเป็น ๓ ด้านตามลักษณะการก่อตัว ได้แก่

^๓ สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

^๓ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

๑) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้ง และการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ การก่อตัวของเครือข่ายในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ภาครัฐ หรือหน่วยงานบางแห่งต้องการส่งเสริมหรือเข้าไปจัดตั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามแนวนโยบายของภาครัฐ และเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเอง เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายพัฒนาชุมชน เป็นต้น โดยเครือข่ายเหล่านี้ อาจแบ่งประเภทของการจัดตั้งได้อีก ๒ ประการ คือ เครือข่ายที่เป็นนิติบุคคล เช่น เครือข่ายสหกรณ์ออมทรัพย์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาไท ฯลฯ และเครือข่ายที่ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น เครือข่ายชาวบ้าน เครือข่ายชมรมลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งนี้ จะมีลักษณะกิจกรรม และกระบวนการทำงานที่เป็นทางการ มีระบบ ระเบียบ และมีโครงสร้างความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ที่เป็นไปตามกระแสของแหล่งทุน และนโยบายของหน่วยงานนั้น ๆ

๒) เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์ การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่าง ๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันแล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนถึงการพึ่งพาอาศัย โดยเป็นเครือข่ายที่มีการสื่อสาร และความผูกพันที่มีชีวิตชีวา มีกระบวนการ ที่ประสานสอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิกมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายต่าง ๆ และจะเกิดขึ้นในชุมชนปฏิบัติการที่ใช้ความสมานฉันท์ และการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้ จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน อยู่ในแนวราบบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพึ่งพาอาศัย มีความยืดหยุ่น และมีความสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในสังคม

๓) เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยสถานการณ์เป็นตัวกำหนด ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเห็นว่า จำเป็นต้องใช้ความเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา และสร้างพลังในการเรียนรู้ หรือการต่อรอง เพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จะเกิดขึ้นหลังจากที่สถานการณ์นั้นเกิดความสูงงอมอย่างเต็มที่ และมีผู้ประสานงานเพื่อให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เช่น เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ ซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้ จะมีการรวมพลังอย่างแน่นหนาบบนพื้นฐานของการต่อสู้ และการเรียกร้องเพื่อปกป้อง และรักษาสหิทธิของตนเองในการพัฒนา และมีการปรับบทบาทต่อการพัฒนาในแง่มุมที่หลากหลาย โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้จากสถานการณ์^๓

เสรี พงศ์พิศ เสนอว่าเครือข่ายของชุมชน จะเจริญเติบโตและประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยสำคัญ ๖ ประการ ดังนี้

^๓ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุณ), เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๙.

๑) มีวัฒนธรรมเครือข่าย คือ มีความสัมพันธ์แนบแน่นมากกว่าแนวดิ่ง สมาชิกทุกคนเคารพให้เกียรติกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเจ้านาย ไม่มีหัวหน้าลูกน้อง แต่เป็นพี่น้องกัน สัมพันธ์กันด้วยใจ ด้วยจิตวิญญาณไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์

๒) สมาชิกมีการพบปะกัน ไปมาหาสู่กันเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

๓) เครือข่ายมีเป้าหมายชัดเจน ที่สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกัน

๔) มีแผนงานและกิจกรรมหรือลงทุนร่วมกัน เช่น วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น อันเป็นเงื่อนไขให้สมาชิกพบปะ และทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๕) มีกลุ่มแกนนำ ทำหน้าที่นำ และประสานงานของเครือข่ายด้วยความมุ่งมั่น

๖) สมาชิกเครือข่ายร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่แข่งขันกันเอง^๓

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายแบบประชาสังคม ประสบความสำเร็จมี ๘ ประการ ดังนี้

๑) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สมาชิกในเครือข่ายต้องมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกันรู้และเข้าใจร่วมกันในทิศทางที่จะไปด้วยกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันไม่เช่นนั้นแล้วเครือข่ายจะไม่มีพลัง ไร้ทิศทาง และเป้าหมายที่จะก้าวหน้าไปด้วยกัน

๒) มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนมีความหลากหลาย ซับซ้อน และต้องร่วมสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ของเครือข่าย

๓) ความเป็นธรรมชาติที่ไม่ใช่การแต่งตั้งจัดตั้ง แต่เป็นผลจากจิตสำนึกที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน บนพื้นฐานของการเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ ยั่งยืนต่อเนื่องสามารถรวมแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของชุมชน หรือท้องถิ่นได้

๔) มีความรัก ความเอื้ออาทร สมานฉันท์ การรวมกลุ่มเครือข่ายบนพื้นฐานของความหลากหลาย และความแตกต่างของสมาชิกนั้น จำเป็นต้องสร้างขึ้นบนพื้นฐานแห่งความรักความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคี เพราะส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

๕) มุ่งองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ สติปัญญาความรู้ และจินตนาการเป็นพลังของมนุษย์ที่จะดำรงอยู่อย่างสร้างสรรค์ มีศักดิ์ศรี แก้ปัญหา และกำหนดทิศทางในอนาคต เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนจึงต้องสร้าง และสะสมองค์ความรู้ที่สามารถปรับใช้และเรียนรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทั้งยังต้องมีศักยภาพ และความสามารถพอที่จะแสวงหาความรู้อีกด้วย

^๓ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖.

๖) มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกันเพราะจะทำให้เกิดพลัง เกิดปัญญาหมู่ เกิดใจหมู่ในสมาชิกเครือข่ายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ในการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนที่ต้องอาศัยเทคนิควิธีการมากมาย และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละเครือข่าย

๗) มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องหรือเป็นเครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นความจำเป็นที่จะทำให้เครือข่ายมีความเจริญเติบโต และขยายตัวอย่างมั่นคง เป็นการสื่อสารในแนวราบที่ต้องคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ กับสื่อสารมวลชน

๘) มีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพทั้งองค์กร ระบบสมาชิกของเครือข่าย^๓

โดยสรุป เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน การสร้างเครือข่ายทางสังคม หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดกลุ่ม เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยการมุ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การสร้างเครือข่ายทางสังคมให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม มีการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกเครือข่าย มีการบริหารจัดการ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างเครือข่ายทางสังคมให้ประสบความสำเร็จนั้น จะช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาตนเองและสังคม

สรุปการสร้างเครือข่าย เป็น กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ทรัพยากร และความร่วมมือกัน โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดี

การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ดี มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาชุมชน ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายทางสังคมช่วยให้ประชาชนในชุมชนสามารถเชื่อมโยงกันได้ง่ายขึ้น สิ่งนี้จะช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้มากขึ้น เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมิน เป็นต้น เครือข่ายทางสังคมช่วยแก้ปัญหาแบบบูรณาการ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นระหว่างกัน สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในชุมชนสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการได้ เครือข่ายทางสังคมช่วยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนการแก้ไขปัญหาและการจัดการตนเองได้ สิ่งนี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

^๓ อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล, ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๕๑), หน้า ๘.

การขยายผลการสร้างเครือข่าย

การขยายผลการสร้างเครือข่าย หมายถึง การเพิ่มจำนวนสมาชิกเครือข่ายให้มากขึ้น เพื่อให้เครือข่ายมีศักยภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓ การขยายผลการสร้างเครือข่ายสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑. การประชาสัมพันธ์เครือข่าย เป็นการสื่อสารให้บุคคลหรือองค์กรอื่นๆ ทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของเครือข่าย เพื่อให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมเครือข่าย โดยสามารถประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย สื่อสิ่งพิมพ์

๒. การจัดกิจกรรมเครือข่าย เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกัน โดยสามารถจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมสัมมนา กิจกรรมสหกรณ์การ เป็นต้น

๓. การร่วมมือกับเครือข่ายอื่น ๆ เป็นการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อขยายขอบเขตและเพิ่มศักยภาพของเครือข่าย โดยสามารถร่วมมือกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ร่วมจัดโครงการ ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ร่วมพัฒนาทรัพยากร เป็นต้น^๔ ๖

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนวัตกรรมท้องถิ่นแบบยั่งยืน

ความหมายของการบริหารนวัตกรรมท้องถิ่น

การบริหารนวัตกรรมท้องถิ่น หมายถึง การนำแนวคิด วิธีและรูปแบบใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการวางแผน การดำเนินการ และการควบคุมให้เกิดการพัฒนา นวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

การบริหารนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นมีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วม หมายถึง การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบ พัฒนา และนำนวัตกรรมมาใช้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. การบูรณาการ หมายถึง การเชื่อมโยงองค์ความรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^๓ สมชาย สันติวรฤทธิ, การสร้างเครือข่ายทางสังคม: เครื่องมือสู่ความสำเร็จ, (กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕๐.

^๔ สุพัชรี สุวรรณจินดา, การจัดกิจกรรมเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์, วารสารวิชาการ เครือข่ายสังคมและการสื่อสาร (Journal of Social Networks and Communication) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๗) : ๒๐-๒๖.

๓. การกระจายอำนาจ หมายถึง การมอบอำนาจและทรัพยากรให้กับชุมชนในการบริหารจัดการนวัตกรรมการ โดยเน้นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ความยืดหยุ่นและปรับตัว โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การบริหารนวัตกรรมการท้องถิ่นจึงต้องมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓

องค์ประกอบของการบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่น

การบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. การวางแผน หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย แนวทาง และกลยุทธ์ในการบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่น

๒. การดำเนินการ หมายถึง การนำแผนงานและกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

๓. การควบคุม หมายถึง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการการบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่น

กระบวนการการบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

๑. การระบุปัญหาและความต้องการ หมายถึง การพิจารณาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ

๒. การระดมความคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรมการ หมายถึง การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบ และสร้างสรรค์นวัตกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ

๓. การพัฒนาและทดสอบนวัตกรรมการ หมายถึง การพัฒนานวัตกรรมการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. การนำนวัตกรรมการไปใช้ หมายถึง การส่งเสริมให้ชุมชนนำนวัตกรรมการไปใช้อย่างแพร่หลาย

๕. การติดตามและประเมินผล หมายถึง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของนวัตกรรมการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ประโยชน์ของการบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่น

การบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่นก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำคัญ ดังนี้

^๓ จิรพจน์ สังข์ทอง, ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมการท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคใต้, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๖๒, หน้า ๕.

๑. แก้ไขปัญหาและความต้องการในชุมชน
๒. พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน
๓. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน
๔. สร้างความเข้มแข็งของชุมชน

แนวทางการพัฒนาการบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่น

แนวทางในการพัฒนาการบริหารนวัตกรรมการชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านนวัตกรรม
๒. พัฒนากลไกและเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรม
๓. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ
๔. สร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมในชุมชน^๓

๘

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมแบบยั่งยืน

นวัตกรรมแบบยั่งยืน หมายถึง นวัตกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนอย่างสมดุล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว^๓

๙

ในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๓ ต่อปี ด้วยอัตราการเติบโตดังกล่าวไม่เพียงพอในการนำพาประเทศไทยให้ก้าวข้าม “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” และลดความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูง ที่ยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ นำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลสมัยใหม่来帮助หลายข้อจำกัด ให้เกิดการก้าวกระโดดของการพัฒนาต่อยอด และสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งแบบทั่วถึง (Inclusive Growth) ด้วยการใช้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG Model”

^๓ นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, **กถาพัฒนากร**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน , ๒๕๕๐) หน้า

^๓ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ , **แนวทางการพัฒนานวัตกรรมแบบยั่งยืน**, นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

BCG หรือ Bio-Circular-Green Economy (เศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว) เป็นโมเดลเศรษฐกิจใหม่ในการขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมของประเทศที่นำหลักการและลำดับความสำคัญจากยุทธศาสตร์ชาติและวิสัยทัศน์ “Thailand 4.0” เป็นตัวตั้ง ผสมผสานกับ “หลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy Philosophy, SEP) และ “เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals, SDGs) พัฒนา ๓ เศรษฐกิจคือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยการผนึกพลัง ภาครัฐ-เอกชน/ชุมชน/สังคม-มหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย-เครือข่ายต่างประเทศในลักษณะ “จตุรภาคี” (Quadruple Helix) เพื่อ “เปลี่ยนข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ที่ไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science, Technology & Innovation, STI) เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตแข่งขันได้ในระดับโลก พร้อม ๆ กับการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” BCG Model เป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศรูปแบบใหม่ ที่มุ่งเน้น “การเติบโตเชิงคุณภาพ” สร้างความสมดุลของเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value-based Economy) การเติบโตที่เน้นการมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) และสังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (Circular Society) มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

ตัวอย่างของการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยั่งยืน คือการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายของระบบนิเวศ ทำให้ประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นจุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ในปีพ.ศ. ๒๕๖๑ มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมายังประเทศไทยมากกว่า ๓๕ ล้านคน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ๓ ล้านล้านบาท มากเป็นอันดับ ๔ ของโลก แต่รายได้ดังกล่าวกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น (ร้อยละ ๘๐ กระจุกตัวอยู่เพียง ๘ จังหวัด) ผลที่ตามมาคือ ภาวะจำนวนนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหาย กระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น มีการแย่งชิงทรัพยากรจากคนในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องต้องฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยวเดิมอย่างเร่งด่วน รวมทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่โดยกระจายแหล่งท่องเที่ยวสู่เมืองรอง ด้วยการบริหารจัดการที่ดี การให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) ด้วยการชูอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เชื่อมโยงกับจุดแข็งของประเทศ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ และการท่องเที่ยวเชิงความรู้ซึ่งการท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่เพียงทำให้เกิดกระจายรายได้สู่ชุมชนแล้ว ยังเป็นการเชื่อมโยงสู่ภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ เป็นการสร้างตัวคูณทางรายได้ที่ยั่งยืน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพทั้งระบบด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถเพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อรายได้สูงขึ้นมาก นอกจากนี้การพัฒนาระบบ Public Payment Gateway สำหรับการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ข้อมูลการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อนำมาใช้ใน

การวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวยุคใหม่สามารถบูรณาการ One Payment System อำนาจความสะดวกให้นักท่องเที่ยวในการใช้บัตรหรือระบบจ่ายเงินเดียว เพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ใช้บริการรถโดยสารสาธารณะ และอื่น ๆ ได้ทำให้ทราบถึงข้อมูลการใช้จ่ายทั้งหมด พฤติกรรมและเส้นทางการเดินทางภายในประเทศของนักท่องเที่ยวโดยอ้อม เป็นการใช้ประโยชน์ข้อมูลที่ได้ในการบริหารจัดการ การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการขายและการให้บริการ โดยรัฐสามารถร่วมลงทุนกับภาคธุรกิจการท่องเที่ยว การโรงแรม และธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบวงจร

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมแบบยั่งยืน อันประกอบไปด้วย

๑. การคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบ การผลิต การใช้งาน และการกำจัด เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ การใช้พลังงานสะอาด การออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๒. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นวัตกรรมแบบยั่งยืนควรเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อนำความรู้และทรัพยากรมาร่วมกันพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการและแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง

๓. การส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม ควรส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมในสังคม โดยปลูกฝังให้ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ และกล้าที่จะคิดนอกกรอบ เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

โดยสรุป การบริหารนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืน เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อแก้ไขปัญหาความต้องการในชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและสร้างอนาคตที่ยั่งยืนให้กับสังคม

๒.๕ แนวคิดทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology)

Martin Seligman ได้พัฒนา ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวก ที่เรียกว่า P.E.R.M.A ซึ่งประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ดังนี้ คือ เป็นองค์ประกอบของการก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี เป็นสิ่งที่หลาย ๆ คนต้องการ ผ่านการเห็นคุณค่าในองค์ประกอบนั้น ๆ ด้วยตัวเอง และแต่ละข้อให้ความหมายชัดเจนและสามารถวัดได้อย่างอิสระจากองค์ประกอบอื่น ๆ P.E.R.M.A มีองค์ประกอบหลักของความสุขอยู่ ๕ องค์ประกอบ คือ

๑) การมีสภาวะของอารมณ์ที่ดี (Positive Emotion) เป็นความรู้สึกและอารมณ์ที่มีผลดีต่อบุคคล เช่น ความสุข ความเพลิดเพลิน ความตื่นตัว ความพอใจ และความภูมิใจ แม้พบเจอเรื่องแย่ ๆ แต่ถ้าจัดการความรู้สึกของตัวเองได้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ การคงอารมณ์เชิงบวกไว้อย่างสงบบมี

สติ มองโลกในแง่ดี ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นใหม่ มีความภูมิใจ รู้สึกมีความหวัง มีแรงบันดาลใจ ในการสร้างนวัตกรรม ได้อย่างมีความสุขในใจ

๒) การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่ง (Engagement) เป็นความรู้สึกเพลิดเพลินกับการทำกิจกรรม จนกระทั่งลืมเวลาที่กำลังผ่านไป การแบ่งปันช่วงเวลาในชีวิตไปอยู่กับสิ่งที่ทำให้รู้สึกดี คนรุ่นใหม่จะ สร้างนวัตกรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นได้ ควรต้องผสานกลมกลืนตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

๓) ความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) เป็นความรู้สึกได้รับการยอมรับจากสังคมรอบข้าง ไม่ว่าจะด้าน หน้าที่การงาน ครอบครัว คู่ชีวิต ความสัมพันธ์ในที่นี้คือความสัมพันธ์ที่ดีทุกรูปแบบ คนที่มีความสุขกับชีวิตจะไม่ปิดกั้นตัวเอง จึงยังเปิดกว้างทำความรู้จักกับผู้อื่นที่ผ่านเข้ามาตลอดชีวิต คนรุ่นใหม่จะสร้างนวัตกรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นได้ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน เพื่อให้เกิด การร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืน

๔) การรู้สึกถึงชีวิตที่มีความหมาย (Meaning) เป็นการค้นหาความหมายของชีวิตและการ เรียนรู้ว่ามีอะไรที่ยิ่งใหญ่กว่าตน มีเป้าหมายในชีวิต การจะสร้างนวัตกรรมให้เกิดในชุมชน คนรุ่นใหม่ ต้องสามารถตอบคำถามว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีประโยชน์ต่อตนและชุมชนอย่างไร เห็นความ ความหมายของการสร้างนวัตกรรม มีความศรัทธา มุ่งมั่น

๕) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishments) เป็นการสร้างความสำเร็จ ให้บรรลุถึง เป้าหมายหรือความต้องการที่ตั้งไว้อย่างเป็นรูปธรรม ทุกความสำเร็จที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิต ทั้ง เรื่องเล็กน้อย และเรื่องยิ่งใหญ่ การจะสร้างนวัตกรรมให้เกิดในชุมชน จนบรรลุเป้าหมายตามหวังด้วย ความมุ่งมั่น และความสามารถส่วนตัว จะเป็นพลัง กำลังใจ และความสุขในรูปแบบของความนับถือ ตัวเอง^๔

ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก

ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก หมายถึง คุณลักษณะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีอยู่ในบุคคลแต่ละ คนที่สามารถพัฒนาได้ ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychological) ของ Martin Seligman จำแนกออกเป็น ๔ คุณลักษณะ คือ ความมุ่งหวังที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย (Hope) การรับรู้ศักยภาพของตนเอง (Self-Efficacy) การฟื้นคืนพลัง (Resilience) ในการเพิ่มความพยายาม ในการทำงานที่ท้าทายความสามารถของตนเองให้ประสบความสำเร็จ และการมองโลกในแง่ดี (Optimism) เป็นการคิดเชิงบวกในความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นตอนนี้และในวันข้างหน้า หากจำเป็นก็

^๔ Melissa Madeson. Seligman's PERMA+ Model Explained: A Theory of Well-Being. (online), source: <https://bit.ly/3pf9l8e> (5 December 2023)

สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จได้ และเมื่อพบเจอปัญหาหรืออุปสรรคสามารถที่จะควบคุมและปรับอารมณ์คืนสู่สภาพปกติได้อย่างรวดเร็ว^๔

องค์ประกอบของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก

๑) ด้านความหวัง (Hope) Snyder and Lopez ได้ให้ความหมายของความหวัง คือ กระบวนการที่ต่อเนื่องของกลุ่มความคิด (Cognitive Set) ประกอบด้วย พลังแห่งความตั้งใจ เป็นความคิดริเริ่ม สนับสนุนให้มีพลังแห่งแนวทางให้เกิดการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย^๕

๒) ด้านการรับรู้ศักยภาพของตนเอง (Self Efficacy) แนวคิดได้รับการพัฒนามาจาก ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura และ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในความสามารถของแต่ละบุคคล Bandura^๖ ให้ความหมายความเชื่อมั่นในความสามารถของตนว่า เป็นการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการ และกระทำพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนไม่ได้ขึ้นกับทักษะที่บุคคลนั้นมีอยู่^๔

๓) ด้านความยืดหยุ่นทางใจ (Resilience) เป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การเผชิญหน้า และก้าวผ่านความยากลำบาก เป็นปัจจัยที่จะช่วยป้องกันการเกิดผลทางลบจากความเครียด บุคคลที่มีความสามารถในการใช้กลวิธีการควบคุมการรับรู้อารมณ์ของตนได้หลายแบบ เมื่อเผชิญความเครียด จะสามารถจัดการความรุนแรงของอารมณ์ทางลบได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๕

๔) ด้านการมองโลกในแง่ดี (Optimism) เป็นความรู้สึกลักษณะว่าสิ่งที่ดีเกิดขึ้น รวมถึงความสามารถในการให้เหตุผลดี ๆ มาอธิบายเหตุการณ์ไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน^๔ เป็นความเชื่อ หรือทัศนคติเชิงบวกอย่างมีเหตุผลต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่เกิดขึ้น โดยหากสถานการณ์ส่งผลในทางบวกก็เชื่อว่า ตนเองเป็นผู้ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ดีนั้น

^๔ Luthans, F., & Youssef, C. M. Human, Social, and Now Positive Psychological Capital Management: Investing in People for Competitive Advantage, **Organizational Dynamics**, (2004). 33(2), 143-160.

^๕ Snyder, C. R., & Lopez, S. J., **Handbook of positive psychology**. Oxford University Press. New York, (2002): 257-260.

^๖ Bandura, A., **The social learning perspective: Mechanisms of aggression**, Psychology of crime and criminal justice, Prospect Heights, IL: Waveland, 1986.

^๖ Bandura, A., **The social learning perspective: Mechanisms of aggression**, Psychology of crime and criminal justice, Prospect Heights, IL: Waveland, 1986.

^๔ Masten AS, Cutuli JJ, Herbers JE, Reed MJ, **12 Resilience in development**, In: Lopez SJ, Snyder CR, editors. Oxford handbook of positive psychology. 2nd ed., 117-31. New York, NY: Oxford University Press, 2009.

^๔ Seligman, M. E., **The optimistic child: A proven program to safeguard children against depression and build lifelong resilience**, Houghton Mifflin Harcourt. (2007)

และจะเกิดขึ้นประจำสม่ำเสมอ แต่ถ้าสถานการณ์เลวร้ายเกิดขึ้น บุคคลก็เชื่อว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก ซึ่งจะอยู่เพียงชั่วคราว

ทฤษฎีการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้

คำว่า “การเรียนรู้” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ แปลว่า การเข้าใจความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยประสบการณ์^๔ สำหรับ วิจารย์ พานิช กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าหมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ การเรียนรู้ทำให้มีการเพิ่มสมรรถนะ (Performance) และเพิ่มความสามารถของการเรียนรู้ในอนาคต^๕ ในขณะที่ ยุภาพร ไชยเมือง กล่าวว่า คือพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงศักยภาพของความสามารถของบุคคลจากการมีประสบการณ์และการฝึก หรือสิ่งที่ผ่านมาในพัฒนาการทำงานตามปกติ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้^๖ โดย Robert Gagne นักจิตวิทยาผู้มีชื่อเสียง ได้อธิบายเงื่อนไขของการเรียนรู้ว่า เป็นวิธีการที่บุคคลหรือกลุ่มของบุคคลได้รับทักษะที่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม การเรียนรู้เป็นผลจากพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม และกระบวนการการคิดของผู้เรียน การเรียนรู้ทักษะเฉพาะ ที่จะได้ผลลัพธ์ที่ดีนั้น จะขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ หรือทักษะของผู้เรียน ว่ามีส่วนที่เกี่ยวข้องมาก่อนหรือไม่ หากมีพื้นฐานความรู้ที่เกี่ยวข้องมาก่อน การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้หรือทักษะใหม่ก็สามารถต่อยอดให้ประสบความสำเร็จได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่มีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องมาก่อน^๗

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

คือความรู้ แนวคิด หรือกรอบความคิดที่อธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปนิรนัยเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อยๆ หรือนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๘.

^๕ วิจารย์ พานิช, การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสยามกัมมาจล, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘.

^๖ ยุภาพร ไชยเมือง, “ความสามารถในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, วิทยานิพนธ์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

^๗ นรวิชต์ ฝืนเขียว, มารู้จักหลักการสอน 9 ขั้นของกาเย่ (Gagne) [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.truelookpanya.com/education/content/82909/-teamet/> [๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖].

ทฤษฎีโดยทั่วไปมักประกอบด้วยหลักการย่อยๆ หลายหลักการ ในเรื่องของการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งออกเป็นหลายแนวคิด ขึ้นอยู่กับมุมมองและความเชื่อของผู้สร้างทฤษฎี เช่น

๑. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและปฏิกิริยาตอบสนอง พฤติกรรมนิยมมองผู้เรียนเหมือนกับ กระดานชนวนที่ว่างเปล่า ผู้สอนเตรียมประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียน อาจกระทำซ้ำจนกลายเป็นพฤติกรรม ผู้เรียนทำในสิ่งที่พวกเขาได้รับฟังและจะไม่ทำความคิดริเริ่มหาหนทางด้วยตนเองต่อการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่ง ต่างๆ ให้ดีขึ้น กลุ่มพฤติกรรมนิยม จะเน้นการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวเพื่อปรับพฤติกรรม

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปัญญานิยม (Cognitivism) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการคิดและความเข้าใจ ปัญญานิยมอยู่บนฐานของกระบวนการคิดก่อนแสดงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่จะถูกสังเกต สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงแต่การบ่งชี้ว่าสิ่งนี้กำลังดำเนินต่อไปในสมองของผู้เรียนเท่านั้น ทักษะใหม่ๆ ที่จะทำให้การสะท้อนส่งออกมา กระบวนการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศทางปัญญา กลุ่มปัญญานิยม จะเน้นเปลี่ยนที่ความคิด ความเชื่อ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์หรือการสร้างสรรคความรู้ด้วยปัญญา (Constructivism) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการสร้างความรู้ขึ้นเอง การสร้างสรรคความรู้ด้วยปัญญาอยู่บนฐานของ การอ้างอิงหลักฐานในสิ่งที่สร้างขึ้นแสดงให้เห็นปรากฏแก่สายตาของเราด้วยตัวของเราเอง และอยู่บนฐานประสบการณ์ของแต่ละบุคคล องค์ความรู้จะถูกสร้างขึ้นโดยผู้เรียน และโดยเหตุผลที่ทุกคนต่างมีชุดของประสบการณ์ต่างๆ การเรียนรู้จึงมีลักษณะเฉพาะตน และมี ความแตกต่างกันไปในแต่ละคน^๕

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom (Bloom's Taxonomy)

Bloom's Taxonomy กล่าวถึงการจำแนกการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด เช่น ด้านพุทธิพิสัย เริ่มจากความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมิน นอกจากนี้ยังนำเสนอระดับความสามารถที่มีการปรับปรุงใหม่ตามแนวคิดของ Anderson and Krathwohl (๒๐๐๑) เป็น การจำ (Remembering) การเข้าใจ (Understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analyzing) การประเมินผล (Evaluating) และการสร้างสรรค์ (Creating) ด้านจิตพิสัย จำแนกเป็น การรับรู้, การตอบสนอง, การสร้างค่านิยม, การจัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ด้านทักษะพิสัย จำแนกเป็น ทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกาย, ทักษะการเคลื่อนไหวอวัยวะสองส่วนหรือมากกว่าพร้อมๆกัน, ทักษะการ

^๕ ปราภนา ชินะศักดิ์, แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/514718> [๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖].

สื่อสารโดยใช้ท่าทาง และทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูด Bloom ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น ๖ ระดับ ได้แก่

๑. ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด เป็นความสามารถในการเก็บข้อมูล

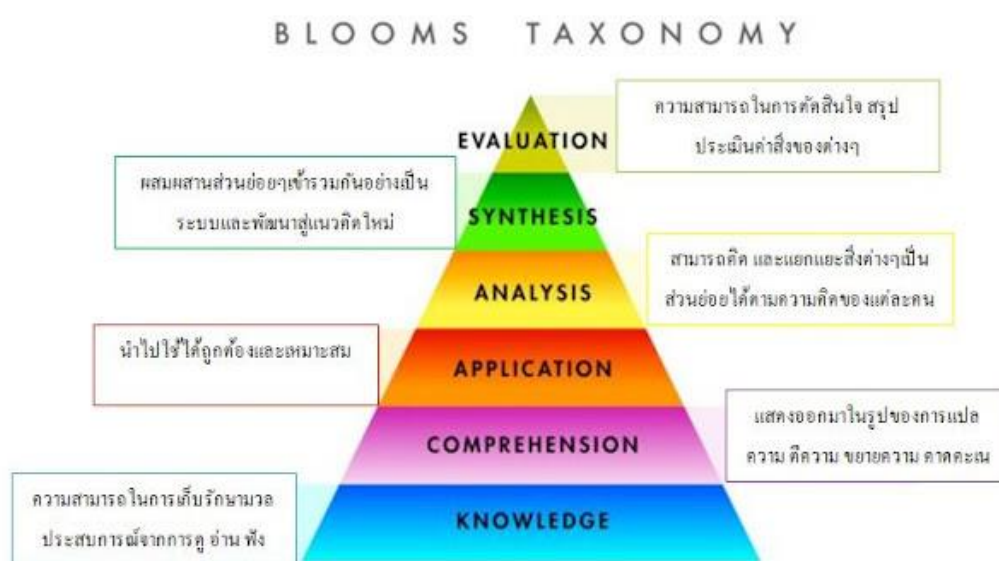
๒. ความเข้าใจ (Comprehend) ความสามารถในการตีความ ขยายความได้อย่างถูกต้อง

๓. การประยุกต์ (Application) ความสามารถในการนำไปใช้ได้เหมาะสม

๔. การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้

๕. การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิม เน้นโครงสร้างใหม่

๖. การประเมินค่า (Evaluation) ความสามารถในการวัดและตัดสินได้ว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด แสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ ๒.๑ การเรียนรู้ ๖ ระดับของ บลูม

การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน เพราะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างการนำทฤษฎีการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ เช่น

กระบวนการเรียนรู้

ในช่วงแรกของการเรียนรู้ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอกค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์เพียงอย่างเดียว ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้คือ การใส่ใจ (Attention) และความอยากรู้อยากเห็น ถ้ามีการใส่ใจ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม เนื้อหา มีส่วนทำให้น่าสนใจ ความสนใจทำให้เกิดความใส่ใจ แล้วจึงเกิดเป็นความเข้าใจจากประสบการณ์การเรียนรู้ ส่วนใหญ่เราเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเป็นหลัก การจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behaviorism) กลุ่มพฤติกรรมนิยม เน้นการแสดงออก ไม่สนใจว่าคิดอะไร รู้สึกอะไร เน้นการสร้าง จัดการสภาพแวดล้อม เพื่อกระตุ้นต่อการเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนพฤติกรรมแสดงออก

ในช่วงหลังของการเรียนรู้ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวรจากภายในจิตใจซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ แต่การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจภายในอาจจะไม่เปลี่ยนพฤติกรรมภายนอก ถ้าไม่เห็นถึงคุณค่าหรือรางวัล ผลประโยชน์ที่จะได้รับมากพอ แต่ถ้าพฤติกรรมภายนอกเปลี่ยนต้องมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบความคิดความเชื่อภายใน กลุ่มปัญญานิยม (Thought processes) เน้นเปลี่ยนแปลงทางปัญญาความคิด ความเชื่อ และเจตคติ

การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับระบบประสาทของสมอง ที่ควบคุมการทำหน้าที่ของส่วนต่างๆ ในร่างกายให้ระบบทำงาน ทั้งระบบความคิด ความจำ การวิเคราะห์วางแผน การตัดสินใจ จินตนาการ การมองเห็น การเคลื่อนไหว ประสานสัมพันธ์กันทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ร่างกายสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยมีสมองส่วนหน้า (Prefrontal cortex : PFC) ที่สำคัญ หรือ Executive Functioning (EF) เป็นความสามารถของในการบริหารจัดการ ทักษะที่จำเป็นในการทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายในชีวิตประจำวัน หรือเรียกได้ว่าเป็นทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูงในการกำกับ ความคิด อารมณ์การกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ การตื่นรู้ รู้ตัว การวางแผน ความคิดเรียนรู้ สร้างสรรค์ด้วยการฝึกมีสติสัมปชัญญะในชีวิตประจำวัน เพื่อที่ไม่ตอบสนองพฤติกรรมต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นแบบ Auto Pilot แบบไม่ทันได้คิดไตร่ตรองก่อน หรือใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล

ปิรามิดการเรียนรู้

ปิรามิดแห่งการเรียนรู้ หรือ Learning Pyramid เริ่มต้นศึกษาและพัฒนาโดย National Training Laboratories ตั้งแต่ช่วงปี ๑๙๖๐ เป็นเหมือนแนวคิดที่ทำให้เราเห็นภาพว่า กิจกรรมแบบไหน ทำให้เราสามารถเรียนรู้ ซึมซับ และจดจำข้อมูลได้ดีที่สุด จากแนวคิด Learning Pyramid พบว่า

๑. การฟังบรรยาย (Lecture) เป็นกิจกรรมที่ได้เรียนรู้น้อยที่สุด ๕% เช่นการนั่งฟังอาจารย์สอน การเข้าอบรม

๒. การอ่าน (Reading) เป็นอีกหนึ่งพฤติกรรมพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ได้เรียนรู้เพียง ๑๐%

๓. การได้ฟังและได้เห็น (Audio/Visual) ไม่ว่าจะเป็นภาพ วิดีโอ เสียง หรือแผนภูมิ นับว่าเป็นตัวช่วยสำคัญที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนกันมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้เพียงแค่ ๒๐% แต่ในอนาคตการเรียนรู้แบบนี้จะเติบโตอีกมากตามเทคโนโลยีที่ล้ำหน้ามากขึ้น ที่สำคัญ สื่อเหล่านี้ยังช่วยให้เราเข้าใจในเนื้อหาที่มีความซับซ้อนหรือยากได้ดีขึ้น

๔. การสาธิต (Demonstration) ถ้าเราได้เห็นตัวอย่างจริง จะทำให้การเรียนรู้ของเราได้ผลมากขึ้นถึง ๓๐% เช่นการดูสาธิตวิธีสำรวจในพื้นที่การทำงานจริง การสาธิตอาจเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดี ในกรณีที่เป็นเรื่องของการลงมือทำ

๕. การอภิปราย (Discussion) การได้ออกความคิดเห็น ได้ถกเถียงในองค์ความรู้ กิจกรรมนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วม ได้ใช้ความคิด ได้มีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่อยู่ตรงหน้า แน่ใจว่ามันทำให้คุณได้เรียนรู้มากขึ้นถึง ๕๐%

๖. การลงมือปฏิบัติ (Practice) การได้ลงมือทำนับว่าเป็นการเรียนรู้ยอดนิยม และหลายฝ่ายก็เชื่อว่าเราจะจดจำข้อมูลต่าง ๆ ได้ดี เพราะเราจะได้เจอปัญหาจริง ได้ลองทำจริง ได้แก้ไขสถานการณ์ผ่านของจริง ที่สำคัญการได้ลงมือทำ จะทำให้ข้อมูลและความรู้เหล่านั้นถูกย้ายไปไว้ในส่วนของความจำในระยะยาว ซึ่งช่วยให้เราได้เรียนรู้เชิงลึกและจดจำได้ดีขึ้นถึง ๗๕%

๗. การสอน (Teach) การสอนนับว่าเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ทำให้เราจดจำข้อมูลได้ถึง ๙๐% แต่หลายคนอาจจะมองข้ามเรื่องนี้ไป ถ้าสังเกตให้ดี เวลาเราจะสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ เราต้องมีความเข้าใจเรื่องนั้นอย่างดี ยิ่งคุณสอนมากขึ้น คุณจะยิ่งได้เรียนรู้มากขึ้นนั่นเอง^๕ แสดงดังภาพ

^๕ Education Corner. **The Learning Pyramid**. [online] , source : from [https:// www.educationcorner.com/the-learning-pyramid.html](https://www.educationcorner.com/the-learning-pyramid.html) [13 October 2023].

ภาพที่ ๒.๑ ปิระมิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมหรือความสามารถของบุคคล ซึ่งเกิดจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ เพราะช่วยให้เห็นวัตรท้องถื่น เข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน สามารถนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในงานวิจัยชิ้นนี้จะได้นำเอาทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม และหลักการปิระมิดแห่งการเรียนรู้ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดกับชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการเสวนา และกิจกรรมเสริมสร้างนวัตกรรมท้องถิ่น

๒.๖ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาประเทศให้ได้ผลดีได้อย่างแท้จริงนั้น จะพัฒนาเพียงด้านวัตถุอย่างเดียวเท่านั้น ไม่เพียงพอ ประสบการณ์ในการพัฒนาสังคมและประเทศที่ผ่านมา ได้เห็นเป็นที่ตระหนักได้ว่า การมุ่งพัฒนาวัตถุภายนอกอย่างเดียว นั้น แม้จะระดมทุนลงไปอย่างมากมายก็ไม่ทำให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขที่แท้จริง กระบวนการพัฒนา ส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาด้านจิตใจ ดังนั้น ในยุคปัจจุบัน งานพัฒนาจึงหันมาให้ความสนใจแก่การพัฒนาจิตใจมากขึ้น การพัฒนาจิตใจนั้น รวมถึงการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิตโดยทั่วไป

การที่คนรุ่นใหม่ จะหวนกลับมาพัฒนานวัตกรรมให้กับชุมชนบ้านเกิด ต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย พลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ การพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ต้องสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสามัคคีของคนในชุมชน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดพลังใจของนวัตกรรมคนรุ่นใหม่ และการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน ได้แก่ หลักพละ ๕ หลักอิทธิบาท ๔ หลักฆราวาสธรรม ๔ และความกตัญญูทเวที

พละ ๕

ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎกวิภังค์ อธิบายว่า พละ แปลว่าธรรมอันเป็นกำลัง หมายถึงคุณธรรมที่ทำให้จิตใจเข้มแข็งไม่หวั่นไหวในอกุศลธรรมต่าง ๆ พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้คำอธิบายว่า พละ คือกำลังหรือธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงดำรงอยู่ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว อันธรรมที่เป็นปฏิกฤษจะเข้าครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค มี ๕ อย่าง ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา มีความหมายและรายละเอียดของหลักธรรมดังนี้

๑) ศรัทธา คือ ความเชื่อ หมายถึง กิริยาที่เชื่อ ความเชื่อมั่นในกรรม ผลของกรรม และพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ความเชื่อมั่นว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร วัฒนโณ) อธิบายว่า ศรัทธาเป็นใหญ่ในความเชื่อไม่มีธรรมข้อใดที่จะเป็นใหญ่เหนือศรัทธาไปได้ ฉะนั้นศรัทธาจึงเป็นใหญ่ในหน้าที่ของตน ในขอบเขตของตน เป็นพลังที่ก่อให้เกิดความมั่นคง เป็นความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในความดีของสิ่งที่นับถือหรือปฏิบัติ

๒) วิจารณ์ คือความเพียรชอบที่ควรประกอบให้มีในตน คือ ปธาน ๔ เรียกอีกอย่างว่า สัมมปธาน ๔ หมายถึง ความเพียรชอบ ความเพียรใหญ่ ในขณะที่พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี อธิบายว่าการปรารภความเพียรทางใจเพื่อละอกุศลธรรม ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความชวนชวาย ความเพียรพยายาม ความอดสาเห ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่น อย่างไม่ทอดถอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระในกุศลธรรม ความเอาใจใส่ธุระในกุศลธรรม ความมั่นคง หน้าที่ของวิจารณ์ คือการยกจิตไว้ หมายความว่า ความเพียรพยายาม มีกำลังใจ ก้าวหน้าไม่ทอดถอย การมีกำลังเป็นวิจารณ์จะได้ต้องไม่หวั่นไหวในความเกียจคร้าน โดยการทำปฏิบัติทำ ความเพียรติดต่อกันไม่หยุดหย่อน เมื่อทำความเพียรได้มากก็จะเกิดพลังมากขึ้น

๓) สติ คือ ความระลึกได้หมายถึง การมีปัญญาระลึกถึงการกระทำหรือคำพูดที่พูดมานานแล้ว ในพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี อธิบายว่า สติ คือการตามระลึก กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ ความไม่เลือนลอย ความไม่หลงลืม ผู้มีสติ ประกอบด้วยสติปัญญา เป็นเครื่องรักษาตนอย่างยิ่ง ระลึกถึงสิ่งที่ทำคำที่พูดที่แม่นยำได้ และต้องประกอบด้วยปัญญาหรือมีปัญญาเกิดร่วมด้วยเสมอ ความระลึกได้กำกับใจไว้กับกิจ การมีสติครองตัวที่ขะมัดยั้ง หน้าที่ของสติ คือการดูแลหรือคอยกำกับจิต การพัฒนา มีกำลังเป็นสติจะได้ ต้องไม่หวั่นไหวในความประมาท คือมีความระลึกได้ มีพลังต้านทานมิให้ความประมาทความเลือนลอยเกิดขึ้นได้ ให้รู้ตัวอยู่เสมอในขณะที่คิด พูด ทำ

๔) สมาธิ คือความมีจิตตั้งมั่น หมายถึงความมีจิตแน่วแน่มั่นในอารมณ์อันเป็นไปเพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน บางครั้งหมายถึงตัวมาน ๔ หรือให้ความหมายอย่างง่ายได้ว่า ได้สภาวะจิตเป็นอารมณ์เดียว หน้าที่ของสมาธิคือ การทำจิตให้ไม่ส่าย การพัฒนาเป็นสมาธิพละ คือมีสมาธิที่เป็นพลังต้านทานมิให้ความฟุ้งซ่านเกิดขึ้นได้ เป็นการฝึกจิตให้รวมเข้าสู่อารมณ์เดียว จนจิตมีอาการสงบ แสดงว่ามีสติมีพละมากขึ้น

๕) ปัญญา คือความรู้ทั่วคือรู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน รู้เรื่องราวบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น เป็นต้น เป็นธรรมที่คอยกำกับศรัทธาเพื่อให้ความเชื่อประกอบด้วยเหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างงมงาย ปัญญาทำให้เกิดขึ้นได้ ๓ วิธี คือ โดยการฟัง (สุตมยปัญญา) โดยความคิดตรึกตรอง (จินตามยปัญญา) และ โดยการอบรมจิตการเจริญภาวนา (ภาวนามยปัญญา)^๕

พละ ๕ นี้ ควรจะให้ความสมดุล ศรัทธาต้องปรับให้สมดุลกับปัญญา หากศรัทธามากไป โดยขาดปัญญาจะกลายเป็นความหลงงมงาย แต่หากปัญญามากไป จะมุ่งแต่หาเหตุผลจนก้าวหน้า เชื่องช้าได้ เช่นเดียวกับวิจารณ์ต้องปรับให้สมดุลกับสมาธิ หากมีวิจารณ์มากเกินไปแต่ขาดสมาธิ เราก็มุ่งทำอย่างเดียว แต่งานอาจไม่สำเร็จ หากมีสมาธิมากเกินไป จะอยู่กับความสงบแต่ไม่ลงมือทำ กลายเป็นความเกียจคร้าน ส่วนสติควรมีให้มาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่คอยกำกับดูแลและปรับให้เกิดสภาวะที่สมดุล เมื่อเรามีความศรัทธาในสิ่งใด จะเกิดความเพียรในทำสิ่งนั้น เกิดสติ ระลึกรู้ มีจิตตั้งมั่น มีสมาธิอยู่กับงานที่ทำ เกิดความรอบรู้และปัญญาในงานที่ทำ พละ ๕ จึงเป็นหลักธรรม ที่ก่อให้เกิดพลังใจ ให้

^๕ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์, (พิมพ์ครั้งที่ ๓), (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗๔.

สามารถทำกิจการงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ คุณลักษณะของผู้มีพลังใจประกอบไปด้วย ๕ คุณลักษณะ ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สามารถควบคุมตนเอง มีใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ และกล้าเผชิญหน้ากับปัญหา

อิทธิบาท ๔

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวไว้ว่า คำว่า อิทธิ มีความหมายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึงธรรมเหล่านั้น คำว่า อิทธิบาท มีคำอธิบายว่า เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และวิญญาณขันธของบุคคลผู้เป็นอย่างนั้น คำว่า เจริญอิทธิบาท มีอธิบายไว้ว่า ภิกษุเสพอ เจริญ ทำให้มากซึ่งธรรมเหล่านั้น เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า เจริญอิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ^๕ อิทธิบาท ๕ จึงเป็นหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จผลที่มุ่งหมายมี ๔ ประการ คือ

๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ฉันทะเป็นแรงจูงใจสำคัญที่จะทำให้คนเราประสบความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจึงจำเป็นต้องปลูกฝังฉันทะให้กับคนในชุมชน โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรัก ความผูกพัน และภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง มองเห็นศักยภาพของชุมชน และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า

๒) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น วิริยะคือความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความวิริยะในการทำงาน อดทนต่ออุปสรรค และพร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม

๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น จิตตะคือความตั้งใจจดจ่อ มุ่งมั่นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตตะในการทำงาน คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น วิมังสาคือการไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผลอย่างรอบคอบ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีวิมังสาในการแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ตัวอย่างการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชน เช่น การจัดอบรมให้ความรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และการแก้ไขปัญหาในชุมชนอย่างรอบคอบและยั่งยืน

พรวาสาธรรม ๔

^๕ อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑-๔๔๓/๓๔๒-๓๔๗.

ในพระไตรปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค มีหลักธรรมบทหนึ่ง ท่านเรียกว่า “ขรवासธรรม” หมายถึงธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ขรवासธรรม ประกอบด้วย ๒ คำ “ขรवास” แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก, ผู้ครองเรือน และ “ธรรม” แปลว่า ความถูกต้อง, ความดีงาม, นิสัยที่ดีงาม, คุณสมบัติ, ข้อปฏิบัติ ขรवासธรรม แปลว่า คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก ประกอบด้วยธรรมะ ๔ ประการ^๕ คือ

๑. สัจจะ แปลว่า จริง ตรง แท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน สัจจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริต พูดจริง ทำจริง ตรงไปตรงมา ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงกัน

๒. ทมะ แปลว่า ฝึกตน ข่มจิต และรักษาใจ บังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษา สัจจะ ทมะเป็นคุณธรรมที่ช่วยควบคุมตนเอง ละเว้นความชั่ว ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักฝึกตน ควบคุมตนเอง ละเว้นความชั่วทั้งปวง เช่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ขโมย ไม่ประพฤติผิดศีลธรรม เป็นต้น

๓. ขันติ แปลว่า อุดหนุน ไม่ใช่เราเพียงแต่อดทนกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ แต่หมายถึงการอดทนอดกลั้นต่อการบีบบังคับของกิเลส ขันติเป็นคุณธรรมที่ช่วยอดทนต่ออุปสรรค ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความอดทน อดกลั้นต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการพัฒนาชุมชน เช่น ความยากลำบาก ความเหนื่อยล้า เป็นต้น

๔. จาคะ แปลว่า เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน โดยเฉพาะกิเลสเพราะนั่นคือสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่กับตน ละนิสัยไม่ดีต่าง ๆ จาคะเป็นคุณธรรมที่ช่วยเสียสละเพื่อส่วนรวม ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเสียสละ ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ตัวอย่างการนำขรवासธรรม ๔ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชน เช่น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน การแก้ไขปัญหาในชุมชนอย่างสันติวิธี และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ความกตัญญูทเวที

ความกตัญญูทเวที เป็นคุณธรรมอันดีงามที่มนุษย์ทุกคนควรมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบ้านเกิดที่เลี้ยงดูเรามา ความกตัญญูทเวทีเป็นความสำนึกคุณ ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับชุมชน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การนำความรู้สึกนี้มาผูกโยงกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมในชุมชน จะก่อให้เกิดพลังอันยิ่งใหญ่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ความกตัญญูทเวทีจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านเกิด ความกตัญญูทเวที เป็นหลักธรรมสำคัญที่สอนให้เรารู้จักตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณทุกคน ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณ หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของเรา

^๕ พ.ศ. (ไทย) ๒๕๖๑/๕๕๕.

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อบุคคลผู้มีความกตัญญูเป็นคุณธรรม ประจำใจ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า บุคคลที่หาได้ยากมี ๒ จำพวก ได้แก่ ๑. บุพพการี ผู้ทำอุปกัระก่อน ๒. กตัญญูกตเวที ผู้รู้อุปกัระที่เขาทำแล้วและตอบแทน การปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะนำมาซึ่งความสุข ความสงบ และความเจริญก้าวหน้าในชีวิต พระพุทธศาสนาชี้แนวทางการปฏิบัติตามหลักกตัญญูกตเวทีตามธรรมเนียม โดยให้ระลึกไว้เสมอถึงพระคุณที่เขากระทำให้แก่เราว่ามีอะไรบ้าง และควรตระหนักถึงคุณค่าความดีของบุคคลเหล่านั้นไว้ตลอดเวลา ในขณะเดียวกันก็หาทางตอบแทนบุญคุณด้วยความพยายามตามวาระโอกาสที่สมควร ในขณะเดียวกัน เรายังต้องมีหน้าที่สั่งสอนให้ลูกหลานของเราให้รู้จักความกตัญญูกตเวทีด้วย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

การที่จะส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย มีความสามารถบริหารจัดการตนเอง หรือมีความสามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งได้นั้น ต้องส่งเสริมให้ชุมชนนั้นมีกระบวนการดังต่อไปนี้

๑. มีกระบวนการเรียนรู้ (Process of Learning) โดยเฉพาะผู้นำชุมชน และสมาชิกที่เป็นแกนนำของชุมชนท้องถิ่น ให้มีความรู้ ความสามารถ การเพิ่มการสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านให้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองยิ่งขึ้นเป็นชุมชนที่มีผู้นำเป็นต้นแบบด้านการศึกษา หรือส่งเสริมผู้นำชุมชนให้มีความเสียสละ ทำงานให้กับชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๒. มีการพัฒนาชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community learning) เพราะว่าการแสวงหาความรู้ นั้น เป็นสิ่งที่พึงทำตลอดชีวิต การเรียนรู้นั้น สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย การฟังบ้าง หรือว่าสิ่งรอบข้างที่เป็น โปรโตไทป์ คือ ฟังจากสิ่งรอบตัว คนรอบข้าง สิ่งแวดล้อม หรือว่าเรียนรู้ทางด้านการอ่านจากข่าวสารบ้านเมือง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งความรู้ที่เกิดจากชุมชนนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากผลของการปฏิบัติ และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญา หรือว่าเมื่อลงมือปฏิบัติแล้วก็จะได้ประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ของชุมชน ดังนั้น ถ้าหากว่าชุมชนมีการพัฒนาเช่นนี้แล้ว การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทยจะเกิดขึ้น เพราะว่ามีผลจากการเรียนรู้ และสามารถนำไปสู่การคิด และวิธีการ ที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญ สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ชุมชนต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำ (Leadership of community) เพราะว่าหากผู้นำในชุมชนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดี มีภาวะผู้นำ ที่ต้องเป็นผู้ประสานให้สมาชิกในชุมชนนั้นเกี่ยวกับข่าวสาร หรือว่า เป็นผู้นำต่าง ๆ ได้มีโอกาสให้สมาชิกได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตน ยอมรับและเปิดโอกาส และรับฟัง ไม่ผูกขาดเผด็จการหรือแสดงบทบาทที่เป็นใหญ่แสดงความเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้

เดียว พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ลงไปทำงานกับชุมชน ไม่นั่งดูตายอยู่บนหอคอยแล้วคอยสั่งงาน เป็นผู้เชื่อมประสานแนวคิดต่าง ๆ ของสมาชิก และคนในชุมชน

๔. ประชากรในชุมชนต้องมีจิตสำนึกรักชุมชน (Consciousness of Community) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) ประชากรในชุมชนนั้น สำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน รักถิ่นกำเนิด บ้านเกิดเมืองนอนของตน สำนึกรักว่าตนนั้นเป็นเจ้าของบ้านเกิด มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบกับปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกับบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน และมีความเป็นเพื่อนที่ดี คือ กัลยาณมิตร และสามารถเชื่อมโยงกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีการประชาสัมพันธ์ด้วยความหวังว่า สามัคคีให้เกิดแก่ชุมชนทำให้เกิดพลังที่เข้มแข็งได้

๕. ชุมชนที่ต้องการพัฒนาให้เข้มแข็งต้องมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง (Strengthens of Community Organization) คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้องมีการรวมตัวกัน ด้วยความสมัครสมานสามัคคีอย่างเหนียวแน่น ด้วยจิตสำนึกรักบ้านเกิด มีการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งการรวมกลุ่มกันนั้นก็เป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และสมาชิกของชุมชนนั้นต้องประกอบด้วยความรู้ความสามารถที่จะจัดการตนเอง และชุมชนได้ โดยเฉพาะเมื่อมีการรวมกลุ่มกันแล้ว สิ่งตามมาหลังจากมีองค์กรเกิดขึ้นนั้นก็คือ มีลักษณะเวทีประชาคม มีการดำเนินงานที่สามารถเชื่อมประสานกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยที่สมาชิกและองค์กรในชุมชนนั้น เมื่อมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งพาตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจ หรือว่าการเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมทั้งในยามที่ปกติ หรือว่าในเวลาที่เกิดประสบกับภาวะวิกฤติต่าง ๆ ก็จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทยที่ยั่งยืน เพราะว่าการพัฒนาจะทำให้ยั่งยืนได้นั้น ต้องพัฒนาครบพร้อมกันทั้งระบบที่มี ๓ ด้าน คือ พหุติกรรม จิตใจ และปัญญา

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนาช่วยส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ทั้งในด้านการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พุทธศาสนาสอนให้มนุษย์คิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และกล้าที่จะลองผิดลองถูก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พุทธศาสนาปลูกฝังจิตสำนึกรักสิ่งแวดลอม สอนให้มนุษย์เห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดลอม ซึ่งสิ่งนี้จะกระตุ้นให้ชุมชนพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดลอมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พุทธศาสนาสอนให้มนุษย์มีความรัก ความสามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถพัฒนานวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๗ บริบทพื้นที่ที่ศึกษา

๑. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทำผงบัวบ้านยางโหล่น ต.โคกภู อ.ภูพาน จ.สกลนคร ชุมชนเครือข่ายอินแปงที่บ้านยางโหล่น ตำบลโคกภู อำเภอภูพานได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนขึ้น โดยใช้ผกพื้นบ้านที่มีรสชาติที่แตกต่างกัน เช่น รสหวาน มัน เปรี้ยว นำมาผสมกันอย่างลงตัว เรียกตามภาษาพื้นบ้านว่า ผงบัว สามารถนำไปเป็นส่วนผสมในอาหารได้ทุกประเภท เป็นการเพิ่มรสชาติอาหารให้มีความกลมกล่อมและมีความอร่อยมากขึ้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สกลนคร ในฐานะมหาวิทยาลัยของท้องถิ่น จึงทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการผลิตและต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนผงบัวของเครือข่ายอินแปงให้เป็นที่ยอมรับ และยอมรับ สร้างรายได้ที่มั่นคงให้ท้องถิ่นต่อไป^๕ การเริ่มต้นของกลุ่ม โดยการศึกษาเรียนรู้ร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร เพื่อหาวิธีทำผงบัวแทนผงชูรส โดยอาศัยภูมิปัญญาทั้งจากศูนย์อินแปงและจากผู้รู้ในชุมชนเพื่อค้นหาผักและสมุนไพรที่เหมาะสม โดยเริ่มแรก จะเน้นอยู่ 3 รส คือ เปรี้ยว หวาน มัน ทางกลุ่มมีความคิดว่าผักในชุมชนมีความหลากหลาย มีรสชาติ ที่สามารถนำมาใช้ได้ ทางกลุ่มก็ทำการพัฒนาสูตร โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรประเภทต้มแล้วมีสรวานจากคนรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย และอาศัยการแนะนำจากแฟนคลับที่ไปมีสามที่นอร์เวย์ คอยช่วยเหลือ จนปัจจุบันกลุ่มมีผงบัว ๒ สูตรก็คือ ๑. สูตรเจ คือ เหมาะสำหรับคนที่กินเจ ๒. สูตรดั้งเดิม ก็คือผงบัวบ้านยางโหล้น เหตุผลที่ใช้ผักพื้นบ้านคือ เป็นผักที่เติบโตเองในท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี ไม่จำเป็นต้องใส่ใจดูแลมากมาย มันก็เกิดขึ้นมาเพราะมันอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ อยู่แล้ว เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เป็นผักปลอดสารพิษ จึงเลือกที่จะใช้ผักท้องถิ่น ซึ่งมีผักที่เราใช้ทั้งหมด ๑๓ ชนิด เป็นผักพื้นบ้านทั้งหมด และบางตัวก็เป็นสมุนไพร ซึ่งมีสรรพคุณสมุนไพรในตัวอยู่แล้ว และผักบางชนิดก็มีมูลค่าสูงถึงกิโลกรัมละ ๔๐๐-๕๐๐ บาทเลยทีเดียว โดยเลือกซื้อจากคนที่เป็เครือข่ายสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งคนที่อยู่ในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง โดยผักทั้งหมดต้องปลอดสารพิษเท่านั้น^๕

๗

๒. วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ก่อตั้งเมื่อช่วงเดือนกันยายน ๒๕๖๓ จุดเริ่มต้นธุรกิจนี้เกิดจากคุณหนู ธัญญ์พัฒน์ เสวตภัทรวาทิน ผู้มีประสบการณ์ด้านการตลาด หลังจากทำงานอยู่กรุงเทพฯ หนึ่ง มองเห็นถึงความไม่ยั่งยืน จึงมีความต้องการกลับมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดที่จังหวัดระนอง ซึ่งมีสินค้าเกษตรโดดเด่นมากมาย อาทิทุเรียน มังคุด กาแฟ จึงมองหาสินค้าเกษตรใหม่ ๆ และตัดสินใจสร้างความแตกต่างด้วยการฟื้นฟูการปลูกโกโก้ให้กลับมาอีกครั้ง^๕ คุณหนูเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันให้เกิดการปลูกโกโก้ในพื้นที่ระนองอย่างจริงจัง โดยเห็นถึงศักยภาพของโกโก้ไทยที่มีคุณภาพสูงและความต้องการของตลาดโลกที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ท่านได้นำความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสายพันธุ์โกโก้ให้มีคุณภาพดีขึ้น และส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาปลูกโกโก้เป็นอาชีพหลัก วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ไม่เพียงแต่ปลูกโกโก้ แต่ยังแปรรูปโกโก้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ช็อกโกแลตแท่ง ช็อกโกแลตดาร์ก ช็อกโกแลตร้อน ผงโกโก้ และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ ที่ทำจากโกโก้ โดยเน้นการผลิตที่ได้มาตรฐานและรักษาคุณภาพของวัตถุดิบ

^๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ผักพื้นบ้าน สู่ผงบัวอีสาน มาตรฐานสากล, [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://rdi.snru.ac.th/> [๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๗].

^๕ สันติ ศรีมันตะ, อยู่ดีมีแสง : “ผงบัวยางโหล้น” ความแซบจากเทือกเขาภูพาน, [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://thecitizen.plus/node/38473>. [๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๗].

^๕ ศูนย์ข่าวกระทรวงพาณิชย์, “นภินทร” เยี่ยมชมวิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ผลักดันตลาดโกโก้เข้าสู่ตลาดโลก, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://www.moc.go.th/th/gallery/category/detail/id/5/iid/366>. [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

๓. บ้านไร่ไอรูณ ระนอง ฟาร์มสเตย์ที่เป็นจุดหมายของใครหลาย ๆ คน ด้วยเอกลักษณ์การตกแต่งจากวัสดุท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ พร้อมกับบรรยากาศที่สุดแสนจะธรรมชาติ ตลอดระยะเวลา ๘ ปีที่ผ่านมา สถานที่แห่งนี้ได้มีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด จนปัจจุบันมีบ้านพักมากถึง ๑๗ หลัง ครอบคลุมพื้นที่กว่า ๕๐ ไร่ มีบริษัทออกแบบเป็นของตัวเอง บ้านไร่ไอรูณ เริ่มขึ้นโดย คุณเบส วิโรจน์ ฉิมมี ลูกหลานเกษตรกรที่ผันตัวเป็นสถาปนิก จากความฝันที่อยากทำบ้านให้กับคุณพ่อและคุณแม่ จึงตัดสินใจเรียน คณะสถาปัตย์ และก็ผันตัวไปเป็นสถาปนิกอยู่ในกรุงเทพฯ เหมือนคนทั่วไป แต่ในใจลึก ๆ ก็อยากกลับมาทำบ้านให้พ่อแม่อยู่ตลอด ทำให้ต้องต่อสู้ระหว่างความฝันและความหวังจากคนในครอบครัวที่อยากให้ทำงานเป็นสถาปนิกในเมืองกรุงเทพฯ จนสุดท้ายก็ลาออก มาทำเกษตรพอเพียง สถาปัตยกรรมเพียงพอ ที่บ้านเกิด อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง^๕ ระนองมีเชิงแห่งฝนแปดแดดสี่ ภูมิประเทศที่มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี เป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ของไทย มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย จึงเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นของ บ้านไร่ ไอรูณ กับการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ organic ปลอดภัย พืชปลูกพืชอินทรีย์แบบผสมผสาน มีทั้งผักและผลไม้ที่ปลูกโดยไม่ใช้สารเคมี ใช้สมุนไพรเป็นยากำจัดแมลงแทน ผสานกับออกแบบสถาปัตยกรรมอย่างสร้างสรรค์ เป็นบ้านพัก farm stay สำหรับนักท่องเที่ยว ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างจังหวัดที่อยากจะกระตุ้นเศรษฐกิจให้คึกคักอีกครั้ง^๖

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ นายจิรพจน์ สังข์ทอง ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคใต้ พบว่าปัจจัยการบริหารที่ส่งเสริมให้นวัตกรรมท้องถิ่นประสบความสำเร็จได้แก่ ด้านบุคลากร เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานถ้าบุคลากรไม่พร้อมนวัตกรรมท้องถิ่นก็จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้^๗

ชนินทร์ วะสินนท์ ทำการวิจัยเรื่องคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า เจเนอเรชันที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ ประกอบด้วย เจเนอเรชัน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเป้าหมาย คือการมีรายได้และการมีชุมชนเข้มแข็ง ระดับ

^๕ บ้านและสวน, “ถอดรหัสบทเรียนชีวิต สู่ความสำเร็จของ บ้านไร่ไอรูณ” [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.baanlaesuan.com/321434/garden-farm/baan_rai_i_a_run. [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

^๖ สถาปนิกพลิกพื้นที่ คืนความสุขให้ถิ่นเกิดที่บ้านไร่ไอรูณ [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://dsignsomething.com/2015/12/01/%E0%B8%AA%> [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖],

^๗ จิรพจน์ สังข์ทอง, ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคใต้, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๖๒.

กระบวนการ คือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนรุ่นใหม่ การจัดการความรู้ และการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ และระดับปัจจัย คือการมีอุดมการณ์ความเชื่อที่มั่นคง การมีช่องทางการสร้างรายได้ และมีการพึ่งพาตนเองได้^๒

จันทร์ศรี สิมสินธุ์ และคณะ ทำการวิจัยเรื่องนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มคนสามวัย กลุ่มวัยเด็กและเยาวชน วัยผู้ใช้แรงงาน และวัยผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสำรวจชุมชน การเปิดเวทีชาวบ้าน การสนทนา การสนทนา กลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้าน โดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรม ผ่านกิจกรรมหลักในการเรียนรู้ร่วมกันใน ๓ ช่องทางคือ ๑) เรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ๒) การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และ ๓) การเปิดให้ชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกับนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม เกิดการตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้^๓

พนัด ดั่งตีสี่ ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรการนำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แนวทางการนำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ๑) ด้านสัจจะ ได้แก่สร้างจิตสำนึกในคุณธรรม ศีลธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ๒) ด้านทมะ ได้แก่ พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอำนาจหน้าที่ ๓) ด้านขันติได้แก่การใช้วิธีให้เพื่อนสมาชิกด้วยกันหรือบุคคลรอบข้างเข้าไปพูดคุย รับฟังความคิดเห็น และรับฟังปัญหาต่าง ๆ ๔) ด้านจาคะ ได้แก่ การใช้วิธีการกระตุ้นให้สมาชิกฝึกปฏิบัติการให้การเสียสละ การช่วยเหลือสังคม^๔

พรทิพย์ เกศตระกูล ทำการวิจัยเรื่องพุทธจิตวิทยาการเสริมสร้างพลังใจเพื่อการเห็นคุณค่าแท้ในชีวิตของวัยรุ่น พบว่า ผู้ที่มีพลังใจ จะมีคุณลักษณะ ๕ ประการ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเพียรพยายาม สามารถจัดการกับปัญหา และสามารถควบคุมอารมณ์ ซึ่งคุณลักษณะ ๕ ประการ เป็นคุณลักษณะภายในที่เกิดจากความศรัทธาเชื่อมั่นในตนเอง ความเพียรพยายามไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต มีสติในการใช้ชีวิต รู้คิดด้วยปัญญา^๕

^๒ ชนินทร์ วะสีนนท์, **คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน**, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร งบประมาณแผ่นดิน ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑.

^๓ จันทร์ศรี สิมสินธุ์, ภูษิต บุญทองเถิง และ ทศนีย์ นาคคุณทรง, **นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMKKU/article/download/56363/46967> [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

^๔ พนัด ดั่งตีสี่, **การพัฒนาชุมชนด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี**, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๗ เล่มที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๑๘๘.

^๕ พรทิพย์ เกศตระกูล, **พุทธจิตวิทยาการเสริมสร้างพลังใจเพื่อการเห็นคุณค่าแท้ในชีวิตของวัยรุ่น**, คุชฌ์นิพนธ์ สาขาพุทธจิตวิทยา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๑๕๙.

เกษราภรณ์ บุรวัฒน์ และคณะ ทำการวิจัยหลักธรรมที่มีส่วนส่งเสริมให้การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พบว่า หลักธรรม อิทธิบาท ๔ และพละ ๕ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่ได้วางไว้โดยการกำหนดเป้าหมายของสังคมว่าจะเน้นอะไร และสุดท้ายสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในสังคมชุมชนประเทศชาติที่ยั่งยืน เพื่อพัฒนาสังคมหรือช่วยสงเคราะห์คนในชุมชน คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นทิศทางการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานการพึ่งตนเองโดยอาศัยกระบวนการจัดการชุมชนในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยมีวิธีคิดจากระบบภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานเข้ากับระบบการจัดการของสังคม^๖

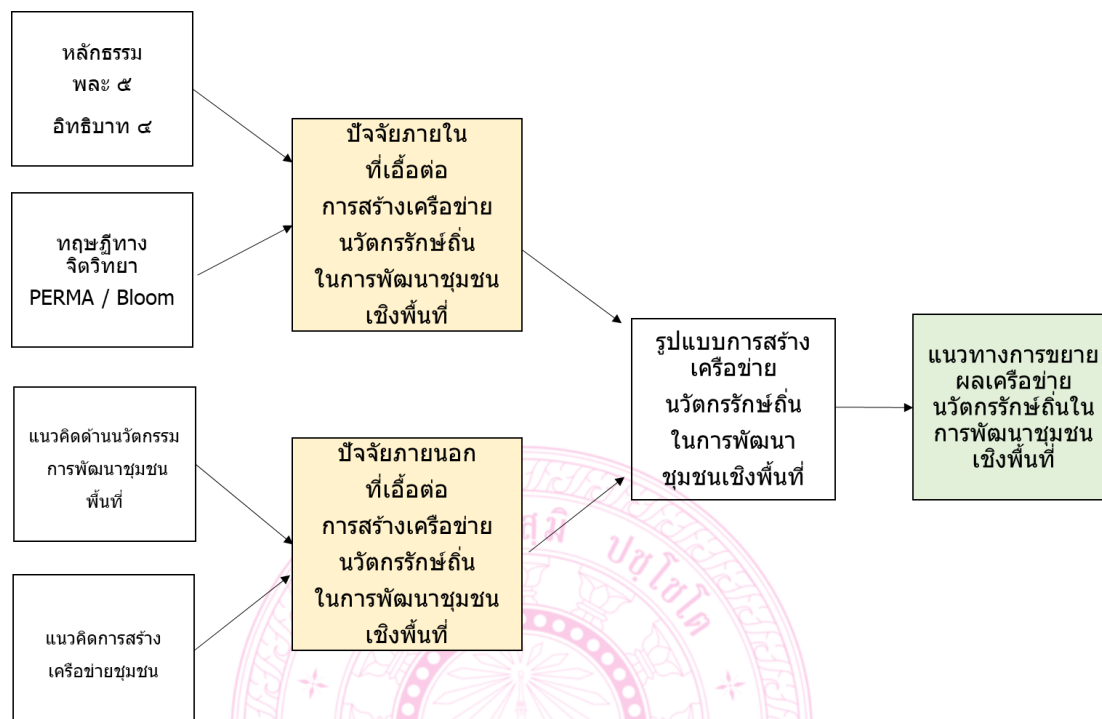
กัญญาณัฐ บุตรแสนโคตร และ กาญจน์ เรืองมนตรี ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓ ผลวิจัยพบว่า การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย การตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ และภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย^๗

^๖ เกษราภรณ์ บุรวัฒน์ และคณะ, หลักธรรมกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง, วารสารสิทธิธรรมปริทรรศน์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓): ๓๘๗

^๗ กัญญาณัฐ บุตรแสนโคตร และ กาญจน์ เรืองมนตรี, การพัฒนาแนวการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓, วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๖): ๒๙๐-๓๐๓.

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนวัตกรรมรุ่นใหม่ รักบ้านเกิด ได้แก่ แนวคิดด้านนวัตกรรม แนวคิดด้านการพัฒนาชุมชนพื้นที่ แนวคิดด้านทุนทางสังคม และวัฒนธรรม หลักธรรม ผละ ๕ อิทธิบาท ๔ และ ฆราวาสธรรม ๔ และแนวคิดการสร้างเครือข่าย จากนั้นทำการสรุปข้อมูล จัดทำแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลปัจจัยที่ส่งผล สร้างเป็นองค์ความรู้ และออกแบบคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม และถอดบทเรียน สร้างเป็นรูปแบบเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ดำเนินการจัดกิจกรรมในพื้นที่ และการเสวนากลุ่ม จากนั้นจึงสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ต่อไป

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : เครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Methods Design) โดยผู้วิจัยทำการศึกษา ด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม การเสวนาเพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์ การถอดบทเรียน และนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ๕ ระยะ ดังนี้

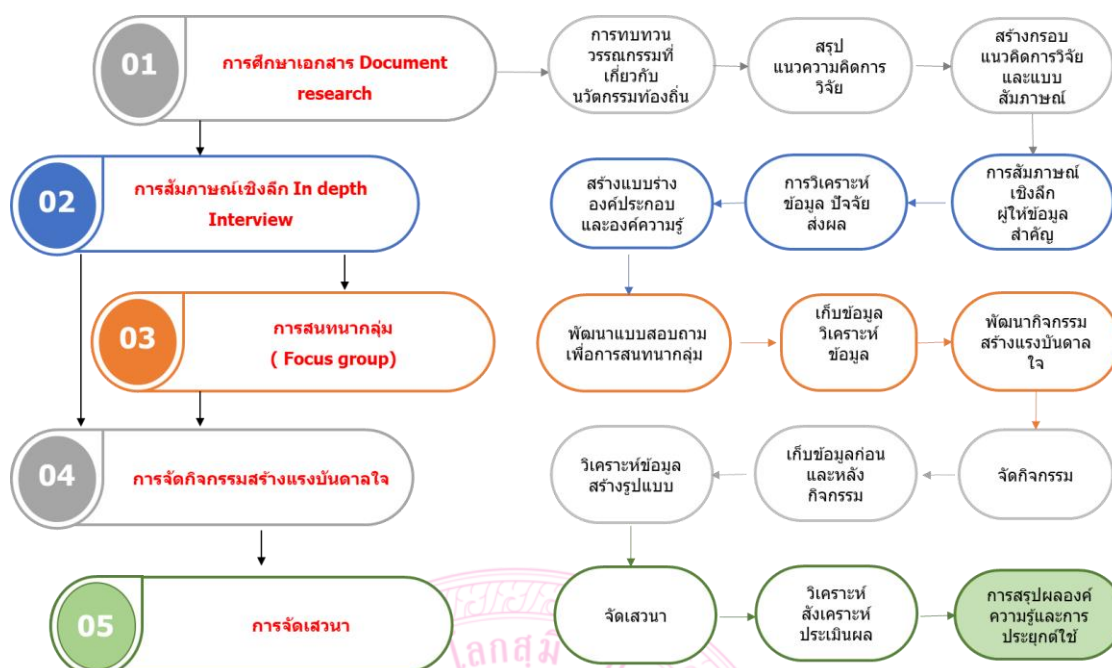
ระยะที่ ๑ เป็นการศึกษาเอกสาร โดยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ ๓ การสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ ๔ การจัดกิจกรรมกับคนรุ่นใหม่ในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองและชุมชนมี ช่วยให้เห็นคุณค่าที่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างนวัตกรรมให้กับชุมชนบ้านเกิด

ระยะที่ ๕ การจัดเสวนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยการลงพื้นที่ชุมชนที่กำลังพัฒนานวัตกรรม จัดเสวนาร่วมกับเครือข่ายชุมชนและกลุ่มนวัตกรชุมชน

ภาพ ๓.๑ แสดงขั้นตอนการวิจัย

๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร/ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่การวิจัย การคัดเลือกพื้นที่โดยการคัดเลือกจังหวัดที่มีนวัตกรรมการพัฒนาชุมชนพื้นที่โดยคนรุ่นใหม่ และมีการเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องในพื้นที่นั้น ๆ ให้เป็นที่ประจักษ์จนเกิดความรู้ความเข้าใจให้กับคนในชุมชน นำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดสกลนคร และจังหวัดระนอง ซึ่งมีบริบทของคนรุ่นใหม่ที่ได้สร้างเครือข่ายนวัตกรรมท้องถิ่นให้แก่ชุมชนพื้นที่

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย คนรุ่นใหม่ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมท้องถิ่น ผู้นำชุมชนพื้นที่ ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนพื้นที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมรวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ๑๘ ท่าน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอ.กะเปอร์ จังหวัดระนอง ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม การเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาชุมชนพื้นที่ อ. กะเปอร์ ระนอง จำนวน ๒๐ คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัย (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายนวัตกรรมท้องถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๒. ออกแบบการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ สมมติฐาน และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

๓. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้ศึกษามาจากขั้นตอนที่ ๑ และขั้นตอนที่ ๒

๔. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๕. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

๒. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อการเก็บข้อมูลและประเมินผล ได้แก่

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire)

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑. เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามที่สร้างขึ้นกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย และสำนวนภาษาให้ตรงตามเนื้อหาของการวิจัย และเหมาะสมกับในบริบทของสังคมไทย

๒. เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ คณะวิจัยนำแบบสอบถามด้านพลังใจและการเห็นคุณค่าแท้ในชีวิต ของ พรทิพย์ เกศตระกูล ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มี การตรวจสอบคุณภาพ และการทดลองใช้มาแล้ว มีค่า IOC ที่ ๑.๐ และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ .๙๕๙ นำมาเลือกข้อคำถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้ข้อคำถาม ๒๐ ข้อ จากข้อคำถามทั้งหมด ๘๐ ข้อ^๑

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนกิจกรรมการดำเนินการวิจัย (Research Phase)

^๑ พรทิพย์ เกศตระกูล, พุทธจิตวิทยาการเสริมสร้างพลังใจเพื่อการเห็นคุณค่าแท้ในชีวิตของวัยรุ่น, ดุษฎีนิพนธ์ สาขาพุทธจิตวิทยา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๘๗.

ขั้นตอนที่ ๑ การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดแยกประเด็นและจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการวิจัยและเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่จะใช้สำหรับลงพื้นที่ภาคสนาม การศึกษาถอดบทเรียน

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาภาคสนามโดยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม โดยมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกในแบบสังเกตเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ นำไปกำหนดนิยามศัพท์ และพัฒนาระบบการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๓ การวิเคราะห์จำแนกแยกแยะข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ตรวจสอบด้วยทฤษฎี และทีมนักวิจัย ชุมชนเชิงพื้นที่ ผลจากการเก็บข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารเพื่อพัฒนารอบวิจัย กระบวนการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่น

ขั้นตอนที่ ๔ การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการประชุมปฏิบัติการ โดยมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกตลอดเวลาดำเนินการสนทนาเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ ๕ นำไปสรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี โดยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

๑) การใช้แนวคิดทฤษฎีและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ โดยมี ๓ ขั้นตอน คือ ก่อนการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มีกรอบกว้าง ๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ ระหว่างการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถสร้างสมมติฐานชั่วคราวหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีทิศทางและขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างบทสรุป เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับทฤษฎีหรือไม่

๒) การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือได้และความครบถ้วนของข้อมูลและเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้

๓) การจดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล หลังจากการจดบันทึกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำดัชนีข้อมูลเพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้มา เป็นการสะสางข้อมูลพร้อมกับปูพื้นสำหรับการวิเคราะห์โดยทำดัชนีข้อมูล ๓ ชนิด คือ ดัชนีเชิงบรรยาย ดัชนีเชิงตีความ และดัชนีเชิงอธิบาย

๔) การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการนำความคิดที่ได้จากการทำดัชนีข้อมูลและเชื่อมโยงดัชนีนั้นเข้าด้วยกัน โดยการเขียนประโยค หรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของดัชนีหรือข้อมูลที่ศึกษาเชื่อมโยงกับดัชนีเหล่านี้ หรือบางครั้งอาจสร้างข้อสรุปชั่วคราวเป็นย่อหน้าหรือข้อความยาว ส่วนข้อมูลใดไม่ต้องการหลังจากทำข้อสรุปชั่วคราวแล้วก็กำจัดออกไป

๕) การสร้างข้อสรุปและพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำข้อสรุปย่อย ๆ เหล่านั้นเชื่อมโยงเป็นบทสรุป โดยทำเป็นระบบและค่อยๆ ทำอย่างประณีต

๖) การนำผลจากแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อขยายผลสำหรับพัฒนาสร้างพื้นที่เครือข่ายภาคประชาชนในการร่วมคิด

ร่วมทำ ร่วมสะท้อนผล และร่วมรับผล ในการขับเคลื่อนแนวทางการบริหารเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่น ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการยืนยัน ข้อมูลการวิจัย ๓ มิติ ที่มีความสัมพันธ์ มีความสอดคล้อง เสริมกัน เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพให้มีความเชื่อถือได้จาก การรวบรวมข้อมูลแล้ววิเคราะห์ข้อมูล จากการยืนยัน ๓ ปัจจัย ที่ทำให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกัน เสริมกัน หรือเป็นเรื่องเดียวกัน ได้แก่

๑.๑. Data Triangulation การเปรียบเทียบและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบ

๑.๒. Methodological Triangulation การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลหลายวิธีการ

๑.๓. Theory Triangulation การใช้มุมมองของทฤษฎีต่าง ๆ มาพิจารณาข้อมูลชุดเดียวกัน^๒

๒. Matrix Analysis การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยการนำประเด็นย่อยของแต่ละประเด็นมาเชื่อมโยงกัน ในรูปแบบของตาราง Matrix และวิเคราะห์หาความสอดคล้องกันของทั้งสองมิติ เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อสรุปรวม

๓ กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค QDAT Knowledge (Qualitative Data Analysis Technic) ซึ่งประกอบด้วย

C1: Concept คือ การกำหนดขอบเขต เนื้อหาของแต่ละหัวข้อที่ต้องการศึกษา

C2: Contents คือ การสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพเช่นการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษา สรุปเป็นประเด็นสำคัญ

C3: Classify คือ การนำข้อมูลที่สรุปประเด็นสำคัญ มาทำการจำแนก จัดระบบข้อมูล แยกองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของข้อมูล

C4: Category คือ นำข้อมูลที่คัดแยก หรือจัดระเบียบแล้ว มาจัดหมวดหมู่ใหม่ จัดกลุ่มข้อมูลใหม่ ตามความสัมพันธ์ของประเด็นที่ศึกษา

^๒ สุภางค์ จันทวานิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ ๑๘), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๘.

C5: Conceptualize คือการนำประเด็นสำคัญที่ทำการวิเคราะห์ มาสร้างกรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ด้วยตรรกะเหตุผล เชื่อมโยงข้อมูล โดยแสดงเป็นแผนภูมิ หรือรูปภาพ

C6: Communication คือ การอธิบายความหมายของกรอบแนวคิด ความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย สรุปเป็นความรู้ใหม่ ได้แก่ องค์ประกอบของความรู้ วิธีการได้มาของความรู้ คุณค่าของความรู้^๓

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยโดยการตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดูความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้นว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบแล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดแยกประเด็น และจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการวิจัย

๔.๒ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive and analytic Study) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภทหาข้อสรุป แล้วเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย สำหรับการสร้างข้อสรุปต่อไป

๔.๓ สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (x) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และทดสอบค่าที (t-test)

^๓ นภัทร์ แก้วนาค, “เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis Technic) (QDAT Knowledge)”. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรดุขฎฐิบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๕๕, หน้า ๔-๑๕.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : เครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๓. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ใช้วิธีวิจัยผสมวิธี (Mixed Methods Design) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบเสวนาผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ โปรแกรมกิจกรรม และแบบวัดพลังใจและการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒๐ คน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น ๕ ตอนได้แก่

- ๔.๑ ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
- ๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
- ๔.๓ ผลการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
- ๔.๔ แนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
- ๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

การสังเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๙ ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนพื้นที่ ผู้นำชุมชน และนวัตกรรมรักษาก่อนเกิด และการเสวนาชุมชน จำนวน ๕ ท่าน ผลการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า

๑) ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษาก่อนการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ๑. มีความกตัญญูต่เวที ๒. มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน ๓. มีความคิดเชิงบวก ๔. มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ ๕. มีความคิดสร้างสรรค์ แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑.๑ มีความกตัญญูต่เวที

มีความกตัญญูทดแทนที่ หมายถึง การสำนึกในบุญคุณของบิดามารดา หรือครอบครัว มีความปรารถนาที่จะดูแล ตอบแทนคุณ และสร้างความสุขให้แก่บิดามารดา หรือครอบครัว จากการไปทำงานในกรุงเทพ คนรุ่นใหม่พบว่า ชีวิตในกรุงเทพ ถึงแม้จะเต็มไปด้วยโอกาส แต่ก็แลกมาด้วยความเหนื่อยล้าและความห่างไกลจากครอบครัว ทำให้ตัดสินใจวนกลับบ้านเกิด เพื่อใช้ชีวิตที่เรียบง่ายและทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น^๑ นอกจากนี้บางคนมีความฝันตั้งแต่เด็ก เช่น ใฝ่ฝันอยากสร้างบ้านสวย ๆ ให้กับครอบครัว จึงเลือกศึกษาสถาปัตยกรรม และได้มีโอกาสทำงานในสายอาชีพที่ใฝ่ฝันในกรุงเทพ แต่เมื่อถึงจุดที่คุณแม่ป่วยหนัก จึงตัดสินใจลาออกจากงาน เพื่อกลับมาดูแลครอบครัว พร้อม ๆ กับการสานฝันในวัยเด็ก โดยมีเป้าหมายที่จะปรับปรุงบ้านให้สวยงาม และน่าอยู่มากยิ่งขึ้น และนี่เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างนวัตกรรมในพื้นที่^๒ นอกจากนี้ การศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความสนใจการทำเกษตรอินทรีย์ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่เป็นแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่ซึ่งมีความตั้งใจที่อยากดูแลสุขภาพของพ่อแม่ ได้นำความรู้เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่บ้าน โดยเน้นการปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภคเอง และสร้างสรรค์พื้นที่สีเขียวรอบบ้าน เพื่อให้ทุกคนในครอบครัวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด การกลับบ้านของคนรุ่นใหม่ จึงไม่เพียงแต่เป็นการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ แต่ยังเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่เรียบง่าย สงบสุข และมีความหมาย โดยเชื่อว่าการได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว ทำงานที่รัก และดูแลสุขภาพ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต^๓

๑.๒ มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน

การมีเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนชีวิตให้ก้าวไปข้างหน้า แม้ว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวจะเต็มไปด้วยอุปสรรคและข้อจำกัดก็ตาม คนรุ่นใหม่อาจเผชิญกับโอกาสที่น้อยนิดในช่วงเริ่มต้น แต่ความตั้งใจอันแน่วแน่ก็เป็นเหมือนแรงผลักดันให้สามารถก้าวข้ามผ่านเสียงวิพากษ์วิจารณ์และความไม่เชื่อมั่นต่าง ๆ ไปได้ ความเชื่อมั่นเสมอว่าเราจะประสบความสำเร็จนั้นเกิดขึ้นได้จากสองปัจจัยหลัก คือ การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและการลงมือทำอย่างจริงจัง เป้าหมายที่จะสร้างธุรกิจที่เกิดจากภาคชุมชน เกิดจากแนวคิดที่จะนำเอาศักยภาพและวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม และใช้คนในชุมชนเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนธุรกิจ เลือกที่จะเริ่มต้นจากสิ่งที่ตัวเองถนัดและมีความเชี่ยวชาญก่อน เพื่อให้สามารถสร้างผลงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๔ แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการทางจิตวิทยาเชิงบวกที่กล่าวถึงความสำคัญของการมีเป้าหมายในชีวิต และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและการลงมือทำอย่างจริงจังจะช่วยให้เรามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^๕

๑.๓ มีความคิดเชิงบวก

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๑, ๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๔, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๕, ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

อุปสรรคเป็นส่วนหนึ่งของการเดินทางสู่ความสำเร็จ ไม่ว่าจะเจอปัญหาอะไร เราสามารถมองมันเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองได้เสมอ การที่คนรุ่นใหม่ได้กลับมาใช้ชีวิตที่บ้านเกิด ทำให้ได้เรียนรู้ที่จะรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยความคิดเชิงบวก และค้นพบว่าความสุขที่แท้จริงนั้น ไม่ได้อยู่ที่ไหนไกล แต่กลับอยู่ใกล้ตัวเราเอง^๖ เมื่อก่อน อาจเคยคิดว่าชีวิตในเมืองใหญ่จะตอบโจทย์ทุกอย่าง แต่พอได้ออกมาใช้ชีวิตนอกกรุงเทพฯ เขากลับพบมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตและอาชีพเกษตรกร และเห็นว่าแม้ว่าอาชีพเกษตรกรจะมีภาพลักษณ์ที่ดูเหมือนลำบาก แต่ก็ยังมีโอกาสในการสร้างสรรค์และพัฒนาอยู่มากมาย จึงมีตั้งใจที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร^๗ ตัวอย่างที่หมู่บ้านน้ำซุน หล่มสัก ปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นค่อนข้างจางหายไป คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ด้านการออกแบบ มองเห็นว่านี่คือโอกาสที่จะได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เชื่อว่าการออกแบบสามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันได้ โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์และความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมไว้ เกิดเป็นความตั้งใจที่จะนำความคิดสร้างสรรค์มาผสมผสานกับภาคการเกษตร เพื่อให้การทำเกษตรกรรมเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าดึงดูดสำหรับคนรุ่นใหม่ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยการนำเสนอในรูปแบบที่ทันสมัยและตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคในปัจจุบัน ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการเกษตรยังมีความน่าสนใจมีความมีเสน่ห์^๘ การนำความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้กับภาคการเกษตร ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น และยังเป็นแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจและรักในการทำเกษตรกรรมมากขึ้นด้วย

๑.๔ มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ

ความกลัวที่จะล้มเหลวและความกังวลต่อความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นอุปสรรคที่พบเจอได้บ่อยในสังคมปัจจุบัน จากประสบการณ์ของนวัตกรรมที่เคยให้คำแนะนำกับกลุ่มชุมชนในภาคกลางเมื่อ 5 ปีที่แล้ว ทำให้ ตระหนักว่าการให้คำแนะนำอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ รู้สึกว่าการลงมือทำจริง ๆ ด้วยตัวเองน่าจะเป็นทางออกที่ดีกว่า เพราะจะได้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริง ๆ^๙ หนึ่งในอุปสรรคสำคัญที่คนรุ่นใหม่พบเจอคือ คนมักจะยอมแพ้ง่ายเกินไป และกังวลกับความคิดเห็นของคนรอบข้างมากเกินไป ความกลัวที่จะถูกวิจารณ์หรือความไม่มั่นใจในตัวเอง ทำให้หลายคนไม่กล้าที่จะลองทำอะไรใหม่ ๆ^{๑๐} ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างของแรงบันดาลใจที่ทรงเพียรพยายามในการปฏิบัติธรรมจนบรรลุธรรม เป็นส่วนหนึ่งที่คนรุ่นใหม่นำมาเป็นแบบอย่าง เกิดเป็นความตั้งใจที่จะไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ และจะมุ่งมั่นทำในสิ่งที่

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๔, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๓, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๓, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๗.

ตั้งใจไว้ให้สำเร็จ^๑ ความเพียรเป็นกุญแจสำคัญในการประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเจออุปสรรคมากมายแค่ไหน ขอเพียงไม่ย่อท้อและมุ่งมั่นทำต่อไป

๑.๕ มีความคิดสร้างสรรค์

"ในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว คนรุ่นใหม่ต้องกล้าที่จะคิดนอกกรอบและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปข้างหน้า การจะสร้างนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จนั้น เราต้องเริ่มต้นจากการ ริเริ่ม คิดค้นไอเดียใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ การมองหาแนวโน้มหรือเทรนด์ใหม่ ๆ จะช่วยให้เราสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างตรงจุด^๒ การใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแพร่ และสร้างการรับรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม การนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ช่วยประหยัดต้นทุน แต่ยังสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วอีกด้วย การสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจและการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม จะช่วยให้เราสามารถสร้างแบรนด์และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนวัตกรรมของเราได้^๓ นอกจากนี้ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน และ ความคิดเชิงบวก ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรม การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยให้เรามีแรงบันดาลใจในการทำงาน และความคิดเชิงบวกจะช่วยให้เราสามารถมองหาโอกาสใหม่ ๆ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์^๔

สำหรับการสร้างนวัตกรรมในระดับชุมชนนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนหรือสมาชิกในชุมชน ควรมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน การเริ่มต้นจากการ ค้นหาปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชนและ ศึกษาแนวทางการแก้ไข จากชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ จะช่วยให้เราสามารถพัฒนานวัตกรรมที่ตรงกับความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง^๕

กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ จะมีคุณลักษณะที่มีพลังใจ เห็นคุณค่าในตนเองซึ่งประกอบด้วย การมีความกตัญญูกตเวที การมีเป้าหมายชีวิตชัดเจน ส่งเสริมให้มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และมีความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ไม่ใช่เรื่องง่าย การมีพลังใจ และมีเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะผลักดันให้คนรุ่นใหม่ก้าวเดินและสามารถแก้ไขปัญหาจนประสบความสำเร็จ สรุปได้ดังภาพที่ ๔.๑

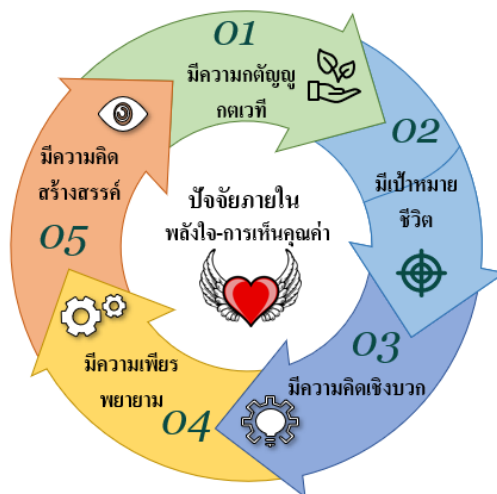
^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๖, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๑, ๓ มีนาคม ๒๕๖๗

^๓ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๑, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๔ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๔, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๒, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗.

ภาพที่ ๔.๑ แสดงปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๒) ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ๑. การสนับสนุนจากครอบครัว ๒. การมีกัลยาณมิตร ๓. การมีเครือข่ายความรู้ ๔. ความร่วมมือของชุมชน ๕. ทูตทางสังคมในชุมชนพื้นที่

๒.๑. การสนับสนุนจากครอบครัว

จากข้อมูลที่ได้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวในการสนับสนุนและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สร้างสรรค์นวัตกรรมในชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการ อบรมรับความล้มเหลว นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความกล้าที่จะลองผิดลองถูกและพัฒนาตนเองต่อไป การที่ครอบครัวสามารถให้กำลังใจและเป็นที่พักพิงทางใจได้อย่างเต็มที่ จะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลกล้าที่จะก้าวออกจากกรอบความคิดเดิม ๆ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ^๑ ตัวอย่างเช่น การที่ชวนพ่อแม่ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปลูกผักและปรับปรุงบ้านนั้น เป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมกันภายในครอบครัว ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทุกคนในครอบครัว นอกจากนี้ การได้ลงมือปฏิบัติจริงยังเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญและมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎีเพียงอย่างเดียว^๒ ครอบครัวจึงมีผลมากที่สุด ที่พึงของเด็กคือคนที่เข้าใจเขา โดยเฉพาะคนที่อยู่ใกล้ชีวิตรอบตัว^๓ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญ แต่ปัจจัยอื่น ๆ เช่น โอกาสในการพบเจอประสบการณ์ใหม่ ๆ และการได้รับแรงบันดาลใจจากภายนอก ก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมเช่นกัน การที่คนรุ่นใหม่ได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อม

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๓, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๔, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๒, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗.

ที่หลากหลายและได้พบเจอกับผู้คนที่มีความคิดแตกต่าง จะช่วยเปิดมุมมองและกระตุ้นให้เกิดไอเดียใหม่ ๆ ได้^๑

๒.๒. การมีกัลยาณมิตร

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมในชุมชนได้อย่างยั่งยืน มีทั้งเรื่องของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและผู้ใหญ่ สภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ เป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน ตัวอย่างเช่น การที่ผู้พูดได้เรียนรู้จากพ่อในการทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งเป็นการปลูกฝังแนวคิดเรื่องความยั่งยืนและการพึ่งพาตนเองตั้งแต่ยังเด็ก นอกจากนี้ การมีพื้นที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และทดลองทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็ก ๆ ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะต่าง ๆ^๒ การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้ การมีผู้ใหญ่ใจดี ปรารภชาวบ้าน หรือหน่วยงานราชการที่คอยให้คำแนะนำ สนับสนุน และส่งเสริม จะเป็นแรงผลักดันให้เด็ก ๆ กล้าที่จะลองทำสิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง^๓

จะเห็นได้ว่า การสร้างสรรค์นวัตกรรมในชุมชนนั้นไม่ใช่เพียงแค่การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์ และปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนจากชุมชน และนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม^๔

๒.๓. การมีเครือข่ายความรู้

ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ไลฟ์สไตล์ของคนรุ่นใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยมุ่งเน้นการเชื่อมต่อและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนในรูปแบบใหม่ การมีเครือข่ายที่แข็งแกร่ง จะช่วยให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันเป็นทีมผ่านเครือข่ายยังช่วยเพิ่มพลังในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๕ ตัวอย่างเช่น การที่คนรุ่นใหม่ที่เติบโตในเมืองใหญ่ หันกลับมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดนั้น มักจะอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงานในองค์กร หรือจากการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายออนไลน์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน^๖ เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเครือข่ายและขยายขอบเขตการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เครือข่ายเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยคนรุ่นใหม่ การสร้างและขยายเครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก จะช่วยให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร ความรู้ และโอกาสใน

^๑ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๓, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๕, ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

การพัฒนาตนเอง และชุมชนได้อย่างเต็มที่ การส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยการสร้างโอกาสให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายและการใช้เทคโนโลยี^๒

๒.๔. ความร่วมมือของชุมชน

การสร้างปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือในชุมชนเป็นเสมือนแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน^๒ เมื่อคนในชุมชนร่วมมือกันทำงานเป็นทีม สร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน และมีเป้าหมายร่วมกัน จะทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน เพราะคนรุ่นใหม่มักจะมีไอเดียใหม่ ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างออกไป การให้โอกาสคนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงาน จะช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของคนในชุมชนมากขึ้น^๓ การสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่นการสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจและมีความหมาย การให้โอกาสคนรุ่นใหม่ได้แสดงออกถึงความคิดเห็น และการให้การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในชุมชน จะช่วยให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน^๔

๒.๕. ทูตทางสังคมในชุมชนพื้นที่

ทูตทางสังคม หมายถึง ความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลในสังคม ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และค่านิยมร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เมื่อชุมชนมีทูตทางสังคมที่สูง จะส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล และการพัฒนาที่ยั่งยืน ในยุคดิจิทัล สื่อมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และวัฒนธรรมของชุมชน การนำเสนอเรื่องราวของชุมชนผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ช่วยให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอีกด้วย ตัวอย่างเช่นเรื่องของผลิตภัณฑ์ในชุมชน เรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีงานหว่านข้าว เราก็สามารถสื่อสารได้หลายหลายมุม หลากหลายแบบ สื่อในมุมมองที่สนุกสนาน ในมุมมองที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่^๕ การนำเสนอเรื่องราวของชุมชนนั้น ควรเน้นที่การเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจและมีความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอในมุมมองที่คนรุ่นใหม่เข้าใจและสนใจ เช่น การนำเสนอประเพณีเก่าแก่ในรูปแบบที่ทันสมัย หรือการสร้างสรรค์คอนเทนต์ที่สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคยุคใหม่^๖ นอกจากนี้ การใช้สื่อโซเชียลมีเดียยังช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้สามารถสร้างการรับรู้และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้คนทั่วโลกได้อย่างง่ายดายการนำเสนอเรื่องราวของชุมชนผ่านสื่อจะช่วยให้คนใน

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๒, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗.

^๓ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๕, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๒, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๓, ๒๙ เมษายน ๒๕๖๗

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๓, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๗

^๗ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๔, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

ชุมชนและคนภายนอกได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนมากขึ้น^๓ ตัวอย่างเช่น การนำเสนอเรื่องราวของงานบุญประเพณีในรูปแบบของวิดีโอสั้น ๆ ที่มีการตัดต่อที่น่าสนใจและมีการใช้เพลงประกอบที่เป็นที่นิยม จะช่วยดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่และทำให้พวกเขาอยากเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น^๓ การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์และวัฒนธรรมของชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเอง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนา และการสร้างสรรค์ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ คือ ครอบครัวยุทธศาสตร์ เครือข่ายที่มีความรู้ ความร่วมมือของชุมชน และ ทุนทางสังคมในชุมชนพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังใจและความเข้าใจจากครอบครัวยุทธศาสตร์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ถอดใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา การที่พ่อแม่ ครอบครัวยุทธศาสตร์ เครือข่ายช่วยกันแชร์ประสบการณ์ให้ความรู้ เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมแนวคิดให้มีการต่อยอดเป็นนวัตกรรมได้ สรุปดังภาพที่ ๔.๒

ภาพที่ ๔.๒ แสดงปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนพื้นที่ และ

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๓ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๓, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

นวัตกรรมรักบ้านเกิด จากประเด็นคำถาม ดังนี้

- ๑) แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ควรเป็นอย่างไร
- ๒) กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

๑) แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑. การเข้าใจจุดแข็งของตนเองและพื้นที่ ๒. การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ ๓. การลงมือทำให้เกิดผล ๔. การขยายเครือข่ายจากสังคมเล็ก ๆ

๑.๑. การเข้าใจจุดแข็งของตนเองและพื้นที่

แนวคิดในการพัฒนาธุรกิจจากจุดแข็งของชุมชน เป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีความยั่งยืนสูง โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจถึงบริบทของชุมชน ซึ่งรวมถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ภูมิปัญญาของคนในชุมชน และความต้องการของตลาด จากนั้นจึง นำจุดแข็งของชุมชนมาผสมผสานกับความสามารถและความสนใจส่วนบุคคล เพื่อสร้างสรรค์ธุรกิจที่ตอบโจทย์ทั้งความต้องการของตลาดและความต้องการของชุมชน^๓ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของผู้ประกอบการที่นำเสนอข้อมูลข้างต้น ได้เริ่มต้นจากการวิเคราะห์เห็นว่าจุดแข็งของชุมชนคือภาคการเกษตร และจุดแข็งส่วนบุคคลอยู่ที่งานครีเอทีฟและงานดีไซน์ การนำสองปัจจัยนี้มารวมกันจึงก่อให้เกิดธุรกิจที่น่าสนใจ เช่น การนำผ้าทอมือมาออกแบบเป็นเสื้อผ้าแฟชั่น หรือการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบทางการเกษตรในท้องถิ่น^๔ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยการนำเอาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ ทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีความโดดเด่นและแตกต่าง สามารถแข่งขันในตลาดได้ และที่สำคัญ ยังช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนได้อีกด้วย^๕

๑.๒. การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์

การส่งเสริมผลิตภัณฑ์และสร้างการรับรู้ให้กับชุมชน ช่วยให้ผู้ผลิตเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง และช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์และชุมชนอีกด้วย การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคลิปวิดีโอ เพลง หรือคอนเทนต์ที่สร้างสรรค์ จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคและสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์^๓ การใช้สื่อสร้างสรรค์ เช่น คลิปวิดีโอที่น่าสนใจ เพลงที่ติดหู หรือการจัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจ จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคและสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน นอกจากนี้ การนำเสนอเรื่องราวเบื้องหลังของผลิตภัณฑ์ เช่น กระบวนการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ และความเป็นมาของชุมชน จะช่วยสร้างความเชื่อมโยง

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๓, ๒๙ เมษายน ๒๕๖๗

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๓, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๗.

ระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผลิตภัณฑ์ และสร้างความรู้สึกร่วมกันกับชุมชน^๓ อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารผ่านสื่อประสบความสำเร็จ การจัดกิจกรรมที่เชิญชวนให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วม เช่น การประกวด การแข่งขัน หรือการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้ร่วมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค และส่งเสริมให้เกิดการซื้อขาย^๔

๑.๓. การลงมือทำให้เกิดผล

การลงมือทำและสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม จะช่วยให้คนในชุมชนเห็นภาพและเข้าใจถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลง การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในชุมชนนั้น จำเป็นต้องอาศัยมากกว่าเพียงแค่แนวคิดที่ดี แต่ต้องมีการ ลงมือทำจริง เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม การเริ่มต้นจากการทำโครงการเล็ก ๆ ในพื้นที่ของตนเอง และแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จะเป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่น และอยากมีส่วนร่วม^๕ แม้จะเป็นเพียงแค่ขั้นตอนเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็สามารถสร้างแรงกระเพื่อม และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างได้ เมื่อคนในชุมชนเห็นว่าสิ่งที่เคยคิดว่าเป็นไปไม่ได้ กลายเป็นความเป็นจริงได้ พวกเขาจะเกิดความมั่นใจและกล้าที่จะลองทำสิ่งใหม่ ๆ บ้าง^๖ ความสำเร็จที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สนับสนุนและนักลงทุน ทำให้ได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมในการขยายผลโครงการไปสู่ระดับที่ใหญ่ขึ้น^๗

การลงมือทำ จึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน การเริ่มต้นจากสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในชุมชน จะเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปข้างหน้า

๑.๔. การขยายเครือข่ายจากสังคมเล็ก ๆ

การขยายเครือข่ายในชุมชนนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม แต่หากเริ่มต้นจากการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีศักยภาพและมีอิทธิพลในชุมชนก่อน ก็จะช่วยให้การขยายเครือข่ายเป็นไปได้อย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น^๘ การสร้างความร่วมมือ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการขยายเครือข่าย การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุม การสัมมนา หรือการทำงานร่วมกันในโครงการต่าง ๆ จะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน^๙ การเริ่มต้นจากคนใกล้ชิด เช่น ญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้าน จะช่วยให้เราสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจได้ง่ายขึ้น เมื่อบุคคลเหล่านั้นเห็นผลลัพธ์จากการทำงานของเรา พวกเขาก็จะกลายเป็นผู้สนับสนุนและช่วยเราขยายเครือข่ายไปสู่กลุ่มคนอื่น ๆ^{๑๐} อย่างไรก็ตาม การขยายเครือข่าย

^๓ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๕, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๓, ๒๙ เมษายน ๒๕๖๗

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๖ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๓, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๗ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๑, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๓, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๗.

ในชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม การสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่ายนั้น จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาโครงการได้อย่างเหมาะสม

จะเห็นได้ว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เริ่มต้นจากตัวคนรุ่นใหม่เองที่ต้องมีความเข้าใจจุดแข็งของตนเอง และทุนทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนพื้นที่ การคิดในเชิงบวกจะทำให้คนรุ่นใหม่สามารถมองหาโอกาส แนวคิดใหม่ ๆ สร้างสรรค์ จากนั้นค่อย ๆ ดำเนินการจากเล็ก ๆ ก่อนเช่นในครอบครัว ญาติพี่น้อง แล้วจึงค่อยขยายไปยังหมู่บ้าน ชุมชนพื้นที่ เติบโตขึ้นไประดับประเทศ สรุปได้ดังภาพที่ ๔.๓

ภาพที่ ๔.๓ แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๒) กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้แก่ ๑. การสร้างคุณค่าให้ชุมชน ๒. การสร้างแรงบันดาลใจ ๓. การระดมความคิด

๒.๑ การสร้างคุณค่าให้ชุมชน

การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเอง ภาครัฐ และคนรุ่นใหม่ โดยยึดประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ บทบาทของภาครัฐ มีความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลควรตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนของตนเอง^๔ ในขณะเดียวกัน ชุมชนเอง ก็ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการระบุปัญหาและความต้องการ

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๓, ๒๙ เมษายน ๒๕๖๗

ของชุมชน และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน คนรุ่นใหม่ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและนำพาชุมชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้า คนรุ่นใหม่สามารถนำความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้^๔ การเสริมสร้างพลังและศักยภาพของชุมชน โดยมุ่งเน้นที่การส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน^๕ การทำงานอย่างมีการถอดบทเรียน ทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ ถ่ายทอด และสร้างเครือข่ายที่ใหญ่ขึ้น ไประดับประเทศ”^๔

๒.๒ การสร้างแรงบันดาลใจ

การสร้างแรงบันดาลใจเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในชุมชน การทำให้คนในชุมชนเห็นภาพของอนาคตที่สดใสและเข้าใจถึงบทบาทของตนเองในการสร้างอนาคตนั้น จะเป็นแรงผลักดันให้พวกเขายากมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน^๔ การเริ่มต้นจากการลงพื้นที่พูดคุยกับคนในชุมชนอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้เราเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง การจัดเวิร์กช็อปหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ก็เป็นอีกหนึ่งวิธีในการสร้างความรู้ความเข้าใจและกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น^๕ การสร้างความเชื่อมั่นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อคนในชุมชนเชื่อว่าพวกเขาสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ พวกเขาก็จะกล้าที่จะลงมือทำและร่วมกันแก้ไขปัญหา การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา จะช่วยให้คนในชุมชนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น^๕ การสร้างแรงบันดาลใจเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดและการสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง จะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาและก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้

๒.๓ การระดมความคิด

การพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยพลังของทุกคนในชุมชน การ ระดมความคิดเห็น และ สร้างพลังบวก จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง^๕ การมีส่วนร่วม ไม่เพียงแต่หมายถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เท่านั้น แต่หมายถึงการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน การมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อชุมชน^๕

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๒, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗.

^๕ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๑, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๕ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๕, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๕, ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๖, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗.

^๕ เสวนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ PR๓, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

พลังบวก เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับชุมชน การมีจิตอาสา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความตั้งใจที่จะสร้างประโยชน์ส่วนรวม จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

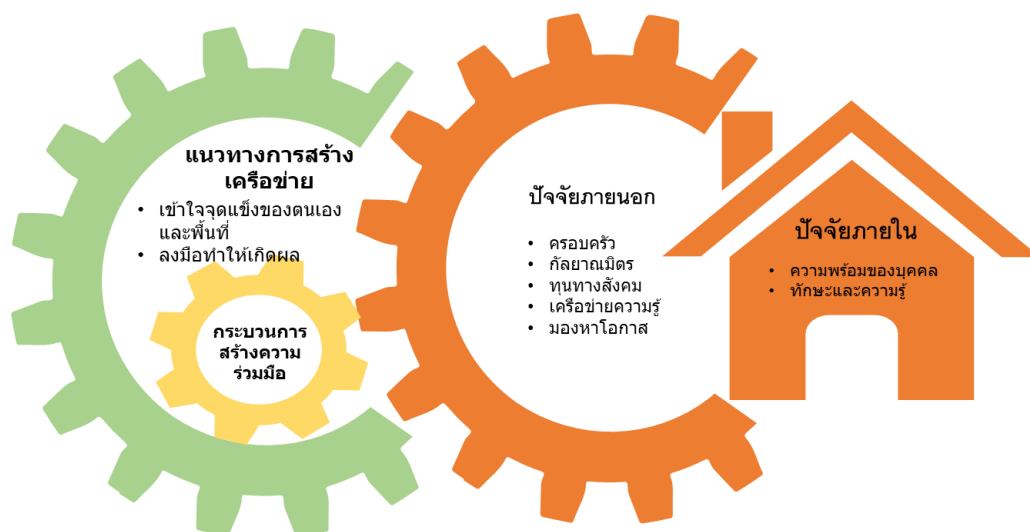
กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ต้องเริ่มจากการแสดงให้เห็นว่าชุมชนได้ประโยชน์ เป็นการสร้างคุณค่าให้ชุมชน ให้สังคมโดยรวม ไม่ใช่เพื่อตนเอง ชุมชนจะเริ่มเปิดใจ การสร้างแรงบันดาลใจทำให้ชุมชนเริ่มเห็นภาพของความสำเร็จที่เป็นไปได้ การระดมความคิดเพื่อให้เกิดความร่วมมือและรู้สึกถึงการมีคุณค่าของสมาชิกในชุมชน ช่วยให้งานประสานกันได้ดี เกิดเป็นความสามัคคี เป็นพลังเครือข่ายชุมชน สรุปได้ดังภาพที่ ๔.๔

ภาพที่ ๔.๔ กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๓) รูปแบบ คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และกระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ นำมาบูรณาการเป็น รูปแบบคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ ๔.๕ รูปแบบ คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

รูปแบบ คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ แสดงให้เห็นความเป็นนวัตกรรมเริ่มจากปัจจัยภายในตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ๒ ส่วนได้แก่

๑. ความพร้อมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านจิตใจ เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความกตัญญูกตเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายาม และมีความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างนวัตกรรม
๒. ทักษะและความรู้ การมีความรู้ความสามารถ เช่น ด้านเทคโนโลยี การตลาด การบริหารจัดการ และนำมาบูรณาการกับทุนทางสังคมที่มี จะช่วยให้สามารถนำนวัตกรรมไปใช้ได้จริง

แรงเสริมจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว กลยุณมิตร และการสนับสนุนจากสังคม ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เป็นกำลังใจ และแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่กล้าที่จะลงมือทำ ปัจจัยด้านทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม จะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับคนรุ่นใหม่ในการมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ บูรณาการกับทักษะและความรู้ เกิดการสร้างนวัตกรรม

หลังจากการพัฒนาแนวคิดจนตกผลึกเป็นนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ให้นวัตกรรมมีการเติบโตและประสบความสำเร็จ โดยแนวทางการสร้างเครือข่ายเริ่มต้นจากการวิเคราะห์จุดแข็งของนวัตกรรมและชุมชนพื้นที่ การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชน และบทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนนวัตกรรม การลงมือทำให้เกิดเป็นผลสำเร็จเล็กๆ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนเกิดความสนใจ และอยากมีส่วนร่วม เกิดเป็นเครือข่ายนวัตกรรมในชุมชน

กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เครือข่ายนวัตกรรมในชุมชนมีความเข้มแข็ง คือ การชักชวนให้คนในชุมชนทุกภาคส่วนมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สร้างความเข้าใจในเป้าหมายและแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกัน สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

การพัฒนาทักษะ และการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่าย เช่นการสร้างแพลตฟอร์มสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น กลุ่มไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ ช่วยให้ นวัตกรรมชุมชนมีการเติบโตอย่างยั่งยืน

๔.๓ ผลการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ พัฒนา เป็นโปรแกรมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เป็น กิจกรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มองเห็นจุดดีของตนเองและ โอกาสในการพัฒนานวัตกรรม ให้กับชุมชนพื้นที่ โดยโปรแกรมจะประกอบด้วย ๖ กิจกรรม ดัง รายละเอียด

ตารางที่ ๔.๑ ชุดกิจกรรม คนรุ่นใหม่ รักบ้านเกิด (นวัตกรรม ฉันทาได้)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	รายละเอียดกิจกรรม	เวลา (นาที)	สิ่งที่ได้
ช่วงที่ ๑ กล่าวต้อนรับและเปิดโครงการ				
กล่าวต้อนรับและเปิดโครงการ	แนะนำโครงการ ทีมงาน และ เป้าหมายกิจกรรม	พิธีกร แนะนำ โครงการและทีมงาน หัวหน้าทีมวิจัย กล่าวเปิดงาน ทำแบบ ประเมิน	10	ทราบถึง เป้าหมาย ของกิจกรรม
ช่วงที่ ๒ กิจกรรม เปิดใจ เข้าใจ สร้างแรงบันดาลใจ แบ่งออกเป็น ๓ กิจกรรม เวลาที่ใช้ 70 นาที				
กิจกรรมที่ ๑ “เกมสานสัมพันธ์”	การสร้าง สภาพแวดล้อม เพื่อ เปิดใจในการเรียนรู้	เริ่มต้นด้วยการเล่นเกมส์สนุกสนาน ทำ ความรู้จัก สร้างบรรยากาศให้เกิดความ ผ่อนคลาย	10	การมีอารมณ์ เชิงบวก
กิจกรรมที่ ๒ “ปิ่นใหม่ ให้ดัง ด้วยการตลาดยุค AI”	เพื่อให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรม เกิดแรง บันดาลใจ	วิทยากรรับเชิญ นวัตกรรมรักบ้านเกิด บรรยายเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ และ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมกิจกรรม	40	สร้างแรง บันดาลใจ เกิดความคิด เชิงบวก
กิจกรรมที่ ๓ “ค้นพบตัวฉันที่น่าภูมิใจ”	เพื่อให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรม ตระหนักถึง คุณค่าในตัวเองและ ศักยภาพที่มี	ให้ผู้เข้าร่วม เขียนสิ่งที่ตนภูมิใจ สิ่งที่ตน ชอบ สิ่งที่ตนเก่ง และสิ่งที่ตนอยากทำ เขียนลงบนกระดาษโน้ต นำมาติดบน ผนัง แบ่งปันกับผู้อื่น	20	มีความ เชื่อมั่นและ เห็นคุณค่าใน ตนเอง
ช่วงที่ ๓ สร้างเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก แบ่งออกเป็น ๓ กิจกรรม เวลาที่ใช้ ๖๐ นาที				

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	รายละเอียดกิจกรรม	เวลา (นาที)	สิ่งที่ได้
กิจกรรมที่ ๔ “เจาะหา ชุมทรัพย์ใน ชุมชน”	เพื่อให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรม เข้าใจและ เห็นคุณค่าของ ทรัพยากรในพื้นที่	แบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่มย่อย ระดม ความคิด จุดเด่นของชุมชน จากนั้น แต่ ละกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน	25	ความคิดเชิง บวก ความ เพียรและ ความคิด สร้างสรรค์
กิจกรรมที่ ๕ “ปลูกพลัง ความคิด ให้จิตตั้ง มั่น”	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมี สติ สมาธิมากขึ้น รู้สึกผ่อนคลาย มี จิตใจสงบ มีความสุข	๑. การสังเกตการหายใจเข้าออกของ ตัวเอง สัมผัสลมหายใจที่ปลายจมูก ออก และท้อง โดยไม่ต้องควบคุม หายใจ ตามปกติ ๒. การรับรู้: สังเกตสิ่งรอบตัว โดยไม่ ต้องตัดสิน ใส่ใจกับสิ่งที่เห็น ได้ยิน สัมผัส กลิ่น	10	สร้างสติ เพื่อให้เกิด ปัญญา
กิจกรรมที่ ๖ “สร้างสรรค์ เป้าหมายใหม่ให้ ชีวิต”	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอยาก สร้างการเปลี่ยนแปลง เชิงบวกในตัวเองและ สังคม	ให้ผู้เข้าร่วมตั้งเป้าหมายว่าอยากทำ อะไรเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม เขียนลงบนกระดาษ วาดรูป หรือทำ เป็นโมเดล นำมาเสนอ	25	การมี เป้าหมาย การคิดเชิง บวก ความคิด สร้างสรรค์
ช่วงที่ ๔ สรุปการเรียนรู้ สะท้อนคิด ขอบคุณ				
สรุปการเรียนรู้ สะท้อนคิด ขอบคุณ	เพื่อให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรม ได้นำความรู้ ไป	เปิดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดง ความรู้สึก ความคิดเห็น มอปรางวัล ของที่ระลึก กล่าวปิดงาน ขอบคุณ และ ทำแบบประเมิน	10	การ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ความคิด สร้างสรรค์

ผลการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรม ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบในลักษณะวัดซ้ำ (Repeated Measure Design) ได้แก่ การวัดครั้งที่ ๑ ก่อนการทดลอง การวัดครั้งที่ ๒ หลังการทดลอง

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของขั้นตอนนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนั้นเพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

Mean	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (X)
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Coefficient of Variation)
Max	หมายถึง	ค่าสูงสุด (Maximum)
Min	หมายถึง	ค่าต่ำสุด (Minimum)

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

CRE	หมายถึง	ด้านความคิดสร้างสรรค์
BEL	หมายถึง	ความเชื่อมั่นในตัวเอง
GRI	หมายถึง	มีความเพียรพยายาม
GOL	หมายถึง	การมีเป้าหมาย
NET	หมายถึง	การเสริมสร้างเครือข่าย

๔.๓.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวความคิดการสร้างนวัตกรรม ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า อัตราส่วนระหว่างเพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกัน โดยมีสัดส่วนของเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๐ และสัดส่วนของเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และเมื่อพิจารณาช่วงอายุ พบว่าช่วงอายุน้อยกว่า ๑๘ ปี มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๕๕ ช่วงอายุน้อยกว่า ๑๘-๒๗ ปี มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๔๕ ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (N=20 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	12	60.0
หญิง	8	40.0
รวม	20.00	100.00
อายุ		
น้อยกว่า 18 ปี	11	55.0
18-27 ปี	9	45.0
รวม	20.00	100.00

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ การเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความเพียรพยายาม การมีเป้าหมาย และการเสริมสร้างเครือข่าย ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ตัวแปรที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การมีเป้าหมาย อันดับต่อมาคือ มีความเพียรพยายาม ดังแสดงในตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยรวมและรายด้านระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง

ข้อคำถาม	ระยะ	Mean	S. D	t	P Value
ด้านความคิดสร้างสรรค์	ก่อนทดลอง	3.58	0.50	-2.90**	.009
	หลังทดลอง	3.79	0.50		
ความเชื่อมั่นในตัวเอง	ก่อนทดลอง	3.34	0.52	-4.395**	.000
	หลังทดลอง	3.61	0.56		
มีความเพียรพยายาม	ก่อนทดลอง	3.71	0.42	-4.212**	.000
	หลังทดลอง	4.04	0.47		
การมีเป้าหมาย	ก่อนทดลอง	3.78	0.47	-3.563**	.002
	หลังทดลอง	4.11	0.59		
การเสริมสร้างเครือข่าย	ก่อนทดลอง	3.44	0.51	-3.681**	.002
	หลังทดลอง	3.80	0.58		
รวม	ก่อนทดลอง	3.58	0.48	-2.904**	.000
	หลังทดลอง	3.79	0.54		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายข้อ ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด

ได้แก่ ฉันรู้สึกตื่นเต้นเมื่อได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ อันดับต่อมาคือ ฉันชอบคิดหาวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ดังแสดงในตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดสร้างสรรค์ ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

ข้อความ	ระยะ	Mean	S. D	t	P Value
ด้านความคิดสร้างสรรค์					
ฉันชอบคิดหาวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา	ก่อนทดลอง	3.55	0.69	-2.85**	.010
	หลังทดลอง	3.85	0.67		
ฉันรู้สึกตื่นเต้นเมื่อได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ	ก่อนทดลอง	3.85	0.88	-1.453	.163
	หลังทดลอง	3.95	0.94		
ฉันสามารถคิดนอกกรอบและหาแนวทางใหม่ ๆ	ก่อนทดลอง	3.25	1.12	-2.333*	.031
	หลังทดลอง	3.60	0.75		
ฉันได้รับแรงบันดาลใจจากผู้อื่นที่สร้างสรรค์	ก่อนทดลอง	3.65	0.75	-1.453	.163
	หลังทดลอง	3.75	0.85		
รวมทั้งหมด	ก่อนทดลอง	3.58	0.48	-2.904**	.009
	หลังทดลอง	3.79	0.54		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายข้อ ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ฉันมีความมั่นใจในตัวเอง อันดับต่อมาคือ ฉันภูมิใจในผลงานของตัวเอง ดังแสดงในตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

ข้อความ	ระยะ	Mean	S. D	t	P Value
ด้านความเชื่อมั่นในตัวเอง					
ฉันมีความมั่นใจในตัวเอง	ก่อนทดลอง	3.55	1.00	-3.56**	.002
	หลังทดลอง	3.95	1.00		
ฉันเป็นคนที่มีความสามารถ	ก่อนทดลอง	3.35	1.09	-2.179*	.042
	หลังทดลอง	3.55	0.94		
ฉันกล้าแสดงความคิดเห็น	ก่อนทดลอง	2.95	1.00	-3.559**	.002
	หลังทดลอง	3.35	0.93		
ฉันภูมิใจในผลงานของตัวเอง	ก่อนทดลอง	3.50	0.89	-1.453	.163
	หลังทดลอง	3.60	0.88		
รวมทั้งหมด	ก่อนทดลอง	3.34	0.52	-4.395**	.000
	หลังทดลอง	3.61	0.56		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ด้านมีความเพียรพยายาม ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายข้อ ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ฉันมีความมุ่งมั่นพยายาม ไปให้ถึงจุดหมาย และ ฉันยอมลำบากเพื่ออนาคตที่ดี ดังแสดงในตารางที่ ๔.๖

ตารางที่ ๔.๖ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านมีความเพียรพยายาม ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

ข้อคำถาม	ระยะ	Mean	S. D	T	P Value
ด้านมีความเพียรพยายาม					
ฉันมีความมุ่งมั่นพยายาม ไปให้ถึงจุดหมาย	ก่อนทดลอง	3.85	0.67	-2.52*	.021
	หลังทดลอง	4.10	0.85		
ฉันลงมือทำให้ประสบความสำเร็จ	ก่อนทดลอง	3.75	0.91	-2.517*	.021
	หลังทดลอง	4.00	0.79		
ฉันยอมลำบาก เพื่ออนาคตที่ดี	ก่อนทดลอง	3.75	0.64	-3.199**	.005
	หลังทดลอง	4.10	0.79		
ฉันอดทน ไม่ย่อท้อ จนกว่าจะถึงจุดหมาย	ก่อนทดลอง	3.50	1.00	-3.327**	.004
	หลังทดลอง	3.95	0.94		
รวมทั้งหมด	ก่อนทดลอง	3.71	0.42	-4.212**	.000
	หลังทดลอง	4.04	0.47		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๕. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ด้านการมีเป้าหมาย ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายข้อ ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ฉันจะลงมือเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย รองลงมาได้แก่ ฉันมีเป้าหมายที่ชัดเจนในชีวิต ดังแสดงในตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการมีเป้าหมาย ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

ข้อคำถาม	ระยะ	Mean	S. D	t	P Value
ด้านการมีเป้าหมาย					
ฉันมีเป้าหมายที่ชัดเจนในชีวิต	ก่อนทดลอง	3.90	0.55	-2.85**	.010
	หลังทดลอง	4.20	0.70		
ฉันมีแผนสำหรับการบรรลุเป้าหมาย	ก่อนทดลอง	3.65	1.04	-2.333*	.031

ข้อความถาม	ระยะ	Mean	S. D	t	P Value
	หลังทดลอง	4.00	0.86		
ฉันจะลงมือเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย	ก่อนทดลอง	4.05	0.83	-2.517*	.021
	หลังทดลอง	4.30	0.92		
ฉันมีแรงจูงใจที่จะบรรลุเป้าหมาย	ก่อนทดลอง	3.50	0.83	-3.327**	.004
	หลังทดลอง	3.95	0.94		
รวมทั้งหมด	ก่อนทดลอง	3.78	0.47	-3.563**	.002
	หลังทดลอง	4.11	0.59		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๖. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย ของกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายข้อ ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ฉันเห็นประโยชน์จากความร่วมมือกันของทุกฝ่าย รองลงมาได้แก่ ฉันสามารถสร้างเครือข่ายกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่น ดังแสดงในตารางที่ ๔.๘

ตารางที่ ๔.๘ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านการเสริมสร้างเครือข่าย ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

ข้อความถาม	ระยะ	Mean	S. D	t	P Value
ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย					
ฉันได้รู้จักผู้คนที่มีความรู้มากขึ้น	ก่อนทดลอง	3.25	0.97	-2.67*	.015
	หลังทดลอง	3.60	0.99		
ฉันสามารถสร้างเครือข่ายกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่น	ก่อนทดลอง	3.40	0.50	-2.438*	.025
	หลังทดลอง	3.85	0.81		
ฉันสามารถแบ่งปันความรู้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ก่อนทดลอง	3.45	1.00	-3.199**	.005
	หลังทดลอง	3.80	0.95		
ฉันเห็นประโยชน์จากความร่วมมือกันของทุกฝ่าย	ก่อนทดลอง	3.65	0.88	-2.854**	.010
	หลังทดลอง	3.95	0.89		
รวมทั้งหมด	ก่อนทดลอง	3.44	0.51	-3.681**	.002
	หลังทดลอง	3.80	0.58		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔.๔ แนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมวิจัยถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการเสวนากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนา การบริหารนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน ได้แก่ ๑. การเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๒. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ๓. การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ๔. การสร้างรายได้เพื่อชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ความยั่งยืนเป็นเป้าหมายสูงสุดที่มนุษย์ทุกคนควรให้ความสำคัญ การสร้างความยั่งยืนไม่ใช่เพียงแค่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือการสร้างเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างยั่งยืน แต่ยังรวมถึงการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และสามารถสืบทอดสิ่งดี ๆ ให้แก่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยั่งยืน การเรียนรู้ไม่ใช่เพียงแค่การศึกษาในโรงเรียน แต่หมายถึงการแสวงหาความรู้และพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความยั่งยืนต้องเกิดจากความรู้และเป้าหมายของเรา การมีส่วนร่วม การสร้างคนรุ่นต่อไป^๕ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังช่วยให้บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม^๕ เมื่อบุคคลมีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง ก็จะสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืน การสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับโลก

๒. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว

การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะออกไปสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน สิ่งสำคัญที่คนรุ่นใหม่ควรทำคือ การเปลี่ยนแปลงตนเองเสียก่อน การเริ่มต้นจากการ ลดอัตตา และ เปิดใจเรียนรู้ เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การไม่ยึดติดกับสิ่งที่เคยเป็นอยู่เดิม และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จะช่วยให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม^๕ การปรับตัว ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงทั้งหมด แต่เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติบางอย่างให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การปรับตัวที่ค่อยเป็นค่อยไป จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างยั่งยืน และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เมื่อคนรุ่นใหม่สามารถ

^๕ สทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๒, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๖, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗.

เปลี่ยนแปลงตนเองได้แล้ว ก็จะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน และสามารถร่วมมือกับคนในชุมชนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๕

๓. การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

แนวคิดในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ต้องเน้นที่การมีส่วนร่วมและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มากกว่าการรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก การสนับสนุนที่เป็นไปในทิศทางสองฝ่าย คือการให้และการรับ^๕ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงสมาชิกในชุมชนเอง ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง^๕ ภาครัฐและผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน เช่น การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชน^๖

๔. การสร้างรายได้เพื่อชุมชน

การสร้างรายได้ให้ชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การทำงานเพื่อชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความมุ่งมั่นและความพยายามอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจถึงศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการผลิต การสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และการสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่น ๆ เพื่อขยายโอกาสทางธุรกิจ^๖ การสร้างรายได้ให้ชุมชนไม่เพียงแต่จะช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง แต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิกในชุมชนอีกด้วย เมื่อชุมชนมีรายได้ที่มั่นคง คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนก็จะดีขึ้นตามไปด้วย^๖

การเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ช่วยให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความยืดหยุ่นช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนและสามารถสร้างโอกาสใหม่ ๆ ได้ การมีภาคีเครือข่ายจะส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การมีรายได้ที่มั่นคงจะช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และ

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๓, ๒๙ เมษายน ๒๕๖๗

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๖, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗

^๕ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๑, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗.

^๖ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๔, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗.

^๖ สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๕, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

^๖ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๓, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗.

สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน แนวทางเหล่านี้ มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด การพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเอง โดยมีการเรียนรู้ พัฒนา และปรับตัวอยู่เสมอ เพื่อให้ชุมชนสามารถเติบโตและพัฒนาไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง^๖

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : เครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ สามารถสรุปออกมาเป็นโมเดลที่เข้าใจง่าย โดยใช้ตัวย่อภาษาอังกฤษว่า HOMETOWN ซึ่งย่อมาจากคำว่า Human, Opportunity, Motivation, Environment, Technology, Ownership, Wisdom และ Network มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย HOMETOWN Model

^๖ เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๒, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗.

H: Human (ปัจจัยด้านบุคคล) ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมในชุมชนพื้นที่ ประกอบด้วย การมีความกตัญญูกตเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ และมีความคิดสร้างสรรค์ คุณลักษณะส่วนบุคคลเหล่านี้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมด้านกตัญญูกตเวทีตา หลักธรรมพละ ๕ ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา และหลักจิตวิทยาความเข้มแข็งทางใจ ความกตัญญูกตเวทีทำให้บุคคลอยากกลับบ้านเกิด มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและอยากเห็นชุมชนเจริญก้าวหน้า มีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าการกลับมาพัฒนาบ้านเกิดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและยั่งยืน การมีเป้าหมายชีวิตชัดเจน ส่งผลให้เกิดความเพียรพยายาม ความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากความยากลำบากได้ การมีความคิดเชิงบวก ช่วยให้มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และพยายามการแก้ปัญหา จนประสบความสำเร็จ แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการทางจิตวิทยาเชิงบวกที่กล่าวถึงความสำคัญของการมีเป้าหมายในชีวิตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน และการลงมือทำอย่างจริงจังจะช่วยให้เรามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

O: Opportunity (โอกาส) คือการมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชุมชน เข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน มองเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีความคิดเชิงบวก ทำให้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา เห็นคุณค่าในสิ่งที่มีอยู่ และมองหาทางออกที่สร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว คนรุ่นใหม่ต้องกล้าที่จะคิดนอกกรอบและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปข้างหน้า การจะสร้างนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จนั้น เราต้องเริ่มต้นจากการ ริเริ่ม คิดค้นไอเดียใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ การมองหาแนวโน้มหรือเทรนด์ใหม่ ๆ จะช่วยให้เราสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก คือ การมีความหวัง ความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมาย การมองโลกในแง่ดี ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

M: Money (รายได้) การมีรายได้เพียงพอ เป็นแรงจูงใจที่ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถที่จะสร้างเครือข่าย และขับเคลื่อนให้เกิดพลังในความร่วมมือ ด้วยการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตของพื้นที่ เมื่อคนในชุมชนรู้สึกถึงคุณค่าของนวัตกรรม จะเป็นแรงบันดาลใจให้ทำงานประสานกันได้ เกิดเป็นความสามัคคี เป็นพลังเครือข่ายชุมชน การผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และการขยายเครือข่ายต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการงานวิจัยของ ชินินท์ วะสินนท์ ที่พบว่าเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ ประกอบด้วย การมีรายได้และการมีชุมชนเข้มแข็ง การมีช่องทางการสร้างรายได้ และมีการพึ่งพาตนเองได้^๒

^๒ ชินินท์ วะสินนท์, คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี งบประมาณแผ่นดิน ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑.

E: Environment (สภาพแวดล้อม) ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน คนในชุมชน สภาพแวดล้อมที่ดี ล้วนเรียกได้ว่ากัลยาณมิตร กัลยาณมิตรเป็นปัจจัยภายนอกที่จะช่วยเกื้อกูล กระตุ้นส่งเสริม ช่วยสร้างสรรค์ชักนำให้บุคคลมีการพัฒนาจนเกิดความรู้กัลยาณมิตรนั้นนอกจากช่วยทางด้านจิตใจแล้ว ก็จะช่วยทางด้านปัญญาด้วย คือการช่วยให้คนนั้นได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตจิตใจของตนเองและรู้เท่าทันโลกหรือสังคม จนกระทั่งเป็นอิสระ มีอิสรภาพ เพราะช่วยตนเองได้^๖ ชุมชนที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น จะเป็นแรงจูงใจที่ดีในการสร้างนวัตกรรม

T: Technology (การใช้เทคโนโลยี): คือการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการประยุกต์ใช้ในการองค์ความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาของชุมชนหรือท้องถิ่น ในการพัฒนานวัตกรรม พัฒนาชุมชน และเผยแพร่นวัตกรรมชุมชนทั้งด้าน ประเพณี วัฒนธรรม ในวงกว้าง ในยุคดิจิทัล สื่อมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และสร้างการรับรู้ให้กับชุมชน การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้ผลิตเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง แต่ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์และชุมชนอีกด้วย การใช้สื่อสร้างสรรค์ เช่น คลิปวิดีโอที่น่าสนใจ เพลงที่ติดหู หรือการจัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจ จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคและสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน นอกจากนี้ การนำเสนอเรื่องราวเบื้องหลังของผลิตภัณฑ์ เช่น กระบวนการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ และความเป็นมาของชุมชน จะช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้บริโภคกับผลิตภัณฑ์ และสร้างความรู้สึกร่วมกันกับชุมชนการทำแอปพลิเคชันให้ใช้งานง่ายและมีฟีเจอร์ที่น่าสนใจ ช่วยให้คนรุ่นใหม่สนใจที่จะเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น การนำเทคโนโลยีมาช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ การเสริมสร้างความสามัคคี และการขยายเครือข่าย

O: Ownership (ความรู้สึกร่วมกัน): คือสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของชุมชน เมื่อคนรุ่นใหม่รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน พวกเขาจะมีแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับชุมชนของตนเอง เพราะพวกเขาเห็นว่าชุมชนคือบ้านคือที่ที่พวกเขาเติบโตมา และต้องการให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะทำให้คนรุ่นใหม่รู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น พวกเขาจะตระหนักถึงปัญหาของชุมชนและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การสร้างปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือในชุมชนเป็นเสมือนแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน เมื่อคนในชุมชนร่วมมือกันทำงานเป็นทีม สร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน และมีเป้าหมายร่วมกัน จะทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

W: Wisdom (การเสริมสร้างปัญญา): ด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การนำองค์ความรู้จากหลากหลายแหล่งมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน การเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้เพื่อ

^๖ พรทิพย์ เกศตระกูล, สิริวัฒน์ศรีเครือดง และ กมลาศ ภูวนาธิพงศ์, พุทธจิตวิทยาเพื่อพลังใจวัยรุ่น, วารสารพุทธจิตวิทยา, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๗๙ - ๘๘.

ต่อยอดการพัฒนาให้ยั่งยืน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์หรือการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยปัญหา (Constructivism) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการสร้างความรู้ขึ้นเอง การสร้างสรรค์ความรู้ด้วยปัญญายู่บนฐานของ การอ้างอิงหลักฐานในสิ่งที่สร้างขึ้นแสดงให้เห็นปรากฏแก่สายตาของเราด้วยตัวของเราเอง และอยู่บนฐานประสบการณ์ของแต่ละบุคคล องค์ความรู้จะถูกสร้างขึ้นโดยผู้เรียน และโดยเหตุผลที่ทุกคนต่างมีชุดของประสบการณ์ต่าง ๆ การเรียนรู้จึงมีลักษณะเฉพาะตน และมีความแตกต่างกันไปในแต่ละคน^๖ ดังที่ สุพัชรี สุวรรณจินดา กล่าวถึงการขยายเครือข่ายด้วยการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อขยายขอบเขตและเพิ่มศักยภาพของเครือข่าย^๗

N: Network (การสร้างเครือข่าย): การสร้างและการขยายเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน จากสังคมเล็ก ๆ ไปสู่ระดับประเทศ การพัฒนาเชิงพื้นที่เน้นการสร้างกระบวนการการทำงานร่วมกันจนเกิดองค์ประกอบที่เรียกว่า กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่นั่นเอง หากกลไกที่เกิดขึ้นได้ร่วมมือกันสร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ ก็เกิดนวัตกรรมจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่ เมื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแบ่งและดูแลอย่างเหมาะสม ก็เกิดคลื่นที่เป็นพลังในความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหาอื่นที่ใหญ่ขึ้น และร่วมมือกันจัดการกับทั้งโอกาสใหม่และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในอนาคต และเกิดการเจริญเติบโตของพื้นที่ในทั่วทุกจังหวัด และเป็นทุนทางสังคม ที่ช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนอย่างแท้จริง^๘ สอดคล้องกับ บัวพันธ์ พรหมพักพิง ที่กล่าวถึงทุนทางสังคม ว่าคือความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบและแนวตั้งระหว่างบุคคล สถาบันและองค์กร ทั้งรูปปัจเจก กลุ่ม และรูปเครือข่าย ทั้งนี้รวมค่านิยม บรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตและวิถีการผลิตในครอบครัวชุมชน^๙

^๖ ปราธนา ชันะศักดิ์, แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/514718> [๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖].

^๗ สุพัชรี สุวรรณจินดา, การจัดกิจกรรมเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์, วารสารวิชาการเครือข่ายสังคมและการสื่อสาร (Journal of Social Networks and Communication) ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๗) : ๒๐-๒๖.

^๘ กิตติ สัจจาวัฒนา, งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ รูปแบบงานวิจัยใหม่ที่ท้าทายกระบวนการทัศน์การวิจัยของประเทศไทย, วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. ปีที่ ๙ เล่มที่ ๑, (๒๕๖๐) : ๓-๗.

^๙ บัวพันธ์ พรหมพักพิง, การก่อเกิด การผลิตซ้ำ และการขยายตัวทุนทางสังคมในชนบทอีสาน, วิทยานิพนธ์ ภาควิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖.

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความรักบ้านเกิดของคนรุ่นใหม่เป็นเหมือนรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพราะเมื่อคนรุ่นใหม่หันมาใส่ใจและลงมือทำเพื่อบ้านเกิดของตนเอง ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่น จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยเรื่อง คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : เครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Methods Design) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ๕ ระยะ ได้แก่

ระยะที่ ๑ เป็นการศึกษาเอกสาร โดยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ ๓ การสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ ๔ การจัดกิจกรรมกับคนรุ่นใหม่ในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองและชุมชนมี ช่วยให้เห็นคุณค่าของเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างนวัตกรรมให้กับชุมชนบ้านเกิด

ระยะที่ ๕ การจัดเสวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำเสนอแนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยการลงพื้นที่ชุมชน จัดเสวนาร่วมกับ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน และคนรุ่นใหม่ เพื่อยืนยัน รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และแนวทางการขยายเครือข่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดไว้ในแต่ละระยะของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ ๑ การศึกษาเอกสาร (Document Research) โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ผลลัพธ์ที่ได้คือกรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ คือได้ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ (ฉบับร่าง)

ระยะที่ ๓ การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๕ ท่าน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ผลลัพธ์ที่ได้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ คือได้รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ ๔ การจัดกิจกรรมกับคนรุ่นใหม่ในชุมชน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองและชุมชนมี ช่วยให้คนรุ่นใหม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างนวัตกรรมให้กับชุมชนบ้านเกิดกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๐ คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังจบกิจกรรม เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างนวัตกรรมให้กับชุมชนบ้านเกิด ผลลัพธ์ที่ได้ คือค่าเฉลี่ยของพลังใจและการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนร่วมกิจกรรม

ระยะที่ ๕ การจัดเสวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และแนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยการลงพื้นที่ชุมชน จัดเสวนาร่วมกับคนรุ่นใหม่และผู้มีศักยภาพในชุมชน จำนวน ๘ ท่าน ผลลัพธ์ที่ได้ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ คือ แนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ สรุปผลการวิจัยแต่ละส่วนได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ผลการศึกษา จากการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้ดังนี้

๑) ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ๑. มีความกตัญญูเกวที ๒. มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน ๓. มีความคิดเชิงบวก ๔. มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ ๕. มีความคิดสร้างสรรค์

๒) ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ๑. การสนับสนุนจากครอบครัว ๒. การมีกัลยาณมิตร ๓. การมีเครือข่ายความรู้ ๔. ความร่วมมือของชุมชน ๕. ทูตทางสังคมในชุมชนพื้นที่

๕.๑.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่าย ได้แก่

๑) แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑. การเข้าใจจุดแข็งของตนเองและพื้นที่ ๒. การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ ๓. การลงมือทำให้เกิดผล ๔. การขยายเครือข่ายจากสังคมเล็ก ๆ

๒) กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้แก่ ๑. การสร้างคุณค่าให้ชุมชน ๒. การสร้างแรงบันดาลใจ ๓. การระดมความคิด

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และกระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ นำมาบูรณาการเป็น รูปแบบคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในตัวบุคคล และ แรงเสริมจากปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่

- ๑) ความพร้อมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านจิตใจ เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความกตัญญูกตเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายาม และมีความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างนวัตกรรม
- ๒) ทักษะและความรู้ การมีความรู้ความสามารถ เช่น ด้านเทคโนโลยี การตลาด การบริหารจัดการ และนำมาบูรณาการกับทุนทางสังคมที่มี จะช่วยให้สามารถนำนวัตกรรมไปใช้ได้จริง

แรงเสริมจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว กัลยาณมิตร และการสนับสนุนจากสังคม ชุมชน และองค์กรต่างๆ เป็นกำลังใจ และแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่กล้าที่จะลงมือทำ ปัจจัยด้านทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม จะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับคนรุ่นใหม่ในการมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ บูรณาการกับทักษะและความรู้ เกิดการสร้างนวัตกรรม

หลังจากการพัฒนาแนวคิดจนตกผลึกเป็นนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นวัตกรรมมีการเติบโตและประสบความสำเร็จ โดยแนวทางการสร้างเครือข่ายเริ่มต้นจากการ

วิเคราะห์จุดแข็งของนวัตกรรมและชุมชนพื้นที่ การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชน และบทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนนวัตกรรม การลงมือทำให้เกิดเป็นผลสำเร็จเล็ก ๆ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนเกิดความสนใจ และอยากมีส่วนร่วม เกิดเป็นเครือข่ายนวัตกรรมในชุมชน

กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เครือข่ายนวัตกรรมในชุมชนมีความเข้มแข็ง คือ การชักชวนให้คนในชุมชนทุกภาคส่วนมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สร้างความเข้าใจในเป้าหมายและแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกัน สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

การพัฒนาทักษะ และการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่าย เช่นการสร้างแพลตฟอร์มสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น กลุ่มไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ ช่วยให้นวัตกรรมชุมชนมีการเติบโตอย่างยั่งยืน

๕.๑.๓ ผลการนำเสนอแนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

แนวทางในการขยายเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน ได้แก่ ๑. การเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๒. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ๓. การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ๔. การสร้างรายได้เพื่อชุมชน

การเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ช่วยให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความยืดหยุ่นช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับความไม่แน่นอนและสามารถสร้างโอกาสใหม่ ๆ ได้ การมีภาคีเครือข่ายจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การมีรายได้ที่มั่นคงจะช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน แนวทางเหล่านี้ มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด การพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเอง โดยมีการเรียนรู้ พัฒนา และปรับตัวอยู่เสมอ เพื่อให้ชุมชนสามารถเติบโตและพัฒนาไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การเสนออภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็นประเด็นตามข้อค้นพบของการวิจัยดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ปัจจัยภายในบุคคลกับการสร้างนวัตกรรมในชุมชนบ้านเกิด

วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ก่อตั้งโดย คุณหนู๋ ธนย์พัฒน์ เสวตภักทรวาทิน คุณหนู๋เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในการทำงานธุรกิจ แต่ด้วยความที่มีรากฐานมาจากครอบครัวเกษตรกร ทำให้มีความผูกพันกับวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ระนอง การกลับมาปลูกโกโก้จึงเป็นการสานต่อมรดกของครอบครัว การให้ลูกได้กลับมาอยู่กับคุณปู่คุณย่า คุณหนู๋กล่าวว่า “ผมไม่ต้องการให้ลูกสืบทอดเหง้าของตนเอง” ด้วยความกตัญญูทวนเวียนต่อครอบครัวและบ้านเกิด ทำให้คุณหนู๋มีเป้าหมายและความมุ่งมั่น ที่ต้องการสร้างความแตกต่างและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ

ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของไทย โดยเฉพาะโกโก้ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง ท่านได้นำความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรมาประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาสายพันธุ์โกโก้ให้มีคุณภาพดีขึ้น และส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาปลูกโกโก้เป็นอาชีพหลัก ไม่เพียงแต่ปลูกโกโก้ ท่านยังเรียนรู้และพัฒนา การแปรรูปโกโก้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ชาเปลือกโกโก้ ผงโกโก้ ถ่านจากฝักโกโก้ เช่นเดียวกับ บ้านไร่โออรุณ ฟาร์มสเตย์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในจังหวัดระนอง ที่นี่ไม่เพียงแต่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ แต่ยังเป็นผลงานชิ้นเอกที่เกิดจากความฝันและแรงบันดาลใจของ คุณเบส วิโรจน์ ฉิมมี สถาปนิกหนุ่มที่ตัดสินใจกลับบ้านเกิดเพื่อสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับครอบครัวและชุมชน คุณเบสเติบโตมาในครอบครัวเกษตรกร และมีความผูกพันกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เมื่อเรียนจบปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตร์ เขาได้ทำงานในเมืองใหญ่ แต่ใจหนึ่งก็ยังคิดถึงบ้านเกิดเสมอ ความฝันที่จะสร้างบ้านให้พ่อแม่และครอบครัวที่มีความสุขและอบอุ่น จึงเป็นแรงผลักดันให้เขาตัดสินใจกลับบ้านเกิดและเริ่มต้นโครงการบ้านไร่โออรุณ คุณเบสเล่าว่า “เราเกิดมาในครอบครัวที่เป็นเกษตรกร และทุกวันที่ไปโรงเรียนก็จะเดินเห็นบ้านคนอื่น ซึ่งสวยงาม เลยเกิดความทะเยอทะยานอยากมีเหมือนคนอื่น จึงตัดสินใจเรียน คณะสถาปัตย์ เพื่อทำให้ความฝันเป็นจริง” จากฟาร์มสเตย์เล็กๆ ในชนบท บ้านไร่โออรุณได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวและความสวยงามของธรรมชาติ ทำให้บ้านไร่โออรุณได้รับรางวัลและการยอมรับจากหลายสถาบัน

ความกตัญญูต่เวท ที่ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นจุดเริ่มต้นของการกลับมาสร้างนวัตกรรมให้กับบ้านเกิด ทำให้ทั้งคุณหนุ่ม และคุณเบส มีเป้าหมายที่ชัดเจน ในช่วงแรกที่เริ่มทำ ต้องเจออุปสรรคมากมาย คุณหนุ่มเล่าว่า ในอดีตราคาโกโก้ในตลาดโลกมีความผันผวนสูง และในบางช่วงเวลา ราคาอาจตกต่ำมากจนเกษตรกรขาดทุน ทำให้ขาดแรงจูงใจในการปลูกต่อ หันไปปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่มีราคาดีกว่า เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน คุณหนุ่มต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมาก ทั้งการพัฒนาสายพันธุ์โกโก้ให้มีคุณภาพดีขึ้น การแปรรูปโกโก้ต้องใช้งบประมาณและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้ชุมชนเห็นถึงภาพความสำเร็จในอนาคต ในส่วนของ บ้านไร่โออรุณ ไม่ได้อยู่ในทำเลที่ดี คนในชุมชนมีแต่ไม่เห็นด้วยด้วยความมุ่งมั่นของคุณเบสในการลงมือทำด้วยตนเอง ทั้งด้านการออกแบบ การก่อสร้าง และการบริหารจัดการ ทำให้บ้านไร่โออรุณเป็นที่พักที่น่ายุและตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า จะเห็นได้ว่า ความเพียรหรือวิริยะ ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมให้เป็นรูปธรรมเป็นอย่างมาก คนรุ่นใหม่มากมายที่มีแนวคิดสร้างสรรค์ มีไอเดียใหม่ ๆ แต่เมื่อเริ่มทำ ย่อมต้องเจอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ คนที่มีความเพียรมากพอเท่านั้น ที่ยังคงอดทน เดินหน้าลงมือทำอย่างไม่ย่อท้อ จนประสบความสำเร็จสอดคล้องกับหลักธรรมพละ ๕ ซึ่งเริ่มต้นที่ความศรัทธา เมื่อมีศรัทธาจะก่อให้เกิดความเพียร หรือวิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา จึงเกิดเป็นกำลังหรือพลังที่พร้อมใช้งาน ดังพุทธพจน์ ที่กล่าวไว้ว่า วิริเยणทุกขมจเจติ^๑ บุคคลจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความเพียรในการทำที่บุคคลประสบความสำเร็จ ดังที่ Angela Duckworth ได้กล่าวถึง Grit หรือ พลังของความ

^๑ ขุ.สุ.(ไทย) ๒๕/๓๖๑

เพียร ว่าพรสวรรค์มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ น้อยกว่าความมุ่งมั่นและความทรหดอดทน ดังนั้นการจะประสบความสำเร็จได้ จึงไม่ใช่แค่มีพรสวรรค์ แต่ต้องอาศัยความเพียรเป็นสำคัญ^๒ ความเพียร ยังเป็นองค์ธรรมหนึ่งใน อิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ^๓

จะเห็นได้ว่าความกตัญญูกตเวที ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นจุดเริ่มต้นของการกลับมาสร้างนวัตกรรมให้กับบ้านเกิด ส่งผลให้มีบุคคลมีความมุ่งมั่น มีความเพียรพยายาม เป็นพลังใจในการที่จะทำงานให้สำเร็จจนเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เกศตระกูล ที่พบว่า ผู้ที่มีพลังใจ จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเพียรพยายาม สามารถจัดการกับปัญหาได้^๔

๕.๒.๒ ปัจจัยแวดล้อมกับการสร้างนวัตกรรมในชุมชนบ้านเกิด

นอกเหนือจากปัจจัยภายในที่ตั้งคนรุ่นใหม่ ให้กลับมาพัฒนาบ้านเกิด ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ โดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นทั้งกำลังใจ เป็นผู้สนับสนุน ให้การช่วยเหลือในการสร้างนวัตกรรมและเครือข่ายนวัตกรรมให้เกิดขึ้น คุณโอวา ธนาวัฒน์ จันนิม หรือที่หลายคนรู้จักกันในชื่อ "โอวา กระเทียมขายข้าว" เป็นลูกชานาจากจังหวัดสุรินทร์ ที่เข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ ช่วงที่เกิดการระบาดของโควิด-19 ทำให้คุณโอวาตกงาน จึงตัดสินใจกลับบ้านเกิด กลับมาอยู่บ้านเดือนสองเดือนแรก ๆ ชาวบ้านมาถามว่าทำไมกลับมาอยู่บ้าน ตกงานมาเกาะพ่อแม่กินหรือ แม่ก็บอกว่ากลับมาพักก่อนก่อน คุณโอวาเล่าว่า พ่อแม่คุณโอวาคอยให้กำลังใจ เป็นสิ่งที่ทำให้คุณโอวาลุกขึ้นสู้ เช่นเดียวกับ คุณเบส วิโรจน์ นิยมมี ที่มีคุณพ่อคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจ หลังจากนั้นจึงเริ่มสร้างเครือข่ายเล็ก ๆ ด้วยการคุยกับญาติ คุณลุงคุณอา คนใกล้ชิด คนที่เห็นศักยภาพในตัวเรา แล้วก็เชื่อในตัวเราก่อน แล้วก็กล้าที่จะเสี่ยงกับตัวเราก่อน จนได้รับความร่วมมือกับชุมชน มีรายได้ที่เป็นรูปธรรมค่อย ๆ ขยายวงกว้างขึ้นจนเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ วะสินนท์ ที่ทำการวิจัยเรื่องคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า เจาะใจปัจจัยที่มีผลให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ ประกอบด้วย เจาะใจปัจจัย 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเป้าหมาย คือการมีรายได้และการมีชุมชนเข้มแข็ง ระดับกระบวนการคือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนรุ่นใหม่ การจัดการความรู้ และการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ และระดับปัจจัยคือการมีอุดมการณ์ความเชื่อที่มั่นคง การมีช่องทางสร้างรายได้ และมีการพึ่งพาตนเองได้^๕ สอดคล้องกับการศึกษาของ Grothberg เกี่ยวกับลักษณะของความเข้มแข็งทางใจ พบว่า ปัจจัยภายนอก คือ การมีบุคคลหรือแหล่งสนับสนุน คอยช่วยเหลือ เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดพลังใจ และ Coopersmith ที่กล่าวว่า

^๒ Angela Duckworth, *Grit: The Power of passion and Perseverance*, (New York : An Imprint of Simon & Schuster Inc., 2016), p 51.

^๓ อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑-๔๔๓/๓๔๒-๓๔๗.

^๔ พรทิพย์ เกศตระกูล, สิริวัฒน์ศรีเครือดง และ กมลาศ ภูวนาธิพงศ์, พุทธจิตวิทยาเพื่อพลังใจวัยรุ่น, *วารสารพุทธจิตวิทยา*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๗๙ - ๘๘.

^๕ ชรินทร์ วะสินนท์, *คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี งบประมาณแผ่นดิน ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑.

องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การดูแลสนับสนุนจากครอบครัว มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง^๖ อ้อมกอดของครอบครัวจึงเปรียบเสมือน Power Bank ที่เสริมสร้างพลังใจให้กับคนรุ่นใหม่ ในเวลาที่ต้องเผชิญกับปัญหา เหนื่อยล้า และท้อใจ ให้สามารถอดทน และเดินต่อไปได้

๕.๒.๓ ทูทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychological capital) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการลงพื้นที่วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง และวิสาหกิจชุมชนผงบัวยางไล่สนกลนคร ทำให้ได้เห็นภาพที่ชัดเจนของชุมชนที่มีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่แตกต่างกัน วิสาหกิจชุมชนผงบัวยางไล่สนกลนคร มีการพัฒนาสินค้าโดยการส่งเสริมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เกิดเป็นนวัตกรรมผงบัว แต่ยังคงมีความกังวลในเรื่องของจุดขายของสินค้า ที่มองว่าจะต้องเป็นกลุ่มคนที่ใส่ใจสุขภาพเท่านั้น ทำให้ไม่ได้มีการทำการตลาดในวงกว้าง เมื่อคณะวิจัยจัดการเสวนาร่วมกับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่เกษตรในพื้นที่ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้สึกในเชิงบวกขึ้น มีความหวังและมองเห็นโอกาสในการเข้าถึงเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนได้รับแรงจูงใจในทางบวกจากแนวทางที่ได้รับจากการเสวนา สำหรับวิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง นับว่าเป็นแบบอย่างของการดำเนินการที่ ผู้นำมีความหวังและเป้าหมายชัดเจน ใช้ศักยภาพของตนเองให้เกิดประสิทธิผล มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีการเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ จันทรา และคณะ ที่กล่าวถึงแนวคิดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เช่น ด้านการผลิต ต้องคำนึงทักษะและความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการผลิต หากสามารถผลิตสินค้าออกมาเป็นประโยชน์ มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด กระบวนการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าอย่างครบวงจร แก้ปัญหาการถูกกดราคาซึ่งสามารถสร้างรายได้เพียงพอให้แก่ชุมชน ด้านการตลาด การวางแผนการตลาดที่ดีทำให้สินค้าน่าสนใจ จะทำให้ยกระดับสินค้าของชุมชนให้เป็นที่ต้องการมากยิ่งขึ้น การมีตลาดรองรับที่ดี จะสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรรม มีการจัดการความรู้เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ให้สามารถพัฒนา ต่อยอดและถ่ายทอดสู่คนรุ่นปัจจุบัน ให้เกิดความตระหนักและรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านให้อยู่อย่างยั่งยืน รวมถึงการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในกระบวนการทำงาน และการผลิตสินค้า ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกับสินค้าของชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน^๗

^๖ Coopersmith, S., *The antecedents of self-esteem*, Palo Alto, (CA: Consulting Psychologists Press, 1981), p 188.

^๗ ทิพย์วรรณ จันทรา และคณะ, การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ ในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช, *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๕): ๔๑๘-๔๓๕.

๕.๒.๔ กระบวนการสร้างความร่วมมือกับการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่น

คุณเอวรินทร์ ธนทองสัมพันธ์ หนึ่งในผู้ริเริ่ม ‘Sunday Craft Market’ กล่าวถึง ปัญหาหลักที่เผชิญ คือ ช่องว่างระหว่างรุ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่น คนรุ่นใหม่มักมีความคิดที่แตกต่างและต้องการนำเทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ แต่คนรุ่นเก่าอาจมีความกังวลและไม่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน เพื่อแก้ไขปัญหานี้ คุณเอเลือกที่จะลงพื้นที่พูดคุยกับคนในชุมชนโดยตรง แทนที่จะใช้วิธีการสื่อสารแบบเดิม ๆ การได้พูดคุยกันตัวต่อตัว ทำให้เข้าใจถึงความคิดเห็นและความต้องการของแต่ละฝ่ายมากขึ้น ช่วยให้คนในครอบครัวและชุมชนได้พูดคุยกันอย่างเปิดเผย เกิดเป็นความร่วมมือในชุมชน คุณเอใช้หลักการ Design Thinking โดยการนำเสนอแนวคิดที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทำให้คนในชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วม และอยากที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เมื่อโครงการประสบความสำเร็จและเริ่มขยายตัว ก็มีอุปสรรคใหม่ ๆ เข้ามา เช่น ความโลภของบางคนในชุมชนที่ต้องการผลประโยชน์ส่วนตัว และการเข้ามาของบุคคลภายนอกที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่คุณเอก็สามารถจัดการกับปัญหานี้ได้ด้วยการสร้างระบบและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน รวมถึงการสร้างความเข้าใจให้กับทุกคนในชุมชน เน้นประโยชน์ที่ได้กับชุมชนเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่า กระบวนการสร้างความร่วมมือด้วยการสร้างคุณค่าให้ชุมชน การสร้างแรงบันดาลใจ ช่วยให้สามารถสร้างเครือข่ายชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ภัฏญานัฐ บุตรแสนโคตร และ กาญจน์ เรืองมนตรี ที่พบว่า การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย การตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ และภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย^๔

๕.๒.๕ เครือข่ายความรู้กับการขยายเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ภายใต้การนำของคุณหนุ่ย ฉันทย์พัฒน์ เศรษฐภัทรวาทิน ถือเป็นตัวอย่งที่น่าสนใจในการนำองค์ความรู้มาพัฒนาชุมชนและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โกโก้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงเครือข่ายความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืน คุณหนุ่ย มีการเชื่อมต่อกับนักวิชาการ นักวิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านโกโก้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ช่วยให้เข้าถึงองค์ความรู้ด้านการปลูก การแปรรูป และการตลาดโกโก้ที่ทันสมัย มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สถาบันวิจัยต่าง ๆ ทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน เทคโนโลยี และนโยบายส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร การเข้าร่วมโครงการสนับสนุนและพัฒนาคลัสเตอร์ SME ปี ๒๕๖๔ ส่งผลให้ วิสาหกิจ

^๔ ภัฏญานัฐ บุตรแสนโคตร และ กาญจน์ เรืองมนตรี, การพัฒนาแนวการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓, วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๖): ๒๙๐-๓๐๓.

ชุมชนโกโก้ระนองได้รับเลือกให้เป็นผู้ประสานงานคลัสเตอร์ หรือ CDA (Cluster Development Agent) ของกลุ่มคลัสเตอร์โกโก้ภาคใต้ เช่นเดียวกับ คุณตั้ม นิพนธ์ ภริยา เกษตรกรดีไซเนอร์ ผู้ออกแบบและปลูกความสุข เพื่อบ้านเกิดที่รัก ผู้ก่อตั้ง Pila Farm Studio ที่เกิดจากความต้องการที่จะกลับไปดูแลบ้านเกิด และนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน คุณตั้มได้เห็นศักยภาพของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในพื้นที่เพชรบูรณ์ แต่ยังขาดช่องทางในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น จึงตัดสินใจนำความรู้ด้านการตลาดและแบรนด์ดังที่ได้เรียนรู้มา พัฒนาแบรนด์ Pila Farm Studio ขึ้นมา และก่อตั้ง วิสาหกิจชุมชนพิล่าฟาร์มสตูดิโอ เพื่อเป็นช่องทางในการส่งเสริมสินค้าเกษตรของชุมชน คุณตั้มได้ความรู้จากการเข้ากลุ่มเครือข่าย Young Smart Farmer และเครือข่ายคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด Pila Farm Studio ได้รับรางวัลธุรกิจสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมของภูมิภาคอาเซียน (The Asean's Best Creative Business Award 2022) จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันสังคมและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทำให้ได้ไอเดียใหม่ ๆ และมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ช่วยให้ชุมชนสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าถึงเครือข่ายความรู้จึงมีความสำคัญ เพื่อการขยายเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ ที่กล่าวถึง แนวทางในการพัฒนาการบริหารนวัตกรรมชุมชน ท้องถิ่นว่า ต้องส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านนวัตกรรม มีการพัฒนาโอกาสและเครื่องมือในการสนับสนุนการพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ^๙ และ จิรพจน์ สังข์ทอง ที่กล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญในการบริหารนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่น ต้องมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐}

๕.๒.๖ การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรม ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

จากการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างนวัตกรรมในชุมชน ให้กับคนรุ่นใหม่ในจังหวัดระนอง กิจกรรม “เจาะหาชุมทรัพย์ในชุมชน” โดยมีการแบ่งกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มระดมความคิด หาจุดเด่นของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง และขึ้นมานำเสนอเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ ผลการนำเสนอพบว่า ส่วนใหญ่จะนึกถึงสถานที่ท่องเที่ยวเด่น ๆ เช่น ภูเขาหญ้า แชนน้ำร้อน แต่มีอยู่กลุ่มหนึ่งที่นำเสนอเป็น อาหารท้องถิ่นหรืออาหารพื้นเมือง เรียกว่า “ยาวเย” ซึ่งหลาย ๆ คน ที่ร่วมกิจกรรมไม่เคยรู้จักมาก่อน ทั้ง ๆ ที่เป็นคนระนอง โดยกำเนิด “ยาวเย” เป็นตัวอย่างของการสร้างแรงบันดาลใจให้ คนรุ่นใหม่คิดนำเอาเมนูพื้นบ้านที่หลงลืมไปแล้ว นำกลับมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมทางการตลาดได้ กิจกรรมที่มีการระดมความคิดร่วมกัน ช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจ และแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมจากทุนในพื้นที่ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom ที่กล่าวว่า

^๙ นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, *สภาพัฒนาการ*, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน , ๒๕๕๐) หน้า ๑๒๑.

^{๑๐} จิรพจน์ สังข์ทอง, ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคใต้, *วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๖๒, หน้า ๕.

การลงมือปฏิบัติ (Practice) การได้ลงมือทำนั้นว่าเป็นการเรียนรู้ ที่ทำให้เราจดจำข้อมูลต่าง ๆ ได้ดี เพราะเราจะได้เจอปัญหาจริง ได้ลองทำจริง ได้แก้ไขสถานการณ์ผ่านของจริง^๑ กิจกรรมต่อเนื่องที่ทำได้คือ "สร้างสรรค์เป้าหมายใหม่ให้ชีวิต" โดยการให้แต่ละคนตั้งเป้าหมายให้ตนเอง ทำให้คนรุ่นใหม่มองเห็นเป้าหมายและโอกาสที่ชัดเจนมากขึ้นส่งผลให้ การประเมินหลังจัดกิจกรรมปัจจัยที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การมีเป้าหมาย อันดับต่อมาคือ มีความเพียรพยายาม เมื่อถามว่าได้อะไรจากกิจกรรมนี้บ้าง ทุกคนต่างเห็นด้วยว่า พื้นที่ชุมชนของตนเองมีสิ่งดี ๆ ที่มีคุณค่า มีแรงบันดาลใจอยากสร้างอะไรใหม่ ๆ ให้กับครอบครัว และชุมชน การจัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ ยังเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชน มีฉันทะ วิริยะ ตามหลักอริยบท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำผู้ปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จด้วย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่น ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อให้องค์ความรู้จากงานวิจัยได้สร้างประโยชน์ในวงกว้าง ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเป็น ๒ ประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาชุมชน เช่น การเป็นผู้ประกอบการ การออกแบบเชิงคิดวิเคราะห์ และการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

๑.๒ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนรุ่นใหม่จากชุมชนต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายและขยายผลการทำงาน

๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ การขยายขอบเขตการวิจัยไปยังชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ และขนาด เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒.๒ การศึกษาผลกระทบของนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อม

^๑ Education Corner. The Learning Pyramid. [online] , source : from [https:// www.educationcorner.com/the-learning-pyramid.html](https://www.educationcorner.com/the-learning-pyramid.html). [13 October 2023].

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการพัฒนาชุมชน. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.

นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กถาพัฒนากร. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน. ๒๕๕๐.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กถาพัฒนากร. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน . ๒๕๕๐.

ปกรณ ปรียากร. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา อ่างใน การบริหารการพัฒนา. อุทัย เลาหวิเชียร. กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช. ๒๕๓๘.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน. ๒๕๔๑.

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). กัตถุญกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา. ๒๕๓๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย), พิมพ์ครั้งที่ ๕๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม. ๒๕๖๓.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอุน). เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. ๒๕๔๗.

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. การสร้างพลังชุมชน โดยขบวนการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ ๑). กรุงเทพมหานคร : เลิฟและลีฟเพลส. ๒๕๑๗.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบลิ๊ก. ๒๕๓๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์. ๒๕๓๘.

_____. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. ๒๕๕๖.

วิจารณ์ พานิช. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสยามกัมมาจล. ๒๕๕๖.

สนธยา พลศรี . ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์ . ๒๕๔๗.

_____. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์. ๒๕๕๐.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทย : แนวทางการวิจัยและพัฒนา. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา. ๒๕๒๙.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. **สุดยอดนวัตกรรมไทย เล่ม ๒.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ๒๕๔๙.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช). **นวัตกรรมกุญแจสู่ความสำเร็จของประเทศไทยในศตวรรษที่ ๒๑.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. ๒๕๕๔.

เสรี พงศ์พิศ. **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพมหานคร:โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน. ๒๕๔๘.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. **ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. ๒๕๕๑.

อเนก นาคะบุตร. **ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน. ๒๕๕๕.

(๒) วิทยานิพนธ์:

จิรพจน์ สังข์ทอง. **ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคใต้. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ๒๕๖๒.

บัวพันธ์ พรหมพักพิง. **การก่อเกิด การผลิตซ้ำ และการขยายตัวทุนทางสังคมในชนบทอีสาน. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาพัฒนาสังคม** มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๖๖.

ปิยะวัติ บุญ-หลง และคณะ. **วิจัยสำนักงานภาคท้องถิ่น : การปฏิรูประบบ. การวิจัยเพื่อสนับสนุนการของ สกว.** ๒๕๔๔.

ยุภาพร ไชยเมือง. **ความสามารถในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ คณะบริหารธุรกิจ** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

(๓) บทความ:

กองทุนพัฒนานวัตกรรม. **เพาะปลูกความคิด ให้ดอกผลทางเศรษฐกิจ. วารสาร MBA. ปีที่ ๔ เล่มที่ ๓๘ (๒๕๔๕) : ๗๙.**

กัญญาณัฐ บุตรแสนโคตร และ กาญจน์ เรืองมนตรี. **การพัฒนาแนวการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๖): ๒๙๐-๓๐๓.**

กิตติ สัจจาวัฒนา. **งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ รูปแบบงานวิจัยใหม่ที่ทำนายกระบวนการวิจัยของประเทศไทย. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. ปีที่ ๙ เล่มที่ ๑. (๒๕๖๐) : ๓-๗.**

ชนินทร์ เพ็ญสุตร. ประเทศไทย ๔.๐ บริบททางเศรษฐกิจและการเมือง. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. ปีที่ ๘ เล่มที่ ๑ (๒๕๖๐): ๖๘.

ทิพย์วรรณ จันทรา และคณะ. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ ในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช, **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๕): ๔๑๘-๔๓๕.

พนัด ดั่งดีลี. การพัฒนาชุมชนด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร**. ปีที่ ๗ เล่มที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๑๘๘.

พรทิพย์ เกศตระกูล. สิริวัฒน์ศรีเครื่องดง และ กมลาศ ภูวนาธิพงษ์. พุทธจิตวิทยาเพื่อพลังใจวัยรุ่น, **วารสารพุทธจิตวิทยา**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๗๙ - ๘๘.

สีลาภรณ์ บัวสาย. งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area Based Collaborative Research) กับการสร้างสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่. **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗) : ๑๒๓-๑๒๘.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ChanNas Thitayan.Blog. **ทุนทางวัฒนธรรม**. [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://channarongs22.wordpress.com/2012/01/27/ทุนทางวัฒนธรรม/> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. **พันธกิจ**. [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://www.mdes.go.th/about/12> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

คราฟต์เพื่อบ้านเกิด [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://onceinlife.co/sunday-craft-market-chaingrai> [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

จันทร์ศรี สิมสินธุ์. ภูษิต บุญทองเถิง และ ทศนีย์ นาคคุณทรง. **นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMKKU/article/download/56363/46967>

ชนินทร์ วะสินนท์. **คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร งบประมาณแผ่นดิน ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ชุมชนผ้าย้อมครามบ้านกุดจิก จ.สกลนคร. [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://www.nationtv.tv/lifestyle/travel/378909717> [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

ทีมงานรักบ้านเกิด. **"ศิริวิมล กิตะพานิชย์ สาวแกร่งรุ่นใหม่หัวใจเกษตร"** [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://www.rakbankerd.com/agriculture/rbk-view.php?id=28> [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

บ้านและสวน, **“ถอดรหัสบทเรียนชีวิต สู่ความสำเร็จของ บ้านไร่ไออรุณ”** [ออนไลน์] , แหล่งที่มา : https://www.baanlaesuan.com/321434/garden-farm/baan_rai_i_a_run. [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

ปราธนา ชนะศักดิ์. **แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้** [ออนไลน์] . แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/514718> [๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖].

วิลาสิณี ฉายรัตน์ตระกูล. **นวัตกรรมท้องถิ่น**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://library.parliament.go.th/index.php/th/radioscript /rr2565-sep4>

สมชาย ศรีวิรัตน์ . **การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น** : แนวคิด หลักการพัฒนา และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน. [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/549133> [๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].

Dsign Something. สถาปนิกพลิกพื้นที่ **คืนความสุขให้ถิ่นเกิดที่บ้านไร่ไอรุณ** [ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <https://dsignsomething.com/2015/12/01/ %E0%B8%AA%> [๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖].

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ และเอกสารอื่น ๆ :

นภัทร์ แก้วนาค. “เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis Technic) (QDAT Knowledge)”. **เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรดุขฎิบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ๒๕๕๕.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ . **แนวทางการพัฒนานวัตกรรมแบบยั่งยืน. นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**

อาภรณ์ จันทรสมวงศ์. **พลวัตชุมชนไทยในสมัยโลกาภิวัตน์ : รวมแนวคิดมุมมองอันหลากหลายเพื่อความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี เรื่องชุมชนเข้มแข็ง หัวข้อ “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง” โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันที่ ๓๐-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓.**

(๖) สัมภาษณ์ / สทนากลุ่ม / เสวนากลุ่ม

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๑, ๓ มีนาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๔, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๕, ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๒, ๕ มีนาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๑, ๑ มีนาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๓, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ IN๖, ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗

สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ EX๒, ๒๕ เมษายน ๒๕๖๗.

สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๑, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๒, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๓, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๔, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ PR๕, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗.

เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๑, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗.

เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๒, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๓.

เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๓, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๓.

เสวนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ FC๔, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๓.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

Angela Duckworth. **Grit: The Power of passion and Perseverance**. New York : An Imprint of Simon & Schuster Inc., 2016.

Coopersmith, S. **The antecedents of self-esteem**, Palo Alto. CA: Consulting Psychologists Press, 1981.

Song Xiaodong. **Effective Efforts**. China : Sichuan Tiandi Publishing House Co., Ltd., 2019.

Snyder, C. R., & Lopez, S. J., **Handbook of positive psychology**. Oxford University Press. New York, (2002): 257-260.

Bandura, A., **The social learning perspective: Mechanisms of aggression**, Psychology of crime and criminal justice, Prospect Heights, IL: Waveland, 1986.

Masten AS , Cutuli JJ , Herbers JE , Reed MJ, **12 Resilience in development**, In: Lopez SJ , Snyder CR , editors. Oxford handbook of positive psychology. 2nd ed., 117–31. New York, NY: Oxford University Press, 2009.

Seligman, M. E., **The optimistic child: A proven program to safeguard children against depression and build lifelong resilience**. Houghton Mifflin Harcourt. (2007).

(III) Article:

Luthans, F., & Youssef, C. M. **Human, Social, and Now Positive Psychological Capital Management: Investing in People for Competitive Advantage**, Organizational Dynamics, (2004). 33(2), 143-160.

(IV) Electronics:

Education Corner. The Learning Pyramid. [online] . source : <https://www.educationcorner.com/the-learning-pyramid.html> [13 October 2023].

United Nations. Social development [Online]. source : <https://www.un.org/development/desa/en/key-issues/social.html> [7 October 2023].

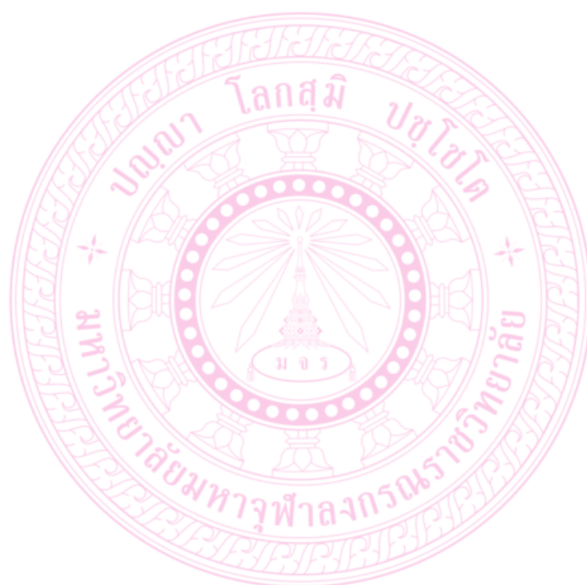
ภาคผนวก

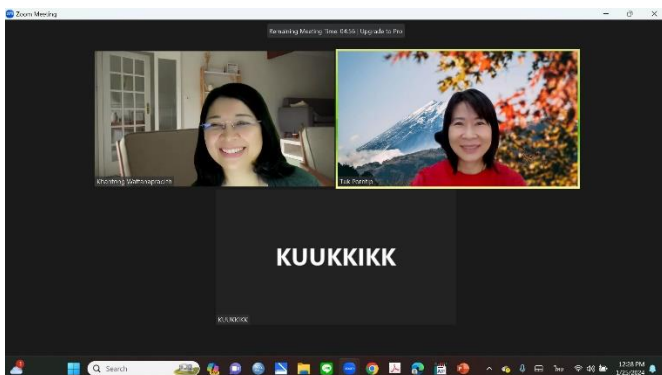
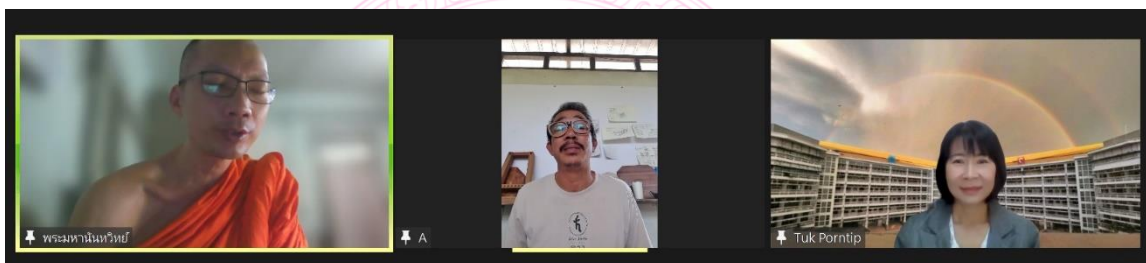
ภาคผนวก ก.

ภาพกิจกรรมการวิจัย

๑. ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
๒. ประมวลภาพจากการสนทนากลุ่ม
๓. ประมวลภาพจากการจัดกิจกรรม
๔. ประมวลภาพจากการเสวนากลุ่ม

๑. ภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขอขอบคุณอย่างสูง

ผู้ทรงคุณวุฒิ

คุณเนพนธ์ พิล่า (ต้ม)

เกษตรกรดีไซเนอร์ ผู้ออกแบบและปลูกความสุข เพื่อบ้านเกิดที่รัก

ผู้ก่อตั้ง PILA Farm Studio

การถ่ายภาพเชิงศิลปะด้วยมือถือ

Tuk Pornip

Nuntawit8Ri

Tum Pilafarm

9 Narinchita 9

IPad (Best)

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มจร

Tuk Pornip

Unmute

Start Video

Security

Share Screen

Summary

AI Companion

Apps

Whiteboards

Notes

More

End

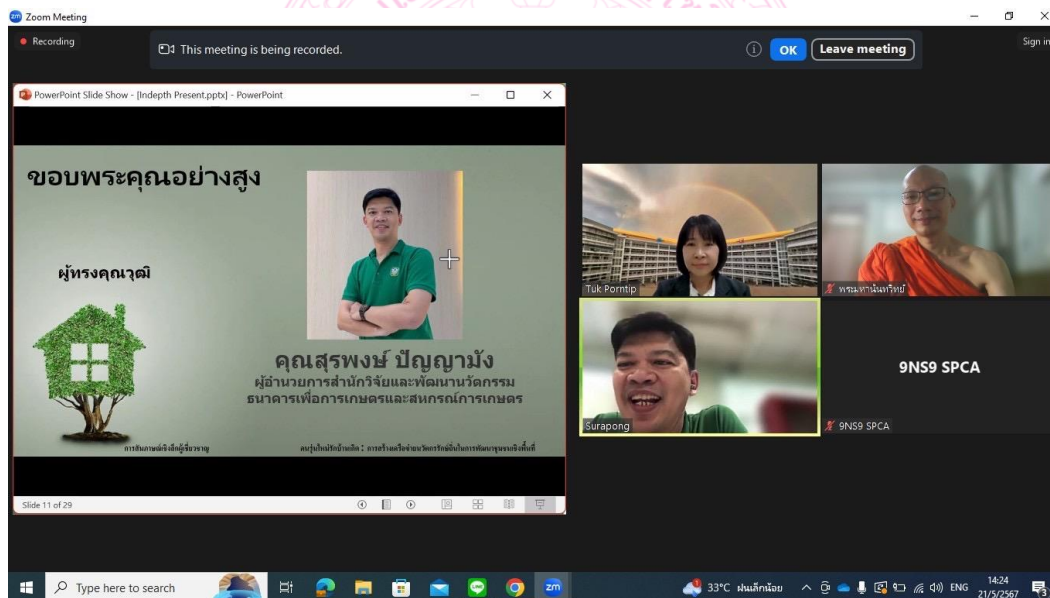
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มจร

Tuk Pornip

iPhone

๓. ประมวลภาพจากการจัดกิจกรรม

๔. ประมวลภาพจากการเสวนากลุ่ม สกลนคร

ภาคผนวก ข.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
๒. หนังสือตอบรับการสัมภาษณ์
๓. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
๔. หนังสือตรวจเครื่องมือวิจัย
๕. แบบสนทนากลุ่ม
๖. หนังสือตอบรับการสนทนากลุ่ม
๗. แบบเสวนากลุ่ม
๘. หนังสือตอบรับการเสวนากลุ่ม

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เอกสารชี้แจงข้อมูลงานวิจัย

๒๒ มกราคม ๒๕๖๗

ชื่องานวิจัย

คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : เครือข่ายนวัตกรรมรักษารากการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ชื่อผู้วิจัย

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.

ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล

ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร

สถานที่ของผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา

เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๓๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๙ ๔๑๙๖๕๕๕

ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

นวัตกรรม (Innovation) ถูกให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนารวมถึงแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประเทศ ดังที่ปรากฏในปี พ.ศ.๒๕๕๙ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยประกาศแนวคิด ประเทศไทย ๔.๐ (Thailand 4.0) เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศ เน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ การให้ความสำคัญกับนวัตกรรมไม่เพียงแต่การบ่มเพาะนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ เท่านั้น กระแสดังกล่าวยังสอดคล้องกับกระแสการ “คืนถิ่น” หรือ “กลับบ้าน” ของคนรุ่นใหม่อีกด้วย โดยกระแสการคืนถิ่นนี้ เกิดขึ้นจากปัญหาการกระจุกตัวของเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางในทุก ๆ ด้านของประเทศ ทำให้ประชาชนจากท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องเข้ามารับการศึกษาและหารายได้จากเมืองใหญ่ แต่การเผชิญกับค่าครองชีพที่สูง ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่ยากลำบากตามไปด้วย ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นก็ขาดแคลนบุคลากรที่จะขับเคลื่อนชุมชน เพราะมีเพียงผู้สูงอายุและเด็กเท่านั้น นำไปสู่โครงการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เดินทางกลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองแทนการใช้ชีวิตในเมือง เช่น โครงการคนกล้าคืนถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้กลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เช่นเดียวกับโครงการต้นกล้าชุมชน โดยมูลนิธิเอสซีจี ที่ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ไม่ต้องออกจากชุมชนเพื่อเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ เกิดเป็นกระแสการบ่มเพาะนวัตกรรมและกระแสการคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาพื้นที่ต้นแบบที่มีนวัตกรรมการพัฒนาชุมชนพื้นที่โดยคนรุ่นใหม่ และมีการเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องในพื้นที่นั้น ๆ ให้เป็นที่ประจักษ์จนเกิดความรู้ ความ

เข้าใจให้กับคนในชุมชน ต่อยอดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถแพร่กระจายและพัฒนาชุมชนด้วยการการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ดี นำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดระนอง และจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีบริบทของคนรุ่นใหม่ที่ได้สร้างเครือข่ายนวัตกรรมท้องถิ่นให้แก่ชุมชนพื้นที่ จนประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.ด้านวิชาการ ได้องค์ความรู้ด้าน ปัจจัยส่งเสริมการเกิดนวัตกรรม เครือข่ายทางสังคม การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ การบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ จาก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ ผู้เชี่ยวชาญ วิทยากรกระบวนการ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนและมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ

๒.ด้านนโยบาย การนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด และท้องถิ่น และการนำองค์ความรู้ไปสังเคราะห์ เป็นทางเลือกเชิงนโยบาย แล้วนำนโยบายนั้นไปสู่ผู้ใช้ประโยชน์ในวงกว้างเพื่อประโยชน์ของประชาชน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาชุมชนและสังคม ให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

๓.ด้านสังคมและชุมชน การนำรูปแบบ กระบวนการ วิธีการ องค์ความรู้ การบริหารจัดการ ไปปรับใช้ในวงกว้าง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อการแพร่กระจายขยายผลต่อชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสังคมอื่นๆ ให้เป็นชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนา

แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบไปด้วย ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ กระบวนการ ปัจจัยของกลุ่มคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด :

เครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล.....

ตำแหน่งการทำงาน.....

ที่อยู่สถานที่ทำงาน.....

อายุ.....ปี นับถือศาสนา เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

ที่อยู่.....

หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้.....

E-mail.....ไลน์.....

วัน/เดือน/ปี ที่ ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ กระบวนการ รูปแบบ ปัจจัยสำคัญ ที่เพื่อส่งเสริมให้เกิด
คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด สร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๒.๑ ท่านคิดว่า การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีความสำคัญและมี
ประโยชน์อย่างไรบ้าง (กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

๒.๒ ท่านคิดว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลให้ คนรุ่นใหม่สร้างนวัตกรรม พัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีอะไรบ้าง
(กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

๒.๓ ท่านคิดว่า ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ คนรุ่นใหม่สร้างนวัตกรรม พัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีอะไรบ้าง
(กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

๒.๔ ท่านคิดว่า การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ควรเป็นอย่างไร (กรุณา
อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

๒.๕ ท่านคิดว่า กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการ
พัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง

๒.๖ ท่านคิดว่า ควรจัดกิจกรรมอย่างไร เพื่อช่วยสร้างความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกร
รักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๒.๗ ท่านคิดว่า รูปแบบ คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : เครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ควรเป็นอย่างไร

๒.๘ ท่านคิดว่า แนวทางขยายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ควรมีโครงการหรือกิจกรรมอะไรบ้าง (กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขอขอบคุณอย่างสูง

๒. หนังสือยืนยันการสัมภาษณ์

ที่ พิเศษ๐๐๒/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๒ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คุณ นิพนธ์ พิล่า (Pila Farm Studio)

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิปัตย์,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้การกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ตามแต่ท่านจะพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ๐๐๓/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๒ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตประชาสัมพันธ์และเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คุณ ธนาวัฒน์ จันนิม (เจ้าของเพจ โอวาช้าวหอมมะลิแท้สุรินทร์100%)

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิปัตโต,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้การกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ตามแต่ท่านจะพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(นาย ธนาวัฒน์ จันนิม)

ที่ พิเศษ๐๐๕/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คุณ ภูมิปณต มะวาท เกษตรกรดีเด่น (ไรซ์เบิร์ต ออร์แกนิกฟาร์ม) จังหวัดสุโขทัย

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์ ตามแต่ท่านจะพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ๐๐๘/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติโครงการวิจัยและเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร คุณสุรพงษ์ ปัญญามัง ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
 สหกรณ์การเกษตร

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด :
 การสร้าง เครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและ
 นวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิปัตย์,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ
 ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อ
 การศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนว
 ทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่
 มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมา
 ประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้การกำหนด วัน เวลา ในการดำเนินการ
 สัมภาษณ์ ตามแต่ท่านจะพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.อ. สิว.พ.

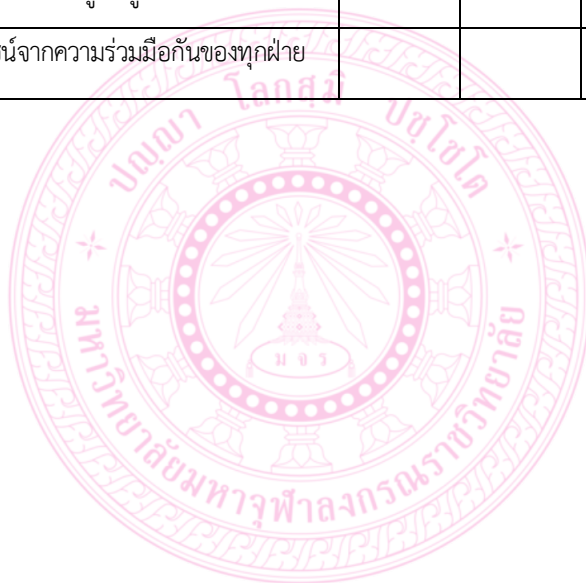
๓.แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมในการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาชุมชนพื้นที่

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความที่ละข้อ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความรู้สึกและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
ความคิดสร้างสรรค์						
1.	ฉันชอบคิดหาวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา					
2.	ฉันรู้สึกตื่นเต้นเมื่อได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ					
3.	ฉันสามารถคิดนอกกรอบและหาแนวทางใหม่ ๆ					
4.	ฉันได้รับแรงบันดาลใจจากผู้คนที่สร้างสรรค์					
ความเชื่อมั่นในตัวเอง						
5.	ฉันมีความมั่นใจในตัวเอง					
6.	ฉันเป็นคนที่มีความสามารถ					
7.	ฉันกล้าแสดงความคิดเห็น					
8.	ฉันภูมิใจในผลงานของตัวเอง					
มีความเพียรพยายาม						
9.	ฉันมีความมุ่งมั่นพยายาม ไปให้ถึงจุดหมาย					
10.	ฉันลงมือทำเพื่อให้ประสบความสำเร็จ					
11.	ฉันยอมลำบาก เพื่ออนาคตที่ดี					
12.	ฉันอดทน ไม่ย่อท้อ จนกว่าจะถึงจุดหมาย					
การมีเป้าหมาย						
13.	ฉันมีเป้าหมายที่ชัดเจนในชีวิต					
14.	ฉันมีแผนสำหรับการบรรลุเป้าหมาย					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
15.	ฉันจะลงมือเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย					
16.	ฉันมีแรงจูงใจที่จะบรรลุเป้าหมาย					
การเสริมสร้างเครือข่าย						
17.	ฉันได้รู้จักผู้คนที่มีความรู้มากขึ้น					
18.	ฉันสามารถสร้างเครือข่ายกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
19.	ฉันสามารถแบ่งปันความรู้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
20.	ฉันเห็นประโยชน์จากความร่วมมือกันของทุกฝ่าย					

๔.หนังสือตรวจเครื่องมือวิจัย

ร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (IOC)

เรื่อง “แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาเรื่อง คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้าง
เครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

- คำชี้แจง : 1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้อยู่ในขั้นตอนการศึกษา การขยายผลเครือข่ายนวัตกรรม
รักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่
- 1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
 - 1.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่
 - 1.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชน
เชิงพื้นที่
2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มุ่งตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) เชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์
ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence:
IOC) และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ขอความกรุณาท่านผู้เชี่ยวชาญ ช่วยพิจารณาว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ
การวิจัยเรื่องนี้หรือไม่ ด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม

เกณฑ์การให้คะแนนในระบบ IOC

- 1) ให้ 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถาม มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่
ต้องการศึกษา
- 2) ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถาม มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่
ต้องการศึกษา
- 3) ให้ -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถาม มีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่
ต้องการศึกษา

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.

ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล

ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร

๕.แบบสนทนากลุ่ม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ-นามสกุล.....

ตำแหน่งการทำงาน.....

ที่อยู่สถานที่ทำงาน.....

อายุ.....ปี นับถือศาสนา เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

ที่อยู่.....

หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้.....

E-mail.....ไลน์.....

วัน/เดือน/ปี ที่ ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ กระบวนการ รูปแบบ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด และการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๑. ท่านคิดว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่กลับบ้านเกิดมาสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีอะไรบ้าง
๒. ท่านคิดว่า ความท้าทายและอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนคืออะไร
๓. ท่านคิดว่า แนวทางในการสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิดควรมีอะไรบ้าง
๔. ท่านคิดว่า ภาคส่วนต่างๆ ควรมีบทบาทอย่างไร ในการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมพัฒนาชุมชน
๕. ท่านคิดว่า อะไรคือกลยุทธ์ที่สำคัญ ในการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเชิงพื้นที่
๖. ท่านคิดว่า แนวทางขยายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร
๗. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๖.หนังสือตอบรับการสนทนากลุ่ม

ที่ พิเศษ๐๒๓/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๙๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๔๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๔๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลวิจัย

เรียน ดร.นรินทร์ชิตา ศิลปะชาวงศ์ กรรมการบริษัททรงพรเจริญ ฮีโนอันตามัน จำกัด (ระนอง)

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น. สถานที่ วิทยาลัยชุมชนโกโก้ ระนอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นรินทร์ชิตา ศิลปะชาวงศ์

ที่ พิเศษ๐๒๒/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลวิจัย

เรียน คุณ ธนย์พัฒน์ เสวตภัทรวาทิน ประธานวิสาทกิจชุมชนโกโก้ระนอง

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. สถานที่ วิสาทกิจชุมชนโกโก้ ระนอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ธนย์พัฒน์ เสวตภัทรวาทิน

ที่ พิเศษ๐๒๖/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลวิจัย

เรียน คุณ นำทัพ รอดสุทธิ หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดระนอง

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. สถานที่ วิสาทกิจชุมชนโกโก้ ระนอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

ที่ พิเศษ๐๒๓/๒๕๖๗

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลวิจัย

เรียน ดร.นรินทร์ชิตา ศิลประชาวงศ์ กรรมการบริหารทรงพรเจริญ ฮีโน่ันตามัน จำกัด (ระนอง)

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิภทโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฎนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. สถานที่ วิสาหกิจชุมชนโกโก้ ระนอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รับทราบแล้ว
ศิริลักษณ์

ที่ พิเศษ๐๒๑/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลวิจัย

เรียน คุณสุรีย์พร สรรพกุล นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการประธานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาด
 ส้มแป้น

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิราชโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. สถานที่ วิสาhekijชุมชนโกโก้ ระนอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.แบบเสวนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

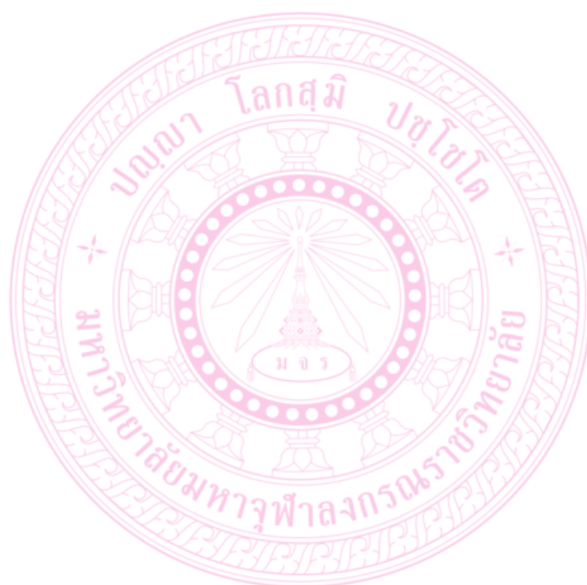
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ-นามสกุล.....
 ตำแหน่งการทำงาน.....
 ที่อยู่สถานที่ทำงาน.....
 อายุ.....ปี นับถือศาสนา เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
 ที่อยู่.....
 หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
 เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้.....
 E-mail.....ไลน์.....
 วัน/เดือน/ปี ที่ ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิดสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๑. ท่านคิดว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่กลับบ้านเกิด มาสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีอะไรบ้าง
๒. ท่านคิดว่า แนวทางในการสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิดควรมีอะไรบ้าง
๓. ท่านคิดว่า รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑. การเข้าใจจุดแข็งของตนเองและพื้นที่ ๒. การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ ๓. การลงมือทำให้เกิดผล ๔. การขยายเครือข่ายจากสังคมเล็ก ๆ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
๔. ท่านคิดว่า กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้แก่ ๑. การสร้างคุณค่าให้ชุมชน ๒. การสร้างแรงบันดาลใจ ๓. การระดมความคิด มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
๕. ท่านคิดว่า แนวทางขยายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร
๖. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขอพระคุณอย่างสูง

๘. หนังสือตอบรับการเสวนากลุ่ม

ที่ พิเศษ๐๒๘/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้อัฒิวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งเรือง มุศิริ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ม.ราชภัฏพระนคร

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และ ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. สถานที่ วิสาทกิจชุมชนผดุงนัยวงไล่น บ้านยางโหล่น ต.โคกภู อ.ภูพาน จ.สกลนคร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๖/๖/๒๕๖๗
 พต. ๒๖/๖/๒๕๖๗ มุศิริ

ที่ พิเศษ๐๓๓/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้อบรมวิจัย

เรียน คุณศราพร งามแสง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงบัวสาย

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และ ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. สถานที่ วิสาหกิจชุมชนผงบัวสาย บ้านยางโกลน ต.โคกภู อ.ภูพาน จ.สกลนคร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ๐๒๙/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลวิจัย

เรียน คุณ ยุทธนา งามสิทธิ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงบัวสาย

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิปัตย์,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และ ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. สถานที่ วิสาหกิจชุมชนผงบัวสาย บ้านยางโกลน ต.โคกภู อ.ภูพาน จ.สกลนคร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(แทน)

ที่ พิเศษ๐๓๔/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้อบรมวิจัย

เรียน คุณนิ่มนวล งามแสง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงบัวยางไล่น

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และ ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. สถานที่ วิสาหกิจชุมชนผงบัวยางไล่น บ้านยางไล่น ต.โคกภู อ.ภูพาน จ.สกลนคร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิมพ์พล ๑๗/๖/๖๗

แบบเสวนา ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ-นามสกุล... นางสาวจรรณรัตน์ นนงแคม

ตำแหน่งการทำงาน... นักวิชาการพิเศษกลุ่มแผนภูมิศาสตร์

ที่อยู่สถานที่ทำงาน... สำนักงานพัฒนา

อายุ... ๓๕ ปี นับถือศาสนา... พุทธ เพศ ☐ ชาย ☒ หญิง

ที่อยู่... ๔๓ หมู่ ๑ ต.หนองกุ่ม อ.นิคมคำสร้อย

หมู่ที่... ตำบล... หนองกุ่ม อำเภอ... นิคมคำสร้อย

จังหวัด... จันทบุรี รหัสไปรษณีย์... ๒๓๑๓๐

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้... ๐๙๓-๙๗๔-๖๖๖

E-mail... jarnontyot.th@gmail.com

วัน/เดือน/ปี ที่ให้ข้อมูล... 16 ส.ค. ๒๕๖๖

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิดสร้างเครือข่ายนวัตกรรม
รักษากล้นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

๑. ท่านคิดว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่กลับบ้านเกิด มาสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีอะไรบ้าง
๒. ท่านคิดว่า แนวทางในการสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิดควรมีอะไรบ้าง
๓. ท่านคิดว่า รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากล้นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑. การเข้าใจจุดแข็งของตนเองและพื้นที่ ๒. การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ ๓. การลงมือทำให้เกิดผล ๔. การขยายเครือข่ายจากสังคมเล็ก ๆ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
๔. ท่านคิดว่า กระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากล้นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้แก่ ๑. การสร้างคุณค่าให้ชุมชน ๒. การสร้างแรงบันดาลใจ ๓. การระดมความคิด มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
๕. ท่านคิดว่า แนวทางขยายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร
๖. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขอบพระคุณอย่างสูง

ที่ พิเศษ๐๓๐/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการเสวนากลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลวิจัย

เรียน คุณชฎานิศ นนทธรรม เกษตรอำเภอกุพาน

ตามที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติ โครงการวิจัย เรื่อง “คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๑๔/๒๕๖๗ โดยมี พระมหานันทวิทย์ อธิภทฺโท,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการ ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล และ ดร. นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร เป็นนักวิจัยร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารเพื่อขยายผลเครือข่ายนวัตกรรักษ์ถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ความทราบแล้วนั้น

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเข้าร่วมการเสวนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป โดยทั้งนี้กำหนดการเสวนากลุ่ม จะจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. สถานที่ วิทยาลัยชุมชนผดุงนัยวงโล้น บ้านยางโล้น ต.โคกภู อ.กุพาน จ.สกลนคร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

ผศ.วิจิตร วรรณ

แทน ชฎานิศ นนทธรรม

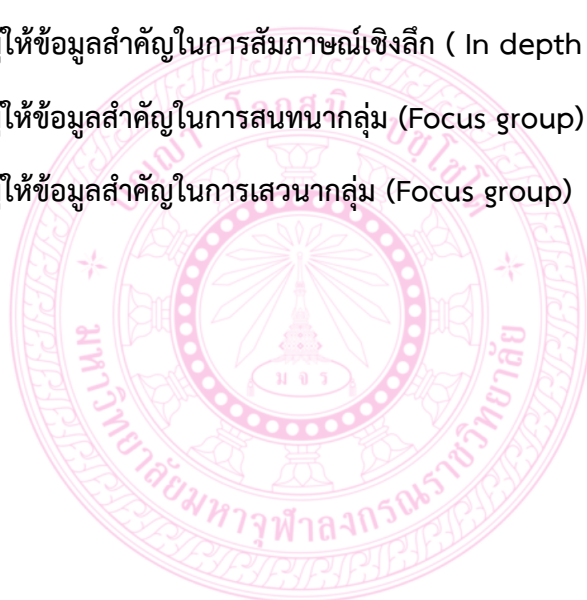
(พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)
๒. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus group)
๓. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเสวนากลุ่ม (Focus group)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
๑	ผศ.ดร. ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์	อาจารย์สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มจร
๒	คุณวิโรจน์ ฉิมมี	สถาปนิกพลิกฟื้น คืนความสุขให้ถิ่นเกิด ผู้ก่อตั้ง "บ้านไร่ไอรุณ"
๓	คุณ ธนาวัฒน์ จันนิม	เจ้าของเพจ โอวาข้าวหอมมะลิแท้สุรินทร์100% หรือ "โอวา เกษะขายข้าว"
๔	คุณวรินทร์ ธนทองสัมพันธ์	ผู้ริเริ่ม Sunday Craft Market ชุมชนบ้านหนองหม้อ เชียงราย
๕	คุณภูมิพลต มะวาท	เกษตรกรสำนึกรักบ้านเกิด ประจำปี 2566 ผู้ก่อตั้ง "ไรซ์เบิร์ต ออร์แกนิกฟาร์ม"
๖	คุณนิพนธ์ พิลา	เกษตรกรดีไซเนอร์ ผู้ออกแบบและปลูกความสุข เพื่อบ้านเกิด ที่รัก ผู้ก่อตั้ง PILA Farm Studio
๗	คุณสุรพงษ์ ปัญญามัง	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ธนาครเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
๘	คุณ ธนย์พัฒน์ เสวตภัทร วาทิน	ประธานวิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ผู้ก่อตั้งบริษัท คาเคาไอ้-โกโก้ จำกัด
๙	ดร. นรินทร์ชิตา ศีลประชาวศ์	กรรมการบริหาร บริษัททรงพรเจริญ ฮีโน๋ อันดามัน ระนอง

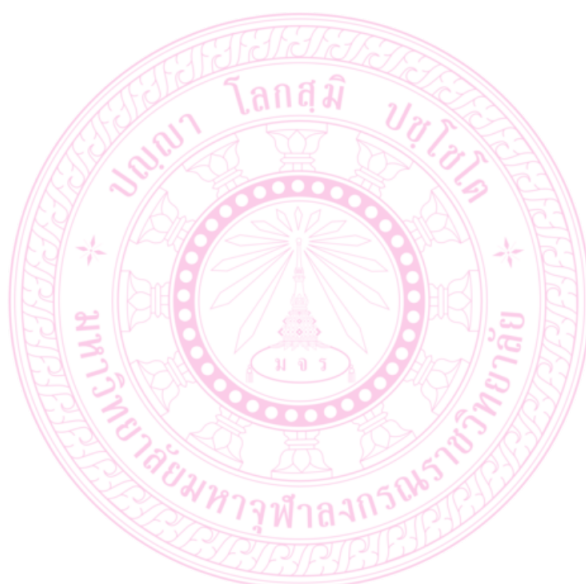
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ระนอง

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
๑	คุณ ธนย์วัฒน์ เศวตภัทร วาทีน	ประธานวิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ผู้ก่อตั้งบริษัท คาเคาโอะ- โกโก้ จำกัด
๒	ดร. นรินทร์ชิตา ศีลประชาวงศ์	กรรมการบริหาร บริษัททรงพรเจริญ ฮีโน่ อั้นดามัน ระนอง
๓	คุณ พรชิต ศรีบุญจิต	ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโกโก้กรีน ฟาร์ม บางนอน, นายก สมาคมเครือข่ายพัฒนาสังคม, อนุกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจังหวัดระนอง, รองประธานสภา วัฒนธรรมจังหวัดระนอง
๔	คุณ นิพนธ์ มีชัย	หัวหน้าหน่วยจัดการสร้างเสริมสุขภาวะเด็กและเยาวชน จังหวัดระนอง-ชุมพร
๕	คุณ สุรีย์พร สรรพกุล	นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการประธานกลุ่มการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านหาดส้มแป้น

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเสวนากลุ่ม (Focus Group) สกลนคร

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งเรือง มุศิริ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ม.ราชภัฏพระนคร
๒	คุณ ยุทธนา งามสิทธิ์	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงน้วยางไถ่น
๓	คุณ จิรวุฒิ มงคล	เกษตรอำเภอภูพาน
๔	คุณ หัสดี หมูแสนกอ	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงน้วยางไถ่น
๕	คุณ ศราพร งามแสง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงน้วยางไถ่น
๖	คุณ จรุณรัตน์ หนองแคน	นักวิชาการพัฒนาชุมชน
๗	คุณ ธีรวุฒิ มุศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลโคกภู อ.ภูพาน
๘	คุณ นิมนวล งามแสง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงน้วยางไถ่น

ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรม

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๒๙/๒๕๖๗

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด : การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชน
เชิงพื้นที่
(New Generation Back to Hometown : Creating a Network of Local
Innovators for Local Hometown Community Development)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800767014

สถาบันที่สังกัด: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรี, ดร.

เอกสารที่พิจารณาพบ

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

หมายเลขใบรับรอง: ว.๒๙/๒๕๖๗

วันที่ให้การรับรอง: ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

ประวัติผู้วิจัย

- ๑. หัวหน้าโครงการวิจัย ดร. พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี

(๑) ชื่อ – นามสกุล (ภาษาไทย) พระมหานันทวิทย์ ธีรภโท,ดร. (แก้วบุตรดี)
(ภาษาอังกฤษ) Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo, Dr.

(๒) หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

(๓) ประวัติการศึกษา น.ธ.เอก, เปรียญธรรม ๖ ประโยค

ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) สาขาการสอนสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาปรัชญา มหา
วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๔) ตำแหน่ง นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) ที่อยู่ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ หลักกิโลเมตรที่ ๕๕ ตำบลลำไทร

อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐

E-mail: sakorn_49@hotmail.com

(๖) ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

(๖.๑) รายงานวิจัย

พ.ศ. ๒๕๕๒ การสร้างและพัฒนาแบบวัดความสุขของประชาชนตามหลักคำสอนของ
พระพุทธศาสนา (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๕๖ การสังเคราะห์งานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๕๗ สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๕๘ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๕๙ รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๕๙ การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๖๐ การจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยและลาว (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๖๑ การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๑ การพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๓ การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุข (พุทธ คริสต์ อิสลาม) ตามหลักคำสอนของศาสนา (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๔ แท้ก็คุณธรรม : การสร้างเครือข่ายในพัฒนาคุณภาพผู้ขั้บรรณแท้ก็ในเขตกรุงเทพมหานครในด้านการมีจิตให้บริการที่ดี (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๕ วิถีเมืองแห่งความสุขต้นแบบ: การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๖๖ พื้นที่สร้างสรรค์จากคนสามวัย: การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์ทุนวัฒนธรรมทางสังคมผ่านคนสามวัย (หัวหน้า)

(๖.๒) การเผยแพร่ผลงานวิจัย/การตีพิมพ์/การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

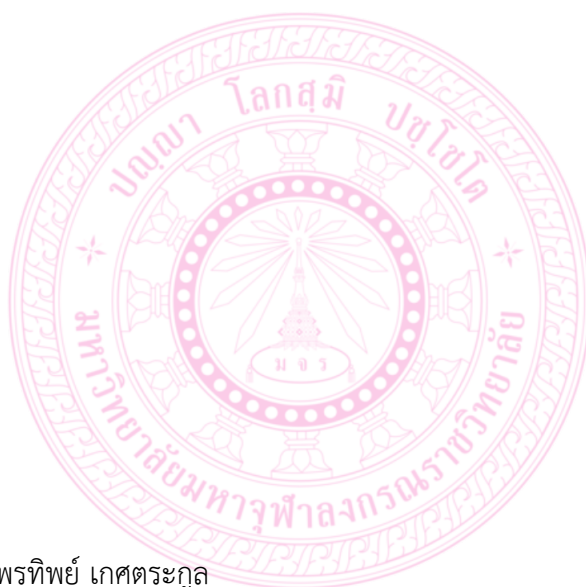
บทความทางวิชาการ

การเผยแพร่ผลงานบทความวิจัย

๑.รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ TCI ๑ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (๒๐๑๘): (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑)

๒.สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ TCI ๑ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๐๑๘): (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๑)

๓. รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา TCI ๑ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๖ (๒๐๒๐): มิถุนายน ๒๕๖๓

๒ ผู้ร่วมวิจัย ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล

(๑) ชื่อ – นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. พรทิพย์ เกศตระกูล
(ภาษาอังกฤษ) Dr. Porntip Gadetragoon

(๒) หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

(๓) ประวัติการศึกษา ธรรมศึกษาเอก

ปริญญาตรี พาณิชยศาสตร์บัณฑิต (บธ.บ) สาขาการตลาด
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาการ
บริหารงานภาครัฐและภาคเอกชน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์ (NIDA)

ปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๔) ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ภาควิชา
จิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

(๕) ที่อยู่ ๔๙ ซอย พัฒนาการ ๖๙ แขวง ๑๑ ถนนพัฒนาการ
ตำบล ประเวศ อำเภอประเวศ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๕๐
โทรศัพท์ ๐๙๙-๔๑๙๖๕๙๕

E-mail: porntipg@gmail.com

(๖) ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

(๖.๑) รายงานวิจัย

(๖.๒) การเผยแพร่ผลงานวิจัย/การตีพิมพ์/การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

บทความทางวิชาการ

๑. พลังความคิด เนรมิตสุขภาพที่ดี วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ TCI ฐาน ๒ ปีที่
๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน) ๒๕๖๕.

๒. พุทธจิตวิทยาเพื่อพลังใจวัยรุ่น วารสารพุทธจิตวิทยา TCI ฐาน ๑ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒
(กรกฎาคม – กันยายน) ๒๕๖๕

๓. พุทธจิตวิทยาเพื่อการเห็นคุณค่าแท้ของชีวิต มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ TCI ฐาน ๑
ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๖)

๔. การตระหนักรู้ถึงคุณค่าแท้ของชีวิตในโลกวัตถุนิยม Proceeding การนำเสนอ ผลงาน
วิชาการในที่ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติทางจิตวิทยา ครั้งที่ ๘ ประจำปี ๒๕๖๖
วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ ณ โรงแรมกราฟไฮเทล ห้วยขวาง กรุงเทพฯ

๕. การพัฒนาคุณภาพชีวิตในโลกยุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์. วารสารพุทธนวัตกรรม
ปริทรรศน์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๗) หน้า ๑๖๖-๑๗๙.

๖. พุทธวิธีการพึ่ง เสริมพลังปัญญา. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่
๒๔ ฉบับที่ ๒ เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

๗. กระบวนการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ 10. วารสาร
พุทธนวัตกรรมปริทรรศน์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓

การเผยแพร่ผลงานบทความวิจัย

๑. การนำเสนอผลงานวิจัย แบบโปสเตอร์ ในงานประชุมสัมมนาวิชาการพุทธจิตวิทยา
ประจำปี ๒๕๖๖ วันที่ ๒๒-๒๓ กันยายน ๒๕๖๖ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
วิทยาเขตวังไกลกังวล ประจวบคีรีขันธ์

๒. พุทธจิตวิทยาการเสริมสร้างพลังใจเพื่อการเห็นคุณค่าแท้ในชีวิตของวัยรุ่น วารสาร
พุทธจิตวิทยา TCI ฐาน ๑ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน) ๒๕๖๖

๓ ผู้ร่วมวิจัย ดร. นาฏนภังค์ โพธิ์ไพจิตร

(๑) ชื่อ – นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. นาฏนภังค์ โพธิ์ไพจิตร
(ภาษาอังกฤษ) Dr. Nadnapang Phophichit

(๒) หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

(๓) ประวัติการศึกษา พระอภิธรรม ชั้นจุฬาริทธิกรรมิกะตรี

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยว (หลักสูตรนานาชาติ) (เกียรตินิยมอันดับ ๑)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาจิตวิทยาคลินิก
และชุมชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาพุทธ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย

(๔) ตำแหน่ง

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสันติศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) วิทยาลัยพุทธศาสตร์
นานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) ที่อยู่

วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ หลักกิโลเมตรที่ ๕๕ ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐

E-mail: Nadnapang@ibsc.mcu.ac.th

(๖) ประสพการณ์ด้านงานวิจัย

(๖.๑) รายงานวิจัย

พ.ศ. ๒๕๖๕ รูปแบบการพัฒนาพุททสิกรรมโคกหนองนาสันติศึกษาโมเดลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีจังหวัดศรีสะเกษ (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๓ การสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๐ แรงจูงใจและแนวปฏิบัติของประชาชนที่มีต่องานพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชการที่ ๙ (ผู้ร่วม)

(๖.๒) การเผยแพร่ผลงานวิจัย/การตีพิมพ์/การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

บทความทางวิชาการ

แนวคิดโคกหนองนาโมเดลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน วารสารศิลปการจัดการ TCI ฐาน ๑ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม): ๔๑๘-๔๓๔.

การเผยแพร่ผลงานบทความวิจัย

๑. รูปแบบการพัฒนาพุททสิกรรมโคกหนองนาสันติศึกษาโมเดลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีจังหวัดศรีสะเกษ วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร TCI ฐาน ๑ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕): ๔๘-๖๔.

๒. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของครอบครัวเข้มแข็งในสังคมไทย วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร TCI ฐาน ๑ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕): ๓๕๑-๓๖๔.

๓. แรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทหมู่เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในงานพระบรมศพ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ TCI ฐาน ๑ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒): ๓๐-๔๑.

๔. การสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ TCI ฐาน ๑ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๒ (ธันวาคม ๒๕๖๓): ๓๐-๔๓.

๕. *Numerical and Physical Investigation of the Mixing Process in Gas Stirred Ladle System*, Applied Science and Engineering Progress (2020): 1-13. DOI:10.14416/j.asep.2020.07.001. (Scopus)

๖. *Numerical Study of Influence of Casting Speed on Fluid Flow Characteristics in the Four Strand Tundish*, (Proceeding of the 5th International

Conference on Smart Materials and Nanotechnology, Pattaya, Thailand, December 1-4, 2020,) Materials Today: Proceedings (2021): 1-7. DOI: 10.1016/j.matpr. 2021.03.465.

๗. *The Effects of Buddhist Psychological Factors on the Resilience of Adolescents in Bangkok*, Journal of International Association of Buddhist Universities, Vol. 12 No. 1 (January-June 2019): 353-368.

๘. *Buddhism and Human Development: Buddhist Influenced Factors Enable Resilience in Adolescents*, Journal of International Association of Buddhist Universities, Edition on the 15th United Nations Day of Vesak (May 2018): 154-164.

๙. *Buddhist Psychological Factors Related to Resilience of Adolescents in Bangkok*, Journal of MCU Peace Studies, Vol 5. No. 1 (January-April 2017): 253-263.

